

LIMBURG

TIJDSCHRIFT VOOR LOKALE
GESCHIEDENIS EN ERFGOED

- ☐ Jan Leynen (1880-1963), pastoor van Beek, oudheidkundige
- ☐ Flandrica.be: nieuwe gedigitaliseerde documenten
- ☐ WOI in Limburg: drie bijzondere collecties op Erfgoedplus.be

Heemkunde Limburg is een tijdschrift voor en van alle heemkringen in Limburg en wordt uitgegeven door het gouvbestuur als contactblad met een actueel overzicht van de heemkundige werking in Limburg.

Bijdragen van uw kring zorgen voor een bijzondere meerwaarde van ons contactblad. Aankondigingen van activiteiten in uw heemkring, belangrijk kringnieuws of andere bijdragen kunnen steeds gestuurd worden naar de redactie: p/a Raymond Lambie

Gijzenveldstraat 43

3690 Zutendaal

INHOUD

jaargang 2013, nummer 3, september 2013

- blz. 1: Voorwoord
- blz. 2: Jan Leynen (1880-1963), pastoor van Beek, een oudheidkundige en verdienstelijke geschiedschrijver
- blz. 6: Flandrica.be: nieuwe gedigitaliseerde documenten uit de erfgoedcollecties van de Provinciale Bibliotheek Limburg
- blz. 9: De Slag der Zilveren Helmen 12 augustus 1914
- blz. 13: Belangrijke documenten uit de 15de eeuw over het heideconflict tussen Hasselt en Zonhoven
- Blz. 17: Zo ging dat ... in in Wellen in 1862: het jaarverslag van de Sint-Vincentiusconferentie over 1861-1862
- blz. 21: In memoriam Jos Smeets (1928-2013), een verdienstelijke heemkundige publicist in dienst van de Geschied- en Heemkundige Kring Kinrooi
- blz. 24: WOI in Limburg: Drie bijzondere collecties op Erfgoedplus.be
- blz. 28: Vorming: 'Hoe schrijf ik een historisch verantwoorde tekst?'
- blz. 29: Bermmonumenten
- blz. 29: Immaterieel cultureel erfgoed?!
- blz. 30: Publicaties
- blz. 37: Bidprentjes van vóór 1850
- blz. 38: Tijdschriftenshow

Woord vooraf

Na Bokrijk in 2003 en Genk (C-mine) in 2008 was dit jaar Limburg weer aan de beurt voor de organisatie van de Heemdag, de jaarlijkse heemkundige studie- en ontmoetingsdag. Ruim 250 deelnemers mochten we op zaterdag 21 september verwelkomen in Heers. Net voor de de sluiting van de inschrijvingen was de heemdag volledig uitverkocht. Tijdig inschrijven is dan ook de boodschap in de toekomst voor zij die te laat waren en deze prachtige dag gemist hebben.

Thema van de heemdag 2013 was "Heren van stand, huizen van 't land - De invloed van kastelen op mens en omgeving". En waar vind je meer kastelen in Vlaanderen dan in Haspengouw. Dus was het een beetje voor de hand liggend dat heemkundig Vlaanderen uitgenodigd werd om naar Haspengouw af te zakken.

Opgericht als middeleeuwse versterkingen, evolueerden kastelen in de loop der tijd tot luxueuze verblijfplaatsen voor de bovenlaag van de samenleving. De deelnemers aan de Heemdag werden ondergedompeld in het kasteellevens van weleer en maakten kennis met kasteel-eigenaars en hun huishouding, waarin ieder zijn of haar rol speelde. In de namiddag werd te velde gespeurd naar de invloeden die kasteeldomeinen uitoefenden op de bredere samenleving in de omgeving.

Traditioneel werd op het einde van de dag het Jozef Weyns-eremerk uitgereikt. Die eer viel te beurt aan Jan Kohlbacher van Stichting Erfgoed Eisden voor zijn onverdroten en onbaatzuchtige inzet gedurende vele jaren op het vlak van heemkunde in het algemeen en van het mijnnerfgoed in het bijzonder. In het volgende nummer van Heemkunde Limburg komen we uitgebreid terug op de deze bijzonder geslaagde heemdag. Toch wil ik hier al iedereen bedanken die op een of ander manier bijgedragen heeft tot het succes van de heemdag in Heers en in het bijzonder de gastkring Heemkunde Groot-Heers die medeorganisator was in het kader van hun 10-jarig bestaan. Proficiat en heel veel dank.

Raymond Lambie
Voorzitter

Aankondigingen, artikels en/of bijdragen aan dit tijdschrift worden bij voorkeur digitaal aangeleverd en kunnen gestuurd worden aan Heemkunde Limburg, Gijzenveldstraat 43, 3690 Zutendaal (email: raymond.lambie@telenet.be). Auteurs worden vermeld met naam en adres en blijven verantwoordelijk voor de door hun aangeleverde teksten. Reacties op artikels worden niet opgenomen in het tijdschrift maar doorgestuurd naar de desbetreffende auteur.

Jan Leynen (1880-1963), pastoor van Beek, een oudheidkundige en verdienstelijke geschiedschrijver

Limburg heeft heel wat priesters gekend, die zich met geschiedkundige studies bezighielden en de resultaten van hun onderzoek ook publiceerden. Een verdienstelijke geschiedschrijver was voorzeker priester Jan Leynen¹. De historische bijdragen, die hij liet verschijnen, houden meestal verband met de dorpen, waar hij als kapelaan of pastoor werkzaam was. Hoewel hij geen academische opleiding als historicus genoot, getuigen zijn publicaties van ernstig onderzoek en degelijkheid. Hij was een zeer belesen man, die over een goed gestoffeerde bibliotheek beschikte en op alle Limburgse historische tijdschriften van zijn tijd was geabonneerd. Ze bevatte een unieke collectie van historische literatuur over Limburg.

Jan Leynen, zoon van Jacob Leynen en Maria Anna Gam, werd geboren te Stokkem op 18 januari 1880. Na het lager onderwijs in zijn geboorteplaats en de humaniorastudies, mogelijk in Sint-Truiden, koos hij voor het diocesane priesterschap. Traditioneel kreeg hij die opleiding in het kleinseminarie van Sint-Truiden, waar hij wijsbegeerte studeerde, en in het grootseminarie van Luik, waar hij zijn theologische vorming genoot. Op 2 oktober 1902 deed hij zijn intrede in het grootseminarie te Luik. Achtereenvolgens werd hij er op 17 december 1904 tot subdiaken en op 17 juni 1905 tot diaken gewijd. De priesterwijding ontving hij op 16 april 1906.

Hij werd vervolgens naar het Sint-Jozefscollege te Hasselt gezonden, waar hij titularis was van de voorbereidende zevende klas. Hij fungeerde er slechts één jaar als leerkracht, maar dat was voldoende om er vrienden te maken, waarmee hij op 11 februari 1913 de Geschied- en Oudheidkundige Studiekring van Hasselt zou oprichten. Inmiddels was hij in 1907 tot onderpastoor benoemd in Munsterbilzen, waar hij tot 1923 werkzaam zou blijven. Tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) was hij aalmoezenier in het Belgisch leger. In die functie deed hij zich opmerken door het organiseren van leergangen, met het oog op het bevorderen van de godsdienstige, morele en culturele vorming van de soldaten aan het front. In 1923 werd hij benoemd tot pastoor van Viversel-Zolder en in 1931 tot pastoor te Beek-Bree. Tijdens zijn verblijf in Beek fungeerde hij geruime tijd als stadsarchivaris van Bree. Pastoor Jan Leynen verkreeg het emeritaat in 1957 en vestigde zich in Bilzen, waar hij op 83-jarige leeftijd overleed.

¹ A. REMANS, *In memoriam Z.E.H. Leynen*, in: *Limburg*, XLII, 1963, nr. 3-4, blz. 65-66, ill.

Historische belangstelling

De vroegste publicatie van Jan Leynen dateert uit de tijd, toen hij nog seminarist was te Luik. In 1905 wijdde hij in *“De Banier”* een artikel aan de minderbroeder Valentinus Paquay (Tongeren, 1828 – Hasselt, 1905), vooral bekend als het “Heilig Paterke van Hasselt”, naar aanleiding van zijn overlijden op 1 januari 1905. Het kortstondig verblijf van Jan Leynen in Hasselt gaf aanleiding tot zijn vroegste historische publicaties. Die resultaten van zijn geschiedkundig onderzoek liet hij verschijnen in het nieuwe tijdschrift *“L’ancien Pays de Looz”*, dat in 1896 door Emiel Geraets (1827-1899) en door dokter Constant Bamps (1847-1907) in Hasselt was opgericht². De initiatiefnemers wilden hun tweetalig blad openstellen voor geschied- en oudheidkundige publicaties betreffende de provincie Belgisch Limburg. Zodoende vormde die periodiek een tegenhanger van het nog bestaande tijdschrift *“De Maasgouw”*, waarin het verleden van Nederlands Limburg wordt bestudeerd. In 1911 liet Jan Leynen in *“L’ancien Pays de Looz”* een genealogische nota over de familie Elsrack verschijnen en in 1912 wijdde hij in dat tijdschrift een artikel aan de economische toestand van de O.-L.-Vrouwkapel aan de Kapelstraat in Hasselt in de 17de eeuw. Als onderpastoor van Munsterbilzen schreef hij een verhaal in volkse stijl over een “oud bedelbroerken”, dat hij in 1916 in de *“Limburgsche Bijdragen”* liet opnemen. Tijdens zijn priesterwerk in Munsterbilzen en zijn contacten met de historische littekens van die plaats kwam al gauw zijn geschiedkundige belangstelling voor dat dorp tot uiting. Zijn ruim vijftienjarig verblijf als onderpastoor in de Haspengouwse gemeente Munsterbilzen stelde Jan Leynen in de mogelijkheid om zich goed vertrouwd te maken met de plaatselijke geschiedenis, die hem zijn verder leven geregeld zou bezighouden. Hij deed er archiefonderzoek, las de bestaande literatuur en verwerkte die gegevens geleidelijk in een reeks artikels. In dat verband genoten voornamelijk het historisch verleden van de parochie en van het adellijk stift zijn belangstelling. Kapelaan Leynen begon zijn publicaties met een lijst van de gekende pastoors van de parochie van O.-L.-Vrouw Tenhemelopneming te Munsterbilzen vanaf de 13de tot de 20ste eeuw. Hij publiceerde dat artikel in het tijdschrift *“Limburg”*, het maandblad, dat in 1919 was opgericht door priester Oswald Robijns (Gelinden, 1871 – Hasselt, 1939), pastoor van Millen, die er gedurende twintig jaar ook de hoofdredactie van verzorgde³. Jan Leynen behoorde tot de vroegste medewerkers aan dat tijdschrift en zou er tot 1954 geregeld historische bijdragen in laten verschijnen. In totaal zou hij veertien artikels leveren voor het tijdschrift *“Limburg”*. Zijn tweede bijdrage, die hij daarin publiceerde, han-

delde over de geschiedenis van de kluis van Munsterbilzen en over de eerste kluizenaar, die er in 1647 ging wonen. Zijn aandacht ging echter al gauw uit naar de plaatselijke abdij, die vermoedelijk door de heilige Landrada in de tweede helft van de 7de eeuw werd gesticht, in de 12de eeuw het statuut van seculier vrouwenstift kreeg en in 1797 werd opgeheven. Hij verzamelde daarover heel wat historische informatie, die hij later als pastoor van Beek in diverse artikels zou verwerken. Hij wijdde bijdragen aan de stichtingsgeschiedenis van de abdij, aan de prebenden en aan enkele bekende adellijke stiftbewoonsters, de kanunnikessen d’Aspremont-Lynden de Reckheim. Ook schreef hij een bijdrage over Maria Alexandrina, barones de Bocholt, die bij testament van 1694 een stichting deed voor het primissariaat of de zondagse vroegmislezer in de parochie Munsterbilzen. De kerkelijke geschiedenis van Munsterbilzen en vooral het historisch verleden van de abdij werden de belangrijkste onderwerpen van het doorgedreven onderzoek, dat hij in zijn vrije tijd verrichtte. In zijn historische studie betrok hij eveneens de 17de-eeuwse kapel van Eyck en de kloosterstichtingen van de karmelieten en van de kapucijnen in Munsterbilzen. Zijn laatste bijdragen, die in 1954 in het tijdschrift *“Limburg”* verschenen, handelden over het kruis van de heilige Landrada en over het miraculeuze beeld van O.-L.-Vrouw van Bijstand, dat in de kerkhofkapel te Bilzen werd vereerd. In 1943-1944 fungeerde Jan Leynen als correspondent van het Verbond voor Heemkunde voor Beek en Bree⁴. Vermoedelijk was hij daartoe uitgenodigd door Jozef van Overstraeten (Sint-Truiden, 1896 – Leuven, 1986), de stichter-voorzitter van het Verbond voor Heemkunde⁵. Over de rol en inbreng van pastoor Leynen in die functie, die eigenlijk maar van korte duur was, zijn geen gegevens voorhanden. In 1947 kwam hij niet meer voor op de lijst van de toenmalige correspondenten⁶.

Zorg voor de restauratie van de Sint-Martinuskerk van Beek

Toen Jan Leynen in 1931 tot pastoor van de Sint-Martinusparochie te Beek werd benoemd, beseftte hij zeer goed dat hem tevens het beheer van een belangrijk kerkgebouw met een

² Vgl. R. NIJSSEN, *L’ancien Pays de Looz. (Bibliografische analyses, 10)*, Hasselt, 1990, blz. XI-XX en 29.

³ Vgl. J. MOONS, *Een terugblik. 75 jaargangen “Limburg” en 50 jaargangen “Het oude Land van Loon”*, in: *Limburg. Het oude Land van Loon*, LXXVI, 1997, blz. 5-38.

⁴ *Heemkunde*, II, 1943, blz. 76; III, 1944, blz. 122 en 123. Vgl. J. GERITS, *Historisch overzicht van de georganiseerde heemkundige werking in Limburg*, in: *Heemkunde Limburg*, 2013, nr. 3, blz. 4-5.

⁵ Over hem kan men lezen: J. GERITS, *Overstraeten, Jozef van*, in: *Nationaal Biografisch Woordenboek*, XVI, 2002, kol. 609-618.

⁶ *Ons Heem*, VI, 1947, blz. 87 en 135-137. Over de naoorlogse werking van het Verbond voor Heemkunde kan men raadplegen: J. GERITS, a.w., in: *Heemkunde Limburg*, 2013, nr. 3, blz. 6-7.

uitzonderlijk kunstpatrimonium werd toevertrouwd⁷. De deels vroeg-Romaanse en deels Romaanse toren dateert immers uit het einde van de 10de en het begin van de 11de eeuw en heeft een bovenbouw uit de 12de eeuw. Het laatgotisch schip en koor dateren uit de 15de eeuw. De kerk is sedert 25 maart 1938 wettelijk als historisch monument beschermd. Pastoor Jan Leynen heeft van zijn parochiekerk een archeologisch, architecturaal en toeristisch bezoekwaardig gebouw gemaakt. Hij zorgde voor een deskundige restauratie, besteedde aandacht aan het aanwezige beeldhouwwerk en liet met betrekking tot de kerk niets aan het toeval over. In 1933 werd de bepleistering verwijderd, zodat het mergelstenen interieur vrij kwam. Pastoor Leynen behoorde nog tot de gemotiveerde, maar inmiddels zeldzaam geworden priesters, die belangstelling opbrachten voor het verleden van hun parochies en voor het kunsthistorisch belang van hun kerken. Hij bestudeerde de geschiedenis van Beek en noteerde ijverig zijn bevindingen, die hij, jammer genoeg, niet publiceerde. Wel noteerde hij zijn bevindingen en deelde ze mee aan zijn mensen. Ook schreef hij enkele zeer gewaardeerde bladzijden over de Sint-Martinuskerk van Beek. Ze werden door kanunnik dr. Jozef Coenen in zijn historisch overzicht over de kerken in de kantons Bree en Peer opgenomen⁸. Hij wijdde eveneens een artikel aan de gotische O.-L.-Vrouwkapel van Opitter⁹. Ook publiceerde hij het "Keurboek der vier Crispelen", kerspelen of christenheden (Bree, Beek, Gerdingen en Reppel) uit 1788, dat een reglement bevat over het grondge-

bruik, samenhangend met het niet vast liggen van de grenzen¹⁰. Op grond van zijn historische belangstelling en omwille van zijn inzet voor het behoud van zijn parochiekerk en haar patrimonium, werd hij bij K.B. van 7 maart 1947 benoemd tot briefwisselend lid van de Provinciale Commissie van Monumenten en Landschappen (Provinciaal Comité). Ondanks zijn gevorderde leeftijd woonde hij gemotiveerd, actief en met grote interesse trouw de maandelijkse vergaderingen bij tot enkele weken vóór zijn overlijden

Levens einde van een studax

Ruim vijftientig jaar fungeerde Jan Leynen als pastoor van de Kempense parochie Beek. In april 1956 vierde hij er nog zijn gouden priesterjubiläum. Kort daarna moest hij echter omwille van gezondheidsproblemen ontslag nemen. Hij ging op rust in Bilzen, in de streek waar hij als jonge parochiepriester was begonnen en waarvan hij de geschiedenis zeer goed kende. Ondanks de ernstige ziekte, waaraan hij leed en die zijn bewegingsvrijheid beperkte, volgde hij nog van nabij de archeologische en historische werkzaamheden in de provincie. Zijn bibliotheek, waarvan dr. Mathieu Bussels getuigde dat "ze zo goed gevuld was als zijn wijnkelder", mocht beschouwd worden als een unieke verzameling van archeologische en geschiedkundige naslagwerken met betrekking tot Limburg. Pastoor Jan Leynen overleed in Bilzen op 20 februari 1963 en werd er ook begraven.

⁷ Vgl. B. GEUKENS, *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen. Provincie Limburg. Kanton Bree*, Brussel - Sint-Truiden, 1977, p. 18-19; F. SCHLUSMANS, *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur*, dl. 19n 1: Provincie Limburg. Arrondissement Maaseik. *Kantons Bree-Maaseik*, Turnhout, 2005, p.123-126.

⁸ J. LEYNEN, *Sint Marten van Beek*, in: J. COENEN, *Kempische kerken. Kantons Bree en Peer*, in: *De Limburgsche Kempen*, red. J. LYNA, Hasselt, 1936, p. 103-106.

⁹ J. LEYNEN, *De kapel van Opitter*, in: *Verzamelde opstellen*, XIV, 1938, p. 31-38.

¹⁰ J. LEYNEN, *Keurboek der vier Crispelen Beek, Bree, Gerdingen, Reppel*, in: *Verzamelde opstellen*, XIV, 1938, p. 21-30.

Publicaties van pastoor Jan Leynen

- De "heilige pater" is heen, in: *De Banier*, XII, 1905, p. 9-29.
- De oekonomische toestand van de O.L. Vrouwekapel te Hasselt (Kapelstraat) op het einde van de XVIIde eeuw, in: *L'ancien Pays de Looz*, XV, 1911, p. 32-34.
- Over de familie van Elsrack, in: *L'ancien Pays de Looz*, XVI, 1912, p. 5.
- Van 't Oude Bedelbroeken dat gestorven is, in: *Limburgsche bijdragen*, XIV, 1916, p. 41-47.
- Uit Munsterbilzen's parochiewezen, in: *Limburg*, V, 1923-1924, p. 121-123.
- Munsterbilzen. De kluis, in: *Limburg*, XIII, 1931-1932, p. 50-54.
- Uit de geschiedenis van het adellijk stift van Munsterbilzen, in: *Limburg*, XIV, 1932-1933, p. 56-58.
- Kapel van Eyck te Munsterbilzen, in: *Limburg*, XIV, 1932-1933, p. 222-223.
- Adellijk vrouwenstift van Munsterbilzen. Stichting eener 25e prebende, in: *Limburg*, XV, 1933-1934, p. 90-94.
- Waarom de 25e prebende in het adellijk stift van Munsterbilzen niet tot stand kwam, in: *Limburg*, XV, 1933-1934, p. 156-159.
- Kanunnikessen d'Aspremont-Lynden in de abdij van Munsterbilzen, in: *Limburg*, XIV, 1932-1933, p. 56-58.

- Munsterbilzen. II. De Carmelieten, in: *Limburg*, XV, 1933-1934, p. 177-190. - Het klooster der Capucienen te Munsterbilzen, in: *Limburg*, XVI, 1934-1935, p. 25-31, 46-52, 168-176.
- Voor mevrouw en mijnheer C.D. bij een zende bloemen, in: *Limburg*, XVI, 1934-1935, p. 102.
- Sint Marten van Beek, in: J. COENEN, *Kempische kerken. Kantons Bree en Peer*, in: *De Limburgsche Kempen*, Hasselt, 1936, p. 103-106.
- Primissariaat of zondagsche eerstemislezer der parochie Munsterbilzen, in: *Limburg*, XVIII, 1936-1937, p. 89-91. - De banklok van Bilzen 1648, in: *Limburg*, XIX, 1937-1938, p. 73-75.
- Keurboek der vier Crispelen Beek, Bree, Gerdingen, Reppel, in: *Verzamelde opstellen*, XIV, 1938, p. 21-30.
- De kapel van Opieter, in: *Verzamelde opstellen*, XIV, 1938, p. 31-38.
- Het kruis van de H. Landrada te Munsterbilzen, in: *Limburg*, XXXIII, 1954, p. 199.
- Mirakuleus beeld van O.L.Vrouw van Bijstand te Munsterbilzen, in: *Limburg*, XXXIII, 1954, p. 210-213.

Jan Gerits
Vossenpad 9
3670 Gruitrode

Heemkunde Limburg is er voor U

Wij maken graag promotie voor al uw initiatieven.
Laat ons uw kringactiviteiten weten.
Wij hebben er een plaatsje voor in ons tijdschrift en op onze website.
Wij besteden ook graag aandacht aan uw nieuwste publicatie.

Teksten en foto's kunnen (lieft digitaal) gestuurd worden naar:

Raymond Lambie
Gijzenveldstraat 43, 3690 Zutendaal
Tel: 089/71 64 45
Email: voorzitter@heemkunde-limburg.be
raymond.lambie@pandora.be

Flandrica.be: nieuwe gedigitaliseerde documenten uit de erfgoedcollecties van de Provinciale Bibliotheek Limburg

Flandrica.be

De Provinciale Bibliotheek Limburg is zowel de grootste openbare bibliotheek als de grootste erfgoedbibliotheek in de provincie Limburg. Als erfgoedbibliotheek maakt zij deel uit van het samenwerkingsverband van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Hét uithangbord van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek is sinds 2012 de website Flandrica.be. Deze website biedt een bloemlezing aan van gedigitaliseerde documenten uit de 6 belangrijkste Vlaamse erfgoedbibliotheeken. Bij de start van Flandrica.be kon het brede publiek vanuit de huiskamer maar liefst 425 documenten bekijken en dit van de eerste tot de laatste bladzijde. Het betrof niet alleen kostbare topstukken maar ook documenten van alledag. Flandrica.be gaf zo een mooi beeld van de rijkdom van de Vlaamse erfgoedbibliotheeken.

Keuze van de PBL

De Provinciale Bibliotheek Limburg bood bij de start van Flandrica.be een keuze van 88 documenten aan. Deze documenten waren met zorg geselecteerd om de grote verscheidenheid van de erfgoedcollecties aan te tonen: topstukken en alledaagse

documenten, boeken met mooie afbeeldingen en werken met een rijke inhoud, oude en jonge documenten, stukken met betrekking tot alle streken van onze provincie, erfgoedstukken van allerlei materialen... Meer informatie hierover staat in een artikel in *Heemkunde Limburg*, jg. 2013, nr. 1, p. 15-18.

Uitbreiding van Flandrica.be

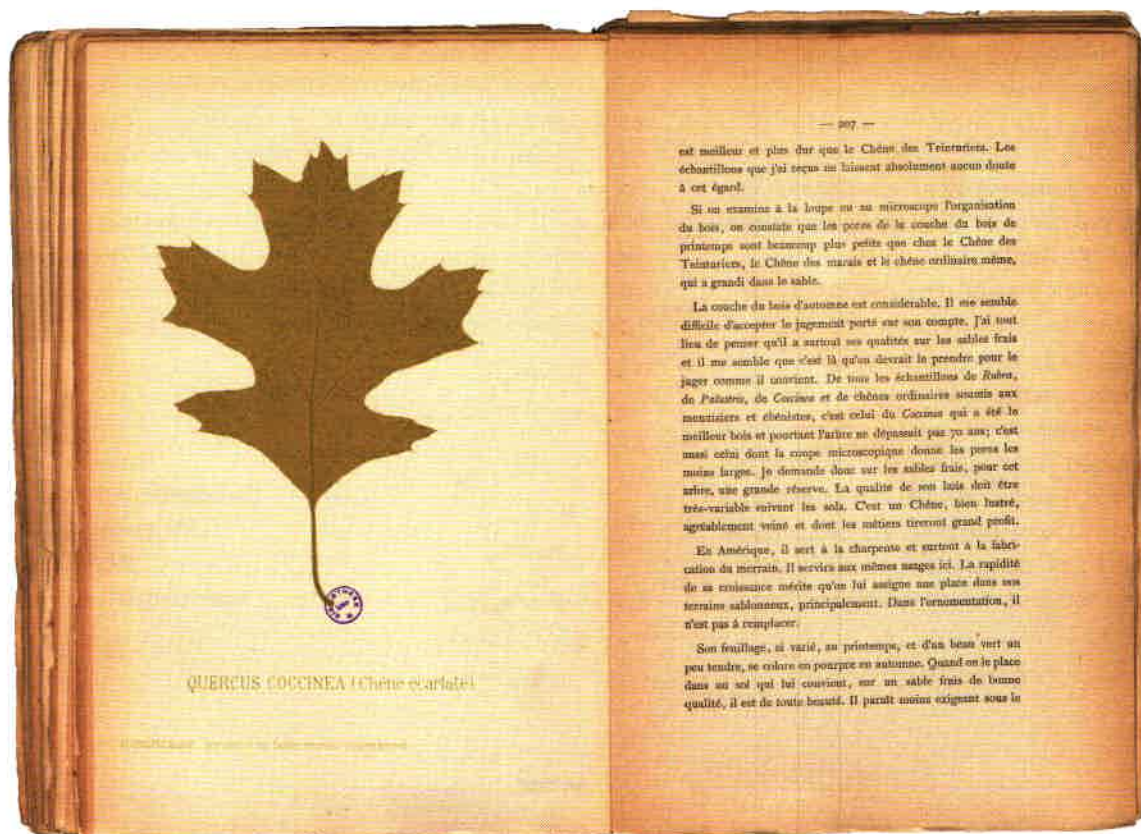
Het is de bedoeling Flandrica.be ongeveer om het half jaar uit te breiden met nieuwe gedigitaliseerde documenten. Een eerste reeks van nieuwe erfgoedstukken is op 15 augustus 2013 verschenen op de website. De Provinciale Bibliotheek Limburg biedt 10 bijkomende documenten aan. Het zijn zowel stukken die België en Nederland aanbelangen als boeken die over onze provincie gaan. Ze kunnen teruggevonden worden op de website www.flandrica.be. Ze zijn ook op de deelsite van het HIPLimburg te zien. Het volstaat om op de welkompagina van de Provinciale Bibliotheek Limburg (www.limburg.be/pbl) binnen de groene verticale balk te klikken op het woord 'Home' vlak onder de woorden 'HIP LIMBURG'. Dan krijg je de deelsite van het HIPLimburg met links een lijst met onderaan de woorden 'Digitale collecties'. Als je de cursor hierop zet krijg je 4 overzichten aangeboden: op materiaal, op plaats, op periode en op onderwerp. Klikken op één van die mogelijkheden geeft een afbeelding en de titel van alle documenten.

Twee Limburgse erfgoedstukken

We vestigen hier de aandacht op twee documenten die vele heemkundigen met belangstelling zullen bekijken.

Julien Houba, *Les chênes de l'Amérique septentrionale en Belgique : leur origine, leur qualités, leur avenir*, Hasselt 1887.

In het natuurbeheer is er de laatste tijd veel aandacht voor exoten, dit zijn organismen die zich met hulp van de mens gevestigd hebben in gebieden waar ze in historische tijden niet voorkwamen. De Amerikaanse eik is een dergelijke exoot die op het einde van de 18de eeuw voor het eerst in ons land werd ingevoerd. Julien Houba, die als 'garde-général' van het Bestuur van Waters en Bossen te Hasselt verbleef, schreef een werk over de oorsprong, de kwaliteiten en de toekomst van deze boomsoort in ons land. Hij verzamelde zijn gegevens door zich overal ter plaatse te begeven en iedereen te ondervragen die met het planten, onderhouden en verwerken van de boomsoort te maken had. Hij liet zijn boek in 1887 drukken bij de Hasseltse drukker Michel Ceysens. Diens graveur en lithograaf Ernest Roose werkte een nieuw drukprocédé uit om de bladeren van alle 26 ondersoorten van de Amerikaanse eik af te beelden. Met behulp van lijnolie en roetinkt maakte hij een afdruk van een blad op een kalksteen die vervolgens lithografisch werd afgedrukt. Michel Ceysens breveteerde dit procédé, maar schijnt het verder niet gebruikt te hebben. De Hasseltse kunstenaar Djef Anten maakte tekeningen van 16 mooie bomen die Julien Houba in Limburg teruggevonden had. Deze bomen kwamen vooral voor op domeinen van edellieden en rijke burgers omdat zij als eersten aandacht hadden voor de esthetische kwaliteiten

Blad van de quercus coccinea of scharlaken eik.

Kredietmaatschappij voor werkmanswoningen 'De Eendracht' te Bilzen.

van de boomsoort. De domeinen bezocht door Djef Anten lagen te Elen, Hasselt, Lummen, Herk-de-Stad en Zolder. Het degelijke werk van Julien Houba is vandaag nog wereldwijd terug te vinden in botanische bibliotheken.

Théophile Verbois, *Etude comparative et relevé statistique des oeuvres sociales ouvrières et agricoles... de l'arrondissement de Tongres*, [Rekem] 1905.

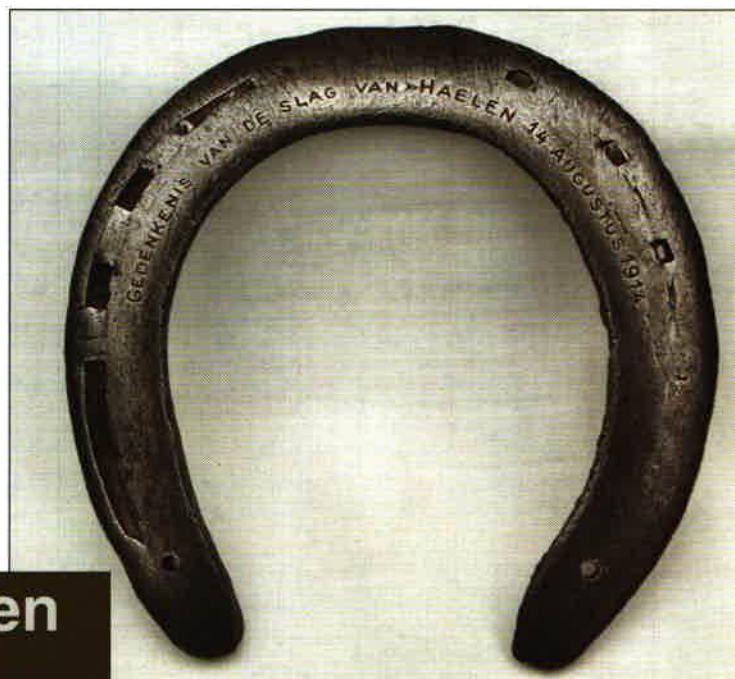
Om de armoede onder de fabrieksarbeiders, de landarbeiders en de kleine landbouwers te verhelpen bevorderde de overheid vanaf ongeveer 1885 de oprichting van maatschappelijke werken. Talloze kredietmaatschappijen voor werkmanswoningen, lijfrentekassen, mutualiteiten, spaar- en leengilden en veeverzekeringen zagen in de daaropvolgende jaren het licht. Zo richtte de wet van 8 augustus 1889 in elk bestuurlijk arrondissement 'Beschermingscomiteiten der werkmanshuizen en der vooruitsichtinstellingen' op. In het arrondissement Tongeren oefende Theophile Verbois, hoofdonderwijzer te Rekem,

de functie van hulp-schrijver van het beschermingscomiteit uit. In 1905 maakte hij een vergelijkende studie en een statistisch overzicht van de maatschappelijke werken in de kantons Bilzen, Borgloon, Mechelen-aan-de-Maas, Zichen-Zussen-Bolder en Tongeren. Hij schreef dit in zijn schoonste schrift neer op grote bladen en voegde er ingekleurde kaarten aan toe. Hij liet de bladen door de Hasseltse drukker Michel Ceysens inbinden in een zwarte en groene lederen band met vergulde sierletters en siermotieven. Een fraai getuigenis van de grote inspanningen op het einde van de 19de eeuw om het lot van het grootste deel van de bevolking te verbeteren.

Karel Verhelst
Diensthooft HIPLimburg
Martelarenlaan 17
3500 Hasselt
hiplimburg@limburg.be

Hoefijzer van de Slag van Haelen (foto Luc Verschaeren)

De Slag der Zilveren Helmen 12 augustus 1914

Mijn grootvader Benoît Dolhain heeft als soldaat bij het 7de Linieregiment tijdens de Eerste Wereldoorlog de *Slag van Haelen*, ook genoemd de *Slag der Zilveren Helmen*, meegeemaakt. Hij vertelde me dat hij verdept opgesteld lag achter een gevallen paard, maar hij heeft nooit iets willen meedelen over de details van zijn schietpartij. Eén van de hoefijzers van het paard was los geraakt en hij heeft dit meegenomen als talisman. Na de oorlog liet hij er een tekst in graveren: "*gedenkenis van de slag van Haelen 14 augustus 1914*". Dit artefact van de Eerste Wereldoorlog bevindt zich nu in mijn fa-

milie-souvenirkast en heeft een sterk symbolische waarde. Ik kan mijn grootvader niet meer naar de chronologie van die oorlogsdagen vragen, maar onze geschiedenisboeken vertellen ons dat de slag plaats vond op 12 augustus en dat het een activiteit van één dag was. Ik neem aan dat mijn grootvader geen drie dagen in Haelen is gebleven en pas op 14 augustus het hoefijzer heeft bemachtigd. Dan klopt zijn tactische opstelling achter het paard niet helemaal. We moeten dus voorzichtig zijn met de informatie die de bronnen of voorwerpen ons willen vertellen.

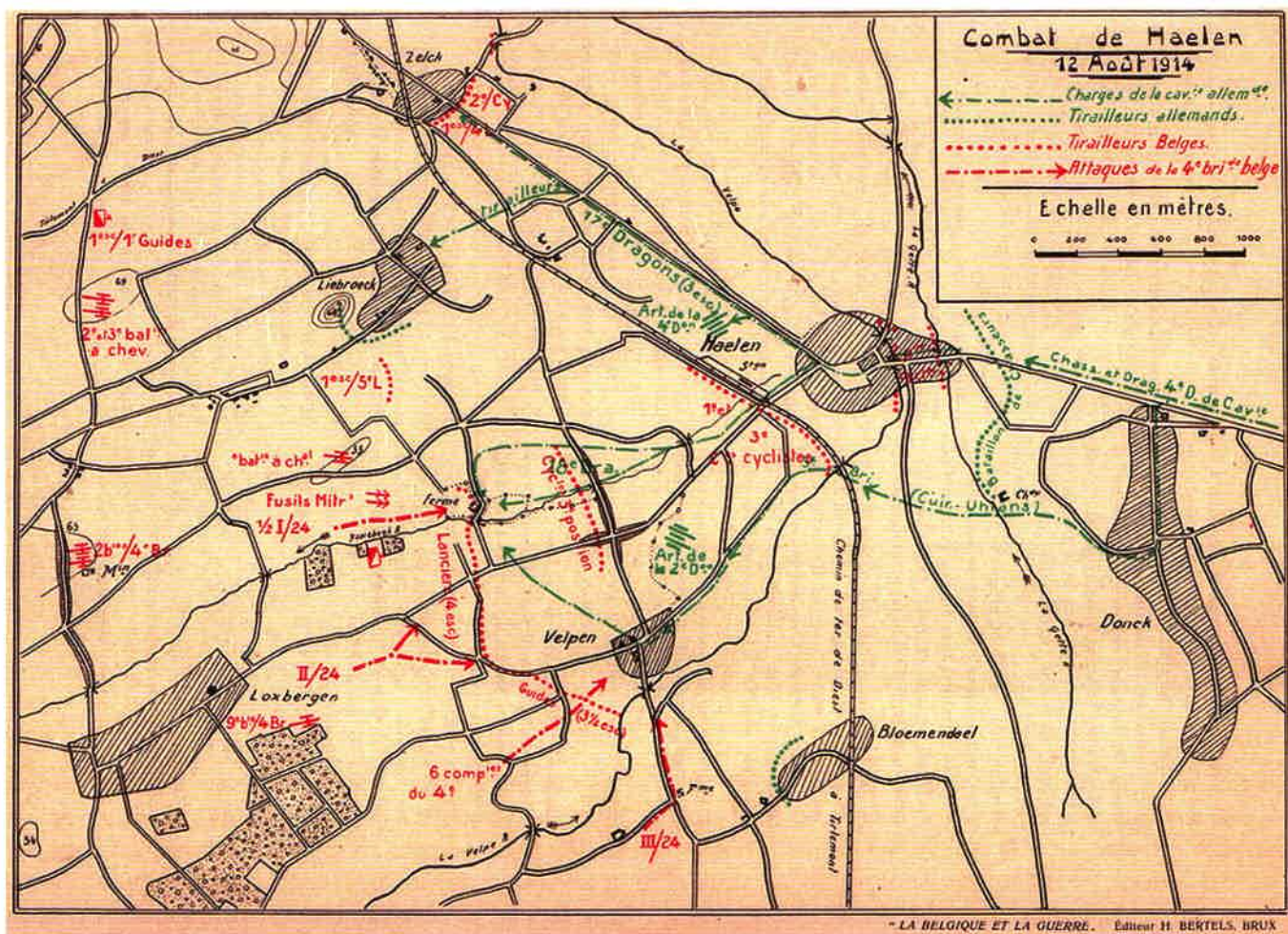

La chaussée de Haelen à Zelck après le combat.

La Belgique et la guerre – III – Les opérations militaires, Bruxelles, 1923, p. 82.

LA BELGIQUE ET LA GUERRE. Éditeur H. BERTELS, BRUX.

La Belgique et la guerre – III – Les opérations militaires, p. 88.

De slag der Zilveren Helmen is een belangrijke gebeurtenis in onze Vaderlandse Geschiedenis. Het leger van von Kluck, dat in Wezel de Maas is overgestoken, en richting Brussel oprukt, wordt in Halen opgehouden. Daar leveren de Belgische vierde infanteriebrigade en een cavaleriedivisie, onder leiding van generaal de Witte, slag tegen twee Duitse Uhländendivisies onder bevel van generaal van der Marwitz. De Belgische troepen waren: 3de Cie Cyclisten, 4de Regiment Jagers te Paard, 1ste en 2de Regiment Gidsen, 4de en 5de Regiment Lansiers.

Onze strijdkrachten behaalden daar de enige overwinning op de Duitse legers in de Wereldoorlog zonder de hulp van de geallieerden. Omdat de Uhlänen toen als de beste cavaleristen beschouwd werden, kwam de morele slag bij de Duitsers hard aan¹. Het was tevens de laatste grote cavalerieaanval in West-Europa die nog met de blanke sabel werd uitgevochten. Indien het Belgische leger die slag had verloren dan moesten onze strijdkrachten meteen beginnen met een grote terugtocht en zou ons land reeds in 1914 gecapituleerd hebben. In dat geval hadden de Duitsers al in augustus kunnen doorstoten tot aan de Noordzee. De Fransen hadden

aan hun grens een identieke waterlinie als deze van de IJzer kunnen oprichten. We moeten uiteraard voorzichtig zijn met geschiedkundige veronderstellingen 'als, als ...'

De vraag: 'Wat zou er gebeurd zijn als? ...' vormt een a-historische 'Spielerei'. De Manchester Guardian had in 1907 een prijsvraag over soortgelijke onderwerpen uitgeschreven. De prijs werd gewonnen door George Trevelyan met het onderwerp 'If Napoleon had won Waterloo ...'²

De Limburgse priester-dichter August Cuppens (°Beringen 22.5.1862 – Loksbergen 9.5.1924) schreef in 1914 een gelegenheidsgedicht "De Slag der Zilveren Helmen". De dagboeken van Virginie Loveling uit 1914-1918 "In oorlogsnood" geven zeer goed de sfeer weer die toen onder onze bevolking heerste.

In 1925 (volgens Engelen-Marx) werd in Halen een ruiters-tandbeeld, van de hand van Jules Jourdain, opgericht. In een privéverzameling vonden we een kleinere versie van dit beeld. De kunstenaar koos voor de uitbeelding van een middeleeuwse ridder om de slagkracht van de cavalerie te bena-

¹ Veerle Deknopper, *De Altaïsche volkeren*. Bij de Sjeldjoeken vormden de Uhlänen de beste brigade bij het leger. Het Duitse leger zou hun tactieken overgenomen hebben. Uluh Bey was het hoofd van de Uhlänen.

² W. den Boer, F. Hugenholtz en Th. Locher, *Gestalten der geschiedenis. Van Thucydides tot Toynbee*, Haarlem, 1977, pp. 60-61.

drukken. Een steigerend paard staat symbool voor de ridder die sneuvelt in een oorlog. Maar het verwijst tevens naar de levenskracht die van ruiter en paard uitgaat op het ogenblik van een grote gebeurtenis. Zo schilderde Jacques-Louis David generaal Napoleon op zijn steigerende schimmel. Ook de vier Heemskinderen worden dikwijls afgebeeld op een steigerend Ros Beiaard. Het steigerende paard komt voor in de logo's van de automerken Porsche en Ferrari, als teken van de bruisende kracht onder de motorkap.

De sokkel heeft een hoogte van 21 cm, het beeld 43 cm, de totale hoogte is 96 cm, de breedte 32 cm en de diepte 19 cm. Naast de signature van J. Jourdain is ook de stempel van de Brusselse bronsgieterij Batardy herkenbaar. Van dit beeldje werd een beperkte serie gemaakt, gedeeltelijk om het grote beeld te kunnen bekostigen. Bij een veiling bij Horta (Brussel) in mei 1996 was de geschatte prijs van zulk beeldje 38.000 Belg. franken (lot 86).

Jules Jourdain (° Namur 30.12.1873, + Sint-Lambrechts-Woluwe 1957) was beeldhouwer, medailleur en animalier. Hij maakte, zoals Meunier, sociaal geëngageerde kunst met voorstellingen van arbeiders in volle actie. Belangrijk zijn in oeuvre zijn de realistisch uitgevoerde diersculpturen. Zoals gebruikelijk in zijn tijd kende hij een grote productie van religieuze beelden. In 1909 ontwierp hij het standbeeld van Justus Lipsius, dat op de Bondgenotenlaan te Leuven staat. Na de Eerste Wereldoorlog realiseerde hij oorlogsgedenktekens, onder meer te Rochefort (1922), Walcourt en te Namen (1924), Halen (1925), Tessenderlo (1925), Casteau (1928), Grand-Halleux (1929) en te Doische (1930)³.

Foto's HLA

³ Engelen-Marx, *Beeldhouwkunst in België vanaf 1830*, Algemeen Rijksarchief Studie 90, 2002, pp. 994-995.

Halen Marktplaats en Gedenkteeken

Het ruitermonument werd opgericht op het marktplaats van Halen, naast de Sint-Pieterskerk. De actie werd gesponsord door de 'Club Touristique de Belgique' en het standbeeld werd ingehuldigd door koning Albert I in 1924, tien jaar na de slag van Halen ⁴. In de beschrijving van Engelen-Marx dateert men het standbeeld in 1925. Een huldebetoon na tien jaar lijkt ons logischer.

In Halen werd in 1960 een mooi museum "Slag der Zilveren Helmen" open gesteld. Daar kun je de verzameling van de helmen der Duitse Uhlanen en andere voorwerpen uit dezelfde periode bewonderen.

We hebben meer zilveren helmen dan gulden sporen bewaard en het zal geen toeval zijn dat dit restanten zijn van twee overwinningen op een vijandelijke cavalerie.

Hugo Lambrechts-Augustijns

⁴ Informatie van Julien Stroobants, conservator van het museum 'Slag der Zilveren Helmen', Halen.

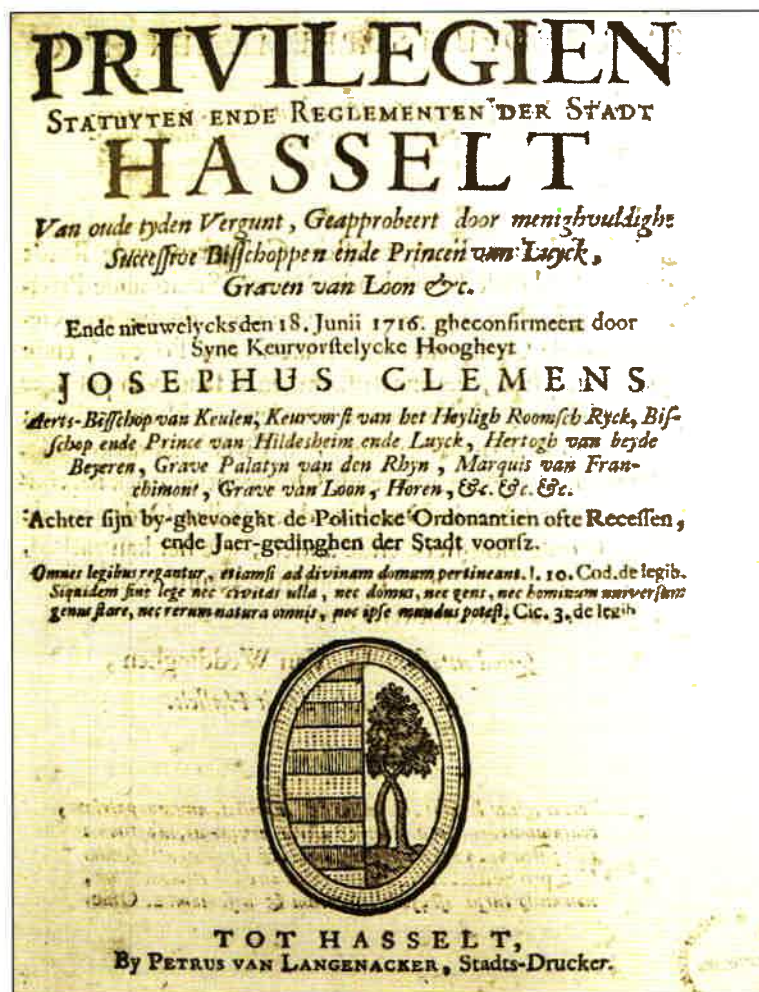

Belangrijke documenten uit de 15de eeuw over het heideconflict tussen Hasselt en Zonhoven

In de zomer van 2011 werd door de Hasselaren en de Zonhovenaren een oud grensgeschil uit de 17de eeuw opnieuw historisch belicht. Het voorwerp van het geschil betreft de eeuwenoude strijd om de gemene heide tussen de heerlijkheid Zonhoven, die in 1666 deel uitmaakte van de baronie van Vogelsanck, en de stad Hasselt. Vele processen werden hierover gevoerd, maar de rechtsgronden moesten telkens opnieuw aangevoerd en bewezen worden.

Joseph Clemens van Beieren.

In een oud Hasselts boek uit 1716, ten tijde van de regering van Josephus Clemens van Beieren¹, prins-bisschop van Luik en graaf van Loon, staat de uitspraak van het vonnis dat op 23 juni 1666 te Luik geveld werd in naam van Maximiliaan Hendrik van Beieren², prins-bisschop van Luik.

De considerata die in 1666 ter zitting van de prinselijke Raad in Luik werden overwogen, steunden op eerdere vonnissen en akten, zoals de *sententie van de Aulae Curingianae* (Edele Leenzaal van Kuringen) die op 11 mei 1484 over de grensbetwisting tussen Hasselt en Zonhoven werd geveld³. In 1666 werden de kalkstenen grenspalen op gezag van de prins-bisschop geplaatst om alle onduidelijkheden over de grenzen weg te nemen.

¹ Jozef Clemens van Beieren (°München, 5.12.1671 +Bonn, 12.11.1723) was de zoon van keurvorst Ferdinand Maria van Beieren (1636-1679) en Henriëtte Adelheid van Savoye (1636-1676). Van 25.10.1694 tot aan zijn dood was hij prins-bisschop van Luik.

² Maximilianus Henricus van Beieren (°München, 8.12.1621 +Bonn, 5.6.1688) was de zoon van hertog Albrecht van Beieren en Mechtilde van Leuchtenburg. Sinds 1650 was hij prins-bisschop van Luik.

³ De Edele Leenzaal werd voorgezeten door Johan van Cortenbach. De secretaris was I.R. Sigers.

Maximiliaan Hendrik van Beieren

Het vonnis van de Leenzaal van Kuringen uit 1484

Wij geven hierna de gedrukte versie uit dit boek van de oorspronkelijke tekst weer van deze *Sententie* (vonnis) van de Leenzaal en geven er een bespreking van :

Genachten gehalden 11. May Anno 1484.

Overmits Johan van Cortenbach met geulghen der mannen tusschen den van Hasselt ter eender die Sich vermeten dat Sy der Heyden ende Weyden ghelegghen tusschen Hasselt ende Zonuwē, te weten, van der kuylen van Curingen, op-gaende lanx die grachten van Beverraeck, ende die ander grachten van Zonuwē tot op Seker Tommen onder die Berghe in de Hach-doeren ind voert op eyn Hulsken Staende daer teghen, die een van den anderen gaende, Soo voert in Wagemans keele peyselyck ende vredelyck hebben ghebruyckt : en den van Vogelsanck ende van Zonuwē ter ander zyden, die Sich vermeten dat Sy die possessie der Selver Heyden hebben tot Screynbeeck ende tot Bockrack toe, is gewyst, nae dien dat men bevindt in eenen Greeven-brief den van Hasselt verleent was Greve Loduwyc van Loen⁴, daer bennen hon verleent is allen die Graeven groot en kleyn, ind oock meer anders daer by, ende oock bevindt men dat hun verleent is die Vroente ende ghemeyne Weyde in de heyde, ghelyck als Sy voor deie tydt ghebruyckt hebben, ende nae datmen bevindt dat Greef Diederick in Sijnen brieve den die

van Vogelsanck in-ghelacht hebben, niet woorden en begrypt dan dat by Zonuwē ende Hauthaelen, over-gegheven heeft Heer Willem van Urle⁵, ende dat met Houwelyck, daer inne-uyt-gehalde den Cloclach⁶, inder Selve Brief geen mentie en maeckt van eyniger Heyden oft Weyden. Oick bevindtmen in eenen anderen Greven-brief verleent aen Graeve Arnt van Loen, inhaldende van weeghe gelde ende Tolle in der Stadt van Hasselt, Sprekende dat Sy geven Sullen, de Selve desgelycks geene mentie en maeckt van Vroenten noch van weyden, ende want dan die voorschreven Greven-brief van Hasselt verleent van Grave Loduwich mentie makende van Vroenten en Weyden VI jaer te voren, ende eere ghegheven hadde, dan dat Landt ende Heerlyckheyt van Voghelsanck over-ghegheven gheweest is, daer by is te mercken als Graef Loduwyc den van Hasselt honne brieven verleenden, dat hem doen dat landt van Vogelsanck te Saemen metter ganser Grefschap van Loen toe-behoerden, alsoo dat tot den tyden geen tweedracht noch kyff⁷ geweest en is, ende die van Hasselt nae inhalden die Selver brieven der Heyden ende Weyden, Restligh ende Vredelich op hennen pael-Steden voorgenoemt ghebruyckt hebben, ende beseten, ghelyck dat blyckt by die Schoon alde ende menighvuldighe Conden gheleyt : overmits die van Hasselt als op hun ghebruyck ende possessie van den Palen, die welcke men gheconfirmeert vindt van den H. Wallenraide als van eenen Greeve van Loen, voor ind desgelycks van den anderen naervolgende Greven van Loen, die Selve hunne hulde ind eyde inder Stadt van Hasselt daer opgedaen hebben, der voorsz. Stadt ende ghemeynten honne Vroenten, Heyde ende Weyde te helpen halden, Soo Sy die van alder tydt ghehadt hebben, ende hen die niet te verminderen. By allen den redenen voorschreven, So Sullen die Stadt ind Ghemeynten van Hasselt blyven in haere handplechtinghe ende possessien, ghelyck sy die eenen langhen tydt ende over vele jaeren naer inhaldt hunre Conden ghehadt hebben, ende ghebruyckt Sonder Calenringe⁸ van imandts nae luyde ons vermeets voorgesz. Was onderteeckent I.R.SIGERS aulae Curingianae per Regrum .

Bespreking

In 1716 werd te Hasselt door stadsdrukker Petrus van Langenacker een boek gedrukt en gepubliceerd onder de titel: *Privilegien, Statuyten ende Reglementen der Stadt Hasselt*. Deze uitgave bevindt zich thans in de afdeling *Limburgensia*

⁴ Verder in ons betoog volgt ook de integrale tekst van de brief van Lodewijk IV van Loon uit 1330.

⁵ Willem van Urle, heer van Rummen, was getrouwd met Johanna van Loon en Qaedbecke, zuster van graaf Arnold V van Loon.

⁶ Cloclagh was een symbolische rechtsprocedure waarbij een besluit kracht van wet kreeg na het luiden van een klok of bel

⁷ Kyff bestaat nog steeds in het werkwoord kijken en de uitdrukking buiten kijf. Het betekent : twist of discussie

⁸ Calenringe is een verschrijving van het woord calengeringe, wat betekent : aanklachten

van de Provinciale Openbare Bibliotheek van de stad Hasselt. In eerste instantie vonden wij de authentieke Dietse teksten die ons een idee geven hoe men in de 15de eeuw een akte opstelde. De taal is formeel en ambtelijk, doorspekt met herhalingen om maar geen misverstanden te scheppen.

De vertaling van de grafelijke oorkonde van 24 augustus 1330

Allen den gehen die dese tegenwoordighe Letteren⁹ Sullen aensiene.

Loduwic Greve van Loen, ende van Chygn¹⁰ groete ende te bekennen die Waerheyt, Sullen wetende alle ende ighelick, dat wy om den oirboir¹¹ van ghemeynen profyt onser Stadt van Hasselt, ende der Inwooners in der Selve, om veele ende bequemer diensten van Schoutit¹², Schepenen, Ghesworen, ende allen der Ghemeynten der Selver Stadt van Hasselt, ons gewesen, geheven, ende verleenen voor Ons, ende Ons Gerven¹³, oft Naecomelinghen den Selven Schoutit, Schepenen, Ghesworen, ende allen der ghemeynten der voorseyder Stadt van Hasselt, allen onsen Graven groote ende kleyn, metten welcken onse voorsz. Stadt van Hasselt, om Sterckenisse wille der Selve al om vestight es, willende dat die voorsz. Schoutet, Schepenen, Gesworen, ende gemeynte der voorsz. Stadt van Hasselt der Selver Graven ghebouwt, gheseyt, ende oock gheplant, in die selve met honnen water ende omgange, tot orboir, ghemeynen profyte der voorsz. Stadt van Hasselt, peyselich ende vreedelich Sullen moghen oorboren ende ghebruycken, ende daer

an in behoef gemeyne orbors voorsz. Sullen moghen ghebruycken, ende daer van in behoef gemeyne orbors voorsz. moghen ordineren¹⁴, ende disponeren¹⁵, alsoo hon, oft den grootsten, ende gheheelsten ghedeelt van hun, alerbest Sal duncken te dienen. Voortmeer geven ende verleenen Wy, ewelich ende onwederroepelich den voorsz. Schoutit, Schepenen, Gesworen, ende allen der Gemeynten der voorsz. Stadt van Hasselt, onse Vroente¹⁶, oft onse ghemeyne Weyde in den ghelente¹⁷ van Hasselt oft haeren endgestreck¹⁸ liggende, oft gheleghen sijnde totten plaetsen aldaer die queckbode¹⁹ onser voorsz. Lude²⁰ van Hasselt ghemeynelyck tot noch toe ghewoonelick sijn gheweest te weyden, willende ende daer in klaerlyck ende onwederroepelyck consenterende dat die voorsz. Schoutit, Schepenen, Gesworene ende ghemeynte, der Selver gemeyner Weyden Sullen ghemeynlyck²¹ genieten, ende ghebruycken, ewelich met rasten, ende met vreden, geenssens tegen-Staende, weder-Spreken van ons, oft van imandts : voerts meer lauderen²². Wy approberen²³, ende by desen jegenwoordigen²⁴, ewelich²⁵ confirmeren alle Vryheden, Gratien²⁶, Brieven, ende Instrumenten, Privilegien²⁷, verwaernissen²⁸, den voorsz. Schoutit, Schepenen, Ghesworen ende ghemeynte van onse Voorsetenen, ende van ons ghegheven, ende verleent, wywael dat omhalt²⁹ van dien van woorde tot woorde binnen desen jegenwoordighen niet inghevueght en is. Oock lauderen, approberen, ende confirmeren Wy allen ghewoonten, ende Statuten van den Selven Schoutit, Schepenen, Gesworen, ende gemeynten, tot noch toe ingesadt, gestedighdt³⁰, ende oick onderhouden geweest. Ghelovende by onser lyflicher trouwen, daer voor ghestelt in Stadt van Ede, dat wy teghens die voorsede dinghen, oft eenighe van dien, niet en sullen komen doen, noch laeten komen In eenighen tyde by ons aude, oft andere ten toecomende tyde. Ende ommeerder Sekerheys wille allen der voorsz. Dinghen, bidden Wy onsen Geminden Neve, oft gelyck van Bloide³¹ Heren, Dierick eerste geburte Heren, Godertz Heere van

⁹ Letteren of Litteren is een romanisme (Letter in het Frans) dat hier betekent : brief of schrijven, geschrift

¹⁰ Lodewijk IV van Loon regeerde van 1323 tot aan zijn dood in 1336 over het souveraine graafschap Loon en het graafschap Chiny en had zijn vader graaf Arnold V van Loon opgevolgd.

¹¹ Oirbaar betekent hier: behoorlijk toegelaten

¹² Schoutit betekent hier: schout, de voorzitter van de schepenbank

¹³ Gerven betekent hier erfgenamen

¹⁴ Ordineren betekent hier: verordenen

¹⁵ Disponeren betekent hier: erover beschikken

¹⁶ Vroente betekent: openbare gronden waar iedereen gebruik van mag maken

¹⁷ Ghelente is verwant aan germanisme, afgeleid van het Duitse woord *Gelände*, dat grondgebied betekent.

¹⁸ Endgestreck is verwant aan germanisme, dat verwijst naar de uiteinden van het grondgebied, de grensgebieden

¹⁹ Queckbode betekent hier mogelijk: gemeentelijke boden of herders die het kweekvee lieten weiden

²⁰ Lude is verwant aan germanisme en betekent hier: mensen (Leute in het Duits)

²¹ Ghemeynlyck betekent hier: gemeenschappelijk

²² Lauderen betekent hier: prijzen

²³ Approberen betekent hier: goedkeuren

²⁴ Jegenwoordighen betekent hier: tegenwoordigen

²⁵ Ewelich betekent hier: eeuwig

²⁶ Gratien betekent hier: vrijstellingen

²⁷ Privilegien betekent hier: voorrechten

²⁸ Verwaernissen betekent hier waarschijnlijk: verwerigen of verweerschriften

²⁹ Wywael dat omhalt betekent hier: hoewel dat omhelst

³⁰ De regels van het gewoonterecht werden in de statuten van de stad Hasselt opgenomen en toegepast volgens de regels van het Luiks recht.

³¹ Bloide betekent hier: bloed. Gelyk van bloed betekent : bloedverwantschap

Heynsberghe, ende van Blanckenbergh Ridder dat hy sijnen Siegel aen dese tegenwoordighe Litteren aengehangen wil, in teecken der Ghelufften, Confirmatien, ende getuyghenisse van allen denghen³² voorsz.

In allen weligher dinghen getuyghenisse, ende meerder vesticheyt hebben wy Loduich Greve voorsz. Onsen Siegel aen dese teghenwoordighe Litteren doen aenhanghen, ende Wy Dirik eerste gheburte Heeren Godertz Heere van Heynsbergh, ende van Blanckenbergh Ridder³³, hebben ter beden van Eedelen, ende Mechtighen Mansons³⁴ Heeren, ende Allerliefste Oemen³⁵, Heeren Loduichs voorsz. Onsen Siegel by Synen Siegel desen teghenwoordighen Litteren aengesadt in teecken van Gheloeften ende Ghetuyghenisse allen der denghen voorsz.

Ghegeven in den Jare ons Heeren duysent dry-hondert, en dertigh op ten avond des Apostels Sinte Bartholomeus³⁶.

Uytten Latynen brief in formen van vidimus³⁷, ghemaect by die Eerwerdighe Heeren Deken, ende Capittel van Ludich³⁸, ende met hennen Siegel besiegelt, in Duytsen Overgeset by my ghemeyn Notaris ondergheschreven, ende Concordeert³⁹ met den Latynsen Brief, niet toe-gedaen, oft achtergelaten, dat een ander verstant geven oft maecken meught.

Anno 1487.20.May⁴⁰

Was onderteeckent Dionisius de Millen, Priester en Notaris in't oversetten voorsz.

Paalsteen in Zonhoven

Tekstbespreking

Wat de vorm betreft : deze transcriptie van een 14de eeuwse oorkonde van graaf Lodewijk IV van Loon uit 1330 werd in 1716 te Hasselt door stadsdrukker Petrus van Langenacker gedrukt en gepubliceerd in het boek met de titel : *Privilegien, Statuyten ende Reglementen der Stadt Hasselt*.

De gedrukte versie van deze grafelijke brief betreft een letterlijke vertaling van de oorspronkelijke Latijnse vidimusversie naar een *Duytsen* (Dietse of volkse) volledige versie, volgens de grammatica uit de eerste helft van de 15de eeuw.

In fine wordt de vertaler genoemd : Dionisius De Millen, priester en openbaar notaris⁴¹. Hij zou de transcriptie van de Latijnse brief op 20 mei 1487 gedaan hebben.

Wij beschikken hier niet over de originele tekst van het originele manuscript uit 1330, noch van de vertaalde kopie ervan uit 1487, zodat wij die teksten niet kunnen vergelijken met de gedrukte versie uit 1716.

Wat de stijl betreft: de langdradigheid van de intro wijst op een zekere juridische plechtstatigheid, versterkt door het gebruik van de *pluralis majestatis* of de koninklijke Wij-vorm waarin wetgevende teksten nog altijd geacteerd en gepubliceerd worden.

Wat betreft de spelling: in deze Dietse tekst werden de substantieven doorgaans met hoofdletter geschreven, net als in de huidige Duitse taal. Het woord *ghemeynte* wordt consequent met kleine letter geschreven.

Na de letter g volgde gewoonlijk de letter h. De ons bekende ch-lettercombinatie werd als gh geschreven. De lange a-klank werd als ae geschreven. De dubbele klinker ij werd altijd als y geschreven behalve enkele keren in de woorden *sijn* en *sijnde*. De lange oo werd geschreven als oi. Bovendien werden de woorden niet altijd consequent hetzelfde gespeld. Deze bijdrage is uiteraard vatbaar voor verbetering.

Alex Marut
Genk,

³² Denghen of dinghen betekent hier: gedingen

³³ WOLTERS, *Codex diplomaticus Lossensis*, nr. 452. Diederik IV van Heinsberg was de zoon van Godart II van Heinsberg en Mechtildis van Loon. In 1331 erfde hij de leengoederen Heinsberg en Blankenberg van zijn vader. In 1336 maakte Diederik aanspraak op het graafschap Loon.

³⁴ Mansons betekent hier mogelijk: 's mans zoons.

³⁵ Lodewijk IV van Loon was de oom van Diederik IV van Heinsberg, de broer van zijn moeder.

³⁶ De naamdag van de apostel Bartholomeus (Nathanaël) valt op 24 augustus.

³⁷ Een vidimus is een akte waarbij een bevoegde autoriteit verklaart een oudere oorkonde te hebben gezien, die overeenkomstig blijkt te zijn met de na deze verklaring volledig afgeschreven tekst. In dit geval had de deken van het kapittel van Luik deze vidimus opgesteld.

³⁸ Het kapittel van de kathedraal van Luik werd voorgezeten door een deken.

³⁹ Concorderen betekent hier: overeenstemmen.

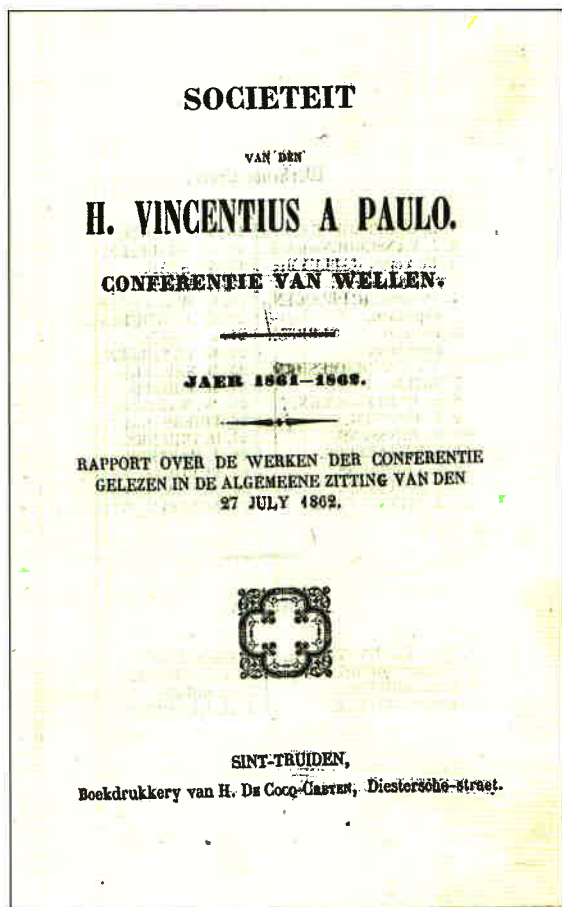
⁴⁰ Deze datum in mei 1487 is de datum van bekendmaking van de sententie van mei 1484.

⁴¹ R.A.Hasselt, *Testamentenboek*, reg. 156, p. 109. Een notaris Dionysius Millen trad in augustus 1526 op als notaris te Diepenbeek.

Zo ging dat ...

... in Wellen in 1862: het jaarverslag van de Sint-Vincentiusconferentie over 1861-1862

De Sint-Vincentiusconferentie van Wellen, die op 21 december 1856 werd opgericht, was één van de eerste plaatselijke conferenties in Limburg. De initiatiefnemers waren pastoor Pluymaekers, burgemeester Briers, de kapelaans Istaz en Droogen, onderwijzer Janssens en Herman Massoels. Door het oprichten van een Sint-Vincentiusconferentie, wilden zij werken aan *verbroedering en onderlinge stichting dergenen die van de conferentie deelmaken, en verbetering van het lot der armen zoowel opzigtens hunne tijdelijke als geestelijke noodwendigheden*. Zij namen zich voor hun *best te doen om zooveel mogelijk den nood der armen te verzachten, maer daerdoor zelfs ... bijzonder derzelve geestelijke verbetering behertigen*. De zorg voor de armen in de parochie ging in de filosofie van de Vincentianen samen met de zorg voor het geestelijk en godsdienstig welzijn van die armen, en met het werken aan hun eigen zielenheil.

De conferentie van Wellen groeide spoedig uit tot een groep van een dertigtal mannen, die wekelijks of tweewekelijks vergaderden en om beurt een bezoek brachten aan één van de gezinnen die steun ontvingen van hun organisatie. Op de vergaderingen van de conferentie brachten zij verslag uit over hun bezoek en over hun bevindingen inzake de materiële en geestelijke vooruitgang in het gezin in kwestie.

Het verslagregister van de conferentie voor de jaren 1856-1863 wordt in het Rijksarchief te Hasselt bewaard. Het is een buitengewoon belangrijke bron voor de negentiende-eeuwse sociale geschiedenis van Haspengôuw, die niet alleen inzicht geeft in de concrete noden van de allerarmsten, maar ook van de aanpak daarvan door de katholieke elite in het dorp.

De conferenties van Sint-Vincentius hadden de gewoonte hun jaarverslagen te laten drukken, en de conferentie van Wellen vormt daarop geen uitzondering. Een aantal van die jaarverslagen zijn in het verslagregister ingeplakt. Het oudste heeft betrekking op het werkjaar 1860-1861. Omdat het zo een rechtstreekse kijk geeft, zowel in de sociale situatie waarin een deel van de bevolking van onze dorpen toen leefde, als van de opvattingen die de katholieke voormannen in het dorp huldigden en in de praktijk brachten, om aan die situatie te verhelpen, geven we hier onder de tekst van het jaarverslag integraal weer. Wie het jaarverslag opstelde is niet zeker. Zijn naam wordt in het drukwerkje niet als zodanig vermeld. Het meest voor de hand liggend is dat de tekst van de hand van de secretaris, onderwijzer Janssens, is.

Veel uitleg bij de tekst is niet nodig. Hij spreekt voor zich.
Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Oud kerkarchief van Wellen*, nr. 84.

**Rapport over de werken der Conferentie van den H. Vincentius a Paulo, gevestigd te Wellen.
Dienstjaer 1861-1862**

Mynheeren en geliefde medebroeders,

De Societeit waarvan onze conferentie eene vertakking uitmaakt, is heden verspreid door geheel de wereld: en niets bewyst beter haer nut, hare noodzakelykheid en te gelyk, volgens de uitdrukking van eenen doorluchtigen kerkvoogd, de goddelykheid harer instelling, dan de wondere uitbreiding, die zy sinds korte jaren gekregen heeft.

In onze streken was zy echter, tot over korten tyd, nog zeer weinig gekend. Gy hebt de eer en het geluk, mynheeren, de eerste geweest te zyn onder de dorpelingen van Limburg, om te doen zien dat ook alhier, in de plattelandsche parochiën, conferentiën van liefdadigheid kunnen leven en voortgang doen. Uw voorbeel dis niet lang onnagevolgd gebleven. Dit jaer is reeds de Conferentie van Wellen, te Alken, eene jongere zuster geboren; Diepenbeek is zich aen 't bewegen en belooft weldra de zyne te hebben; na deze zullen zeker weer nieuwe den dag zien. De liefde en de liefdadigheid zullen er niets by verliezen; de godsdienst en de zeden zullen er merkelyk by winnen, en God zal er door verheerlykt worden.

Doch, terwyl wy ons verblyden over den voorspoed dezer zoo schoone instelling, blaest de hel het vuer der vervolging tegen haer uit.

De uiterlyke band, welke al de Conferentiën vereenigde, komt verbroken te worden door de ontbinding van den centralen raed van Parys.

Al wie onze societeit bemint, moet gevoelig zyn aen den onverdienden slag, welken het fransch gouvernement daerdoor aen de geheele inrigting derzelve toebrengt.

Hopen wy echter, dat onze Conferentiën zullen voortgaen met te bloeijen, en zich te vermenigvuldigen; dat zy zich nu nog meer dan vroeger, nauwer aen elkander zullen sluiten, en voor elkander zullen bidden.

Het gebed is noodig, beminde medebroeders, in deze dagen van rouw en vervolging: voor onzen H. Vader den Paus, zienbaer hoofd der Kerk, welke de moeder is van alle liefdadige inrigtingen. Het is ook noodig voor onze vervolgte medebroeders van Frankryk en van andere landen.

Bidden wy allen dat God die beproevingen doe eindigen en der kerk zegepraal zienbaer verhaeste.

Het persooeneel onzer Conferentie is sinds verleden jaer, weinig veranderd: zy bestaat uit een-en-dertig werkende, en acht eereleden. Dit zyn evenveel werkende leden en twee eereleden meer dan toen.

Kort na onze algemeene zitting van verleden jaer heeft de dood ons eenen onzer oudste en beste medebroeders ontrukkt: *Her-*

manus Briers stierf schielyk te Wellen, den 6 Augustus 1861. De Conferentie heeft hem eenige dagen later eenen plegtigen lykdienst doen zingen. Wy hopen, beminde medebroeders, dat zyne ziel nu reeds het loon zynere deugden geniet; doch, wyl Gods oordeelen ondoorgrondelyk zyn, bevelen wy hem op nieuw in uwe vurige gebeden.

Niets doet beter het goed waerdeeren dat brave, liefdadige menschen deden, dan de weeklagten der armen by derzelve afscheiden. Ook ontbraken, rond het lyk van onzen welbeminde broeder, de tranen niet der armen, welke hy steeds, zoo getrouw en zoo liefderyk, pleeg te bezoeken; die hy zoo dikwerf troostte, en voor welke hy zoo zorgvuldig gewoon was in de zittingen ten beste te spreken.

Eene dergelyke lofrede wacht ons beminde medebroeders, by ons afscheiden, indien wy, naer het voorbeeld van dengene dien wy betreuren, spaerzaam zyn voor ons eigen, en milddadig en behulpzaam voor anderen; strenge regters voor ons, en toegevende vrienden voor onze beschermelingen.

Een ander werkend lid heeft ons sedert, zonder bekende oorzaak, verlaten; hy had maer eenige keeren onze zittingen bygewoond. Dat dubbel verlies is hersteld geworden door de aenneming van een werkend lid en van twee eereleden.

Meer werkende leden zouden aengenomen geworden zyn, indien wy niet goedgevonden hadden het getal derzelve op een-en-dertig te bepalen. Dit getal is voldoende voor de te done bezoeken en het gepaste gebruik onzer zwakke middelen. Intusschen kan toch eenieder zich laten inteekeenen als eerelid, en alzo deelachtig zyn aen de verdiensten en aflaten der Societeit. Dit kost maer zes franks 's jaers; en dan kunnen de eereleden later, als er plaetsen openvallen, zich laten inkiezen als werkende leden.

Onze byeenkomsten hebben regelpatig plaets gehad alle veertien dagen. De hoogachtbare heer Baron de Gerlache, voorzitter van den opperraed van België, by omzendbrief van den 12 juny 1862, bezweert ons echter van tot de wekelyksche vereeniging terug te komen. Gy zult in 't kort over dit zeer geëerbiedigd verzoek te beraedslagen hebben.

Onze Societeit heeft gedurig al de trekken vertoond van een waer *broederschap*. De eensgezindheid der leden, in en buiten de zittingen, en hunne vaste verkleefdheid aen elkander, als mede de groote dienstwilligheid, met welke zy elkander ter hand stonden, zyn meer dan eens door andere personen opgemerkt.

De geest van zelfopoffering, welken eenige van onze Confraters in zekere omstandigheden hebben doen blyken, verdient ook eene byzondere melding. By het einde van voorleden zomer vertoonde zich alhier de typhus in een arm huiskens. Weldra rukte hy een jongske van elf jaren weg, en wierp twee dochters en het andere jongske op het ziekbed neder. De dry zieken lagen in eene kamer, gelyk byna alle de kamers der arme klas zyn: laeg, weinig verlucht en zeer bekrompen. Zy werden opgepast door hunne allerarmste ouders; vreemden en geburen gingen daer niet meer zien: zy vlugten zelfs de aennadering van het huis uit vrees voor de besmetting. De

dood rukte twee der zleken weg en bedreigde de derde, eene dochter. De moeder viel eindelyk onder den last der droefheid en der ongemakken van dezelfde kwael aengerand. De overgeblevene dochter vertrok nog uit deze wereld. Wie bezocht zulke familie in hare knellende bedruktheid? Niemand meer, mynheeren, dan de leden der Societeit, die wy hier bedoelen. Giften en aelmoesen werden hun nog al gezonden, maer de Conferentie heeft toch gelyk te denken is, het hare niet vergeten by te dragen. Dat God hunne deugd beloone en hen zegene: en wy allen, beminde medebroeders, volgen wy hunnen yver en hunne zelfopoffering na.

Behalve onze liefde voor den naeste en voor onze Conferentie moet de leerzaamheid, het goed gedrag en het vertrouwen der armen in ons gezelschap, die deugd in ons opwekken en versterken.

Eene enkele familie heeft onzen raed, dit jaer, weigeren te volgen. Wy hopen dat zy welhaest tot ons zal wederkomen; wy zyn steeds bereid dat verdoolde schaep met liefde te ontvangen. Aldus vindt zich nog eens bewaerheid wat wy vroeger zeiden: "eene Conferentie brengt, in eene parochie, de ware verbroedering der twee standen van de zamenleving te weeg."

Onze hulp heeft zich uitgestrekt over vier-en-dertig familiën: vier derzelve zyn voortdurend, de andere tydelyk geholpen. Onder de eerste, bevindt zich een huisgezin, bestaende uit eenen enkelen persoon. Het is eene oude weduwe van by de negentig jaren, alleen woonende en van iedereen, behalve van u, mynheeren, verlaten. Zy heeft ons eene tamelyk groote som gekost.

Eene tweede bestaat uit eene oude weduwe, sinds langen tyd op haer ziekbed vastgenageld; hare dochter met vier of vyf zwakke kinderen en dezer man. Zy bezitten niets dan de kleine daghuer van dezen laetste.

De derde is zamengesteld uit eene weduwe met hare dry jonge kinderen. De moeder gaet op daghuer werken; maer, wat kunnen dertig centiemen daegs helpen aen het onderhoud van vier personen? Dank aen u, mynheeren, hebben die kinders kunnen naer school en catechismus gaen, en zyn zy niet verplicht geweest te bedelen of honger te lyden.

Eindelyk de vierde had byna twee jaren lang veel geleden; eers door ziekte der vrouw, die nog gezond is geworden; en vervolgens door ziekte van den man, eenigen kostwinner der familie, die, na eene langdurige kwyning, zyn bedrukt gezin in den nood verlaten heeft en naer eenen beteren wereld vertrokken is.

De byzonderste titels der armen ter bekoming van onzen onderstand zyn: 1° beladen te zyn met oude of zieke leden of met te veel kinderen; 2° kinderen te hebben, welke moesten naer school en kerk gaen, en om kleedingswillen er zouden moeten uitblijven; 3° hunne godsdienstige pligten niet te kunnen vervullen by gebrek aen kleederen.

Met onze hulp onverpoosd aen te bieden in de huizen die oude menschen, zieken of te veel kinderen bezitten, bekampen wy, in haer begin, de moedeloosheid der gezonde leden; wy onderhouden in hen eenen heilzamen yver om zich zelve mede

WERKENDE LEDEN.	
1. L. OUDEBROUCKX, pastoor.	45. J. ROEBBEN.
2. J. VANSCHOENwinkel.	46. W. SCHUPPEN.
3. De eerw. H. PLUYMAKERS, pastoor.	17. W. STAS.
4. De eerw. H. DROOGEN, kapellaen.	18. L. MEERERS.
5. De eerw. H. GERRITS, kapellaen.	19. G. WAERNIERS.
6. W. VANDERMEEREN.	20. H. A. WOUTERS.
7. BRIERS, Henri.	21. J. NEVEN.
8. A. OUDEBROUCKX.	22. G. VANBILSEN.
9. L. FOURIER.	23. M. MEERERS.
10. M. JANSSENS.	24. L. MONDUS.
11. J. RAMAEKERS.	25. W. MARTENS.
12. L. LEURAERS.	26. BRIERS, Godef.
13. J. SCHUPPEN.	27. H. TREUNEN.
14. R. WINKELMANS.	28. J. MARTENS.
	29. BUTTIENS, Arnold.
	30. NEVEN, Lambert.
	31. ROEBBEN, Wilhelmus.

CRIDEN.	
1. Mgr. NEVEN, Vic. gen.	5. Denis JANS. +
2. Wouter BRIERS. +	6. A. REENAERS.
3. Guill. BRIERS. +	7. H. BRIERS. +
4. Gerard WIEBTZ. +	8. M. HEUSDENS.

Geoffroy
Wout
Henr. Godefr. Drijn
Butteliens, Arnold

te helpen, wy beletten dat hunne kinderen zich gewennen aen bedelen of zonder onderwys langs de straten te loopen. Met milddadig te kleeden, de kinderen welke, ten dien pryze, willen ter school gaen, bestryden wy de onverschilligheid der ouders voor het onderwys en de opvoeding hunner kinderen. Met kleederen te verschaffen aen degenen die zonder deze aelmoes zich zouden onthouden van hunne godsdienstige pligten, onderhouden wy in hen eenen heilzamen yver voor het nakomen der voorschriften van onzen heiligen godsdienst.

Ter bestryding der kosten, welke onze liefdewerken veroorzaekt hebben, hebben wy ons bediend:

1° Van het batig slot van 1861 zynde frs.	54,37
2° Van de bylagen der zes eereleden,	36,00
3° Van den offer, in de kerk, na het sermooen van liefdadigheid van den 21 July 1861,	50,50
4° Van de goedwillige giften van 3 byzonderen,	199,00
5° Van den offer in onze zittingen,	241,15
Samen	581,02
Hieraf is betaeld in de winkels alhier voor brood en specereijen,	246,65
Voor het drukken, afhalen en verzenden van 't rapport over 1861,	8,36
Voor keersen, orgel, zang, enz. by den dienst van H. Briers,	9,50
Aen het bulletyn des genootschaps,	5,25

Aen verscheide giften in geld en geneesmiddels,	16,44
Aen nieuwe stoffen voor kleederen,	262,80
Aen bier voor de armen,	19,41
Samen	568,41
Blyft ons nog frs.	12,61

Wy gevoelen ons verplicht hier onzen levendigen dank te be-
tuigen aen al degenen, die hunne welwillendheid jegens ons
gezelschap betoond hebben of ons hunne aelmoesen hebben
toevertrouwd, en in 't byzonder verdienen Mgr. Neven, eene
achtbare familie dezer parochie, en een onbekende weldoener
onzen levendigsten lof. Deze laatste heeft in onze zitting van
9 meert laetstleden twee goudvinkjes, in een papiertje gewin-
deld, in de beurs laten vallen. Zyn naem, ons onbekend, staet
zeker in den hemel eervol geboekt.

Eindelyk stellen wy nog aen uwe erkentelykheid voor den heer
Verheyden, eenen medebroeder van dendermonde, die onze
Conferentie verscheidene diensten bewezen heeft.

Mynheeren, onze Conferentie bestaat enkel uit menschen, die
hun brood in het zweet huns aenschyns moeten verdienen.
Schamen wy ons dus niet over de geringheid onzer gestorte
aelmoesen. Alle samen, maken zy toch al eene goede som
voor de armen. Maer overdryven wy toch nimmer de kleinheid
onzer middelen. Zouden wy karig willen zyn opzigtens de
armen, wanneer wy soms wel eens te milddadig zyn jegens
ons eigen ?

Neen, ontzeggen wy ons nu en dan liever een klein vermaek;
en wy zullen een werk van versterving gedaen hebben, hetwelk
aen God ten hoogste aengenaem zal wezen.

Wy moeten hier nogtans bestatigen dat de aengehaelde onder-
standen op verre na het bedrag der aelmoesen niet vertoonen.
Inderdaed, hoe menigmael gebeurt het niet, dat de bezoekers
eenen zoo grooten nood vinden, dat zy onverpoosd de hand
in den zak moeten steken en milddadig geven ?

Zoo gingen onlangs twee bezoekers, op eenen zondag na-
middag eenige arme familiën bezoeken. Op weg kwamen er
by hen eenige vrienden en er werd besloten van zich onder
elkander, na het bezoek, eens wel te vermaken. Terwyl onze
twee confraters hunne taek afdeden, begaven zich de anderen
in eene naestgelegene herberg, om hen daer te wachten.

De bezoekers vonden dien dag eene oude vrouw, welke alleen
in een huis woont; deze had dien dag 's morgens een klein
stukje droog brood, het laatste wat zy had, verteerd; 's middags
had zy zich met groenten zonder vet, of vleesch, of olie, zoo
al iets gereed gemaakt wat zy potaetje noemde en wat wy
slechten verkenkost zouden heeten. Toen de bezoekers daer
kwamen, waren in het huis de hennen bezig met het overschot
van dit gereg, uit eene verbrokene aerden schotel te pikken,
en de oude vrouw had zich te bed gelegd om den honger te
ontvlugten ! ...

Lacht niet, beminde medebroeders, zy bekende hun dat zy
was gaen liggen omdat zy 's avonds niets te eten had, noch
een tasje koffy te drinken.

Gy gist al, wat er gebeurde: onze makkers by hunne aankomst
in de herberg vertelden hun geval, en stelden voor eene col-

lecte te doen. Zy wierpen de eerste sollen in de klak, die voor
offerbus diende, en allen, die daer waren, wierpen eenige
stukjes toe. Kortom een kwartier later had de oude sukkel
brood, koffy, boter en melk; en men bedelde haer nog eene
goede portie aerdpappelen op den hoop toe. Zy behoefde in
eene week, van geenen honger meer te droomen.

Zult gy gelooven, mynheeren, dat degenen die dit goed werk
verricht hadden later veel vreugdiger waren dan anders; dat
het pintje toen eenen veel beteren smaek had, dat de kaarten
meer geluk bybrachten, en eindelyk, dat er meer voldoening
onder hen was op eenen avond als anders op tien.

Het werk der heilige familie is dit jaer wel vooruit gegaen. De
leden der Conferentie blyven er nog allen deel aen nemen. Wy
hopen dat er weldra niet een huisvader, door ons geholpen,
er zal van af blyven.

Wat blyft ons thans nog over, geliefde medebroeders, dan God
te bidden dat Hy ons doe volharden en toenemen in den dienst
der armen, welke de zyne is. Wy weten van Hem zelven, dat
Hy zal aenzien als aen Hem zelven gepleegd, al het goede
wat wy den geringsten onzer broeders zullen gedaen hebben.
Welaen dan, dat onze herten zich op nieuw ontsteken, dat
onze bermhertigheid vergrootte en wy zullen met vertrouwen
den weg mogen inslaen, op welken onze goede afgestorven
broeder ons is voorgedaen. *De bermhertigen*, dit is immers
Gods eigen woord, *zullen bermhertigheid verwerven*.

Uitgedeelde voorwerpen

Hemden	22
Juipen	2
Voorschooten	6
Meisjes kleedjes	7
Jakken	5
Klommen	2 paer
Kousen	2 paer
Broeken	23
Blauwe kielen	17
Vrouwen neusdoek	1
Beddekens	1
Bedlakens	2 paer
Paletots	13
Ledekant	1
Flesschen traen	4
Breukband	1
Samen	109 stukken

Brooden van 3 kilos:	44
Bier aen de armen: liters	121,50
Bons voor winkelwaer, waarmede de armen in de winkels, naer hunne behoefte, brood of andere waren kunnen aenkoopen, van een fr. elk:	217

Rombout Nijssen

**In memoriam
Jos Smeets (1928-2013),
een verdienstelijke
heemkundige publicist
in dienst van de
Geschied- en Heemkundige
Kring Kinrooi**

De "Geschied- en Heemkundige Kring Kinrooi", die in 1976 van start ging, heeft onlangs op korte tijd twee verdienstelijke medewerkers verloren. In Stramproy (Ned.) overleed op 17 december 2012 Jac van Dael. Hij werd in dat Nederlands grensdorp geboren op 22 september 1932. Ruim dertig jaar was hij betrokken bij de werking van de kring¹. Twee maanden later moest men afscheid nemen van Jos Smeets, in zijn woonomgeving te Ophoven beter gekend als "*Jos van Itte*"². Hij had die toenaam van zijn moeder geërfd bij zijn geboorte. In haar prille jeugd noemde zij zichzelf "*itte*" in plaats van "*ikke*". Hij onderscheidde zich als een gemotiveerd lid van de kring, nam geregeld aan de activiteiten deel en werkte als auteur eveneens dikwijls mee aan het kringtijdschrift. Ook maakte hij zich verdienstelijk op het vlak van de heemschut. Het zijn dergelijke stille medewerkers, die zonder een bestuursfunctie te bekleden door hun motivatie en belangeloze inzet heel wat diensten aan een vereniging kunnen bewijzen. Zulke leden zijn dan ook voor de heemkundige werking en het kringleven van onschatbare waarde. Daarom past het dat wij hem hier met veel waardering herdenken.

Familiale achtergrond en beroepsleven

Jozef Frans Gulielmus (roepnaam: Jos) Smeets werd op 9 januari 1928 geboren in Ophoven, als zoon van Jozef Christiaan Smeets (Aldeneik-Maaseik, 19 januari 1902 – Ophoven 21 juli 1943) en Helena Vandeneertweg (Ophoven, 28 juli 1906 -), die op 13 augustus 1927 in Ophoven kerkelijk waren gehuwd. Het ouderlijk echtpaar verdiende de kost met het uitbaten van een café. In het gezin werden twee zonen geboren, van wie Jos de oudste was. Na hem kwam Jan Smeets (Ophoven, 3 januari 1936 – Maaseik, 4 juni 2012) ter wereld. Jos woonde zijn hele leven in Ophoven, waar hij het beroep van kapper uitoefende. Op 23-jarige leeftijd trouwde hij met Sophie Hubertine Petronella Vankerkom (geb. Ophoven, 3 mei 1930). Hun huwelijk werd kerkelijk ingezegend in de parochiale Sint-Servatiuskerk van Ophoven op 7 november 1951. Uit hun huwelijk werden drie zonen geboren. Als kapper onderhield Jos uiteraard veel contacten met de inwoners van Ophoven, want het bezoek aan een kapperszaak was steeds een sociaal gebeuren: de laatste nieuwtjes werden er verteld, diverse gebeurtenissen uit het dorpsleven kwamen er ter sprake en allerhande straffe verhalen werden er opgediept. Voor Jos, die nauw met zijn geboortedorp meeleefde,

¹ G. NIES, *In memoriam Jac van Dael*, in: *Dao raostj get*, XXXII, 2013, nr. 1, blz. 38, ill.

² *In memoriam Jos Smeets*, in: *Dao raostj get*, XXXII, 2013, nr. 2, blz. 46. Met dank aan kruisheer Jan Bierens (Maaseik), die bereidwillig aanvullende informatie bezorgde, en aan Jos Smeets (Ophoven), die foto's van zijn vader ter beschikking stelde.

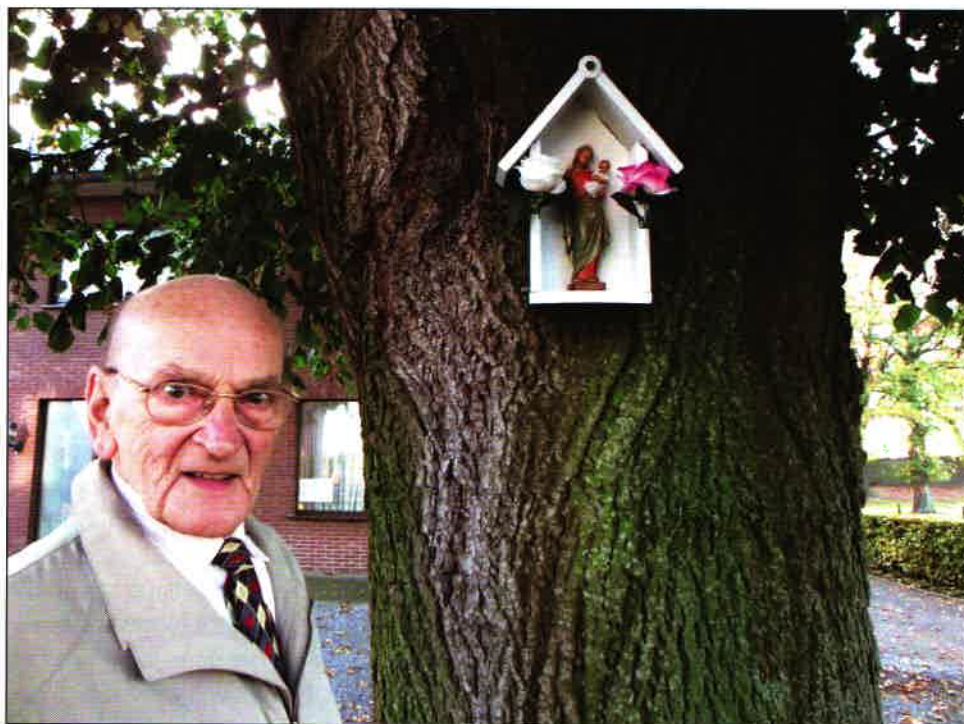

waren die gesprekken een kostbare bron van inlichtingen: een ware goudmijn voor zijn latere publicaties.

Heemkundige belangstelling

Na de stichting van de “Geschied- en Heemkundige Kring Kinrooi” voelde Jos Smeets zich al gauw door dat initiatief aangesproken. Als kapper had hij een ruime kennis opgedaan van het Ophovense dorpsleven. Zelf genoot hij ook bekendheid als een boeiende volksverteller. De heemkundige werking en het neerschrijven van zijn uitgebreide kennis en vele herinneringen, die mogelijk in het kringtijdschrift konden verschijnen, spraken al gauw tot zijn verbeelding. Hij werd lid en volgde nauwgezet de activiteiten van de kring, die in 1981 begon met de uitgave van het mededelingen- en contactblad “*Dao raostj get*”. Vanaf oktober 1982 werd die periodieke publicatie een driemaandelijks tijdschrift, dat eveneens openstond voor bijdragen over plaatselijke geschiedenis, volkskunde, genealogie en dialectstudie. Het werd dus een volwaardig heemkundig tijdschrift. Jos Smeets, die veel belangstelling had voor het historisch verleden en de volkskundige gebruiken in zijn geboortedorp Ophoven, maakte in 1983 zijn eerste artikel over aan de redactieploeg van het kringblad. De korte

bijdrage sloot nauw aan bij zijn kappersberoep³. Het bleef niet bij dat eerste artikel. Hij werd als auteur zelfs een vaste en gewaardeerde medewerker aan het tijdschrift, want hij schreef ruim zeventig meestal korte artikels van een tot twee of drie bladzijden voor het kringblad “*Dao raostj get*”. De artikels, die hij voor het tijdschrift maakte, handelden over zeer uiteenlopende onderwerpen. Hij schreef anekdotisch en volks over het wel en wee van zijn dorp Ophoven. Nagenoeg alle aspecten van het dorpsleven kwamen daarin aan bod: parochiaal leven, toneel en cinema, kermissen en processies, kamerschieten, wielervedstrijden, diverse verenigingen, folkloristische gebruiken, gouden bruiloften, volksgeneeskunde en schilderachtige figuren uit de samenleving van Ophoven. Hij wijdde eveneens verscheidene “*in memoriam*”-teksten aan gekende en verdienstelijke inwoners van Ophoven en toonde belangstelling voor genealogische informatie. Er was echter nog heel wat meer, waar Jos aandacht aan besteedde. Alles wat met het dorpsleven van Ophoven verband hield interesseerde hem. Hoewel ze meestal anekdotisch zijn, hebben zijn korte bijdragen toch een waarde als interessante bouwstenen voor de dorpsgeschiedenis en voor de studie van het volksleven in Ophoven. Vaak hebben ze het karakter van een cursiefje. Zijn langste bijdragen publiceerde hij in speciale uitgaven van de kring. In het “*Jubileumnummer*” (1976-1996) liet hij een artikel over het kermisorgel verschijnen⁴. Voor het themanummer “*Burgemeesters van Kinrooi, Kessenich, Ophoven en Molenbeersel van 1845 tot 1971*” schreef hij een uitgebreid artikel over de burgemeesters van Ophoven-Geistingen⁵. Toen het kringtijdschrift uitpakte met een themanummer over “*Dorpscafés*”, was Jos onmiddellijk bereid een bijdrage

Overhandiging van een Mariakapeltje door Jos Smeets in Ophoven (15 augustus 2012).

³ J. SMEETS, *De scheerbank*, in: *Dao raostj get*, 1983, nr. 3, blz. 90. Als cerbetoon werd het artikel heruitgegeven in: *Dao raostj get*, XXXII, 2013, nr. 2, blz. 47.

⁴ J. SMEETS, *Toen met de kermis het orgel speelde*, in: *Dao raostj get*, XV, 1996, nr. 3-4, blz. 81-86.

⁵ J. SMEETS, *Burgemeesters van Ophoven-Geistingen*, in: *Dao raostj get*, XXX, 2011, nr. 3, blz. 139-158.

te wijden aan de drankgelegenheden in Ophoven, want een dergelijk volkskundig onderwerp was naar zijn zin⁶. Hij had eveneens een grote belangstelling voor allerhande sporen van volksdevotie, vooral voor de kapelletjes, die aan muren en bomen waren aangebracht. Hij noteerde ze, maakte er foto's van en probeerde er meer over te weten. Ook wilde hij dat gebruik aanmoedigen, want hij stimuleerde het plaatsen van dergelijke kapelletjes. Op 15 augustus 2012 overhandigde hij in Ophoven nog een boomkapelletje. Zijn laatste artikel, met als titel "*Heilige huisjes*", liet hij twee maanden vóór zijn overlijden, in het tijdschrift opnemen. Daarin belichtte hij minder gekende muur- en boomkapelletjes in zijn woonomgeving⁷. Jos maakte zich niet alleen verdienstelijk als een gemotiveerde auteur en als een man van de heemschut, maar hij nam ook geregeld deel aan de activiteiten van de kring, zoals aan de jaarlijkse reizen.

Levensende

Tot aan zijn 71ste verjaardag vertoefde Jos Smeets dagelijks in zijn kapperssalon. Daarna deed hij het wat rustiger aan en kreeg hij de tijd om aan de hand van de vele gesprekken, die hij tijdens het uitoefenen van zijn beroep van zijn klanten had, heel wat verhalen te distilleren. In het kringtijdschrift "*Dao raostj get*" vond hij een ideaal medium om die te publiceren en bij het grote publiek bekend te maken. Samen met zijn echtgenote en familie mocht hij in 2001 het gouden huwelijksjubileum feestelijk herdenken en in 2011 ook nog de diamanten bruiloft vieren. Jos Smeets overleed vrij plots op 28 februari 2013 op 85-jarige leeftijd in zijn geboortedorp Ophoven, waar hij zijn hele leven woonde. De plechtige eucharistieviering vond plaats in de parochiale Sint-Servatiuskerk te Ophoven op 6 maart 2013 en was gevolgd door de crematie. Met zijn heengaan heeft Ophoven een opmerkelijke figuur verloren en ook de "Geschied- en Heemkundige Kring Kinrooi" moest met veel spijt afscheid nemen van een zeer verdienstelijke medewerker. Aan zijn echtgenote Sophie Vankerkom, gezinsleden en familie bieden wij namens "Heemkunde Limburg" onze blijken van innige deelneming aan in het verlies en de rouw, die hen thans treffen. Wij houden de nagedachtenis van Jos Smeets met veel waardering en in de geest van dankbaarheid in ere.

Jan Gerits
Vossenpad 9
3670 Gruitrode

⁶ J. SMEETS, *Drankgelegenheden in Ophoven*, in: *Dao raostj get*, XXXI, 2012, nr. 1, blz. 8-23.

⁷ J. SMEETS, *Heilige huisjes*, in: *Dao raostj get*, XXXI, 2012, nr. 4, blz. 139-140.

WOI in Limburg

Drie bijzondere collecties op Erfgoedplus.be

De website van Erfgoedplus.be veranderde recent van opmaak. De publiekswaite werd in een eigentijdse en transparante vormgeving uitgewerkt. Specifieke erfgoedcollecties kan men snel en eenvoudig raadplegen. Alle online collecties worden opgenomen in een lijst met directe links. Maar de vernieuwde website wil meer zijn dan een wegwijzer voor erfgoedcollecties in Vlaams-Brabant en Limburg. Naast tal van interactieve elementen, en de mogelijkheid om zelf individuele objecten aan de erfgoeddatabase toe te voegen, werd vooral aandacht besteed aan duiding. Inhoudelijke dossiers en thematische bijdragen laten bezoekers kennis maken met bijzondere objecten of collecties in de Erfgoeddatabase. Limburg zet hierbij in op de Eerste Wereldoorlog. Wie in onze provincie rond de Eerste wereldoorlog werkt, kan voor het vooronderzoek terecht bij drie unieke collecties die via Erfgoedplus.be online te raadplegen zijn.

Affiches uit de Eerste Wereldoorlog

De collectie Hasseltse affiches uit de Eerste Wereldoorlog wordt beheerd door het Rijksarchief Hasselt (RAH). De verzameling aanplakbrieven bezorgde men gelijktijdig met het 19de eeuwse archief van het stadsbestuur van Hasselt aan het Rijksarchief. De integrale collectie affiches werd reeds als inventaris gepubliceerd in 2012 door Rombout Nijssen en Nathalie Ceunen binnen een uitgave van het Algemeen Rijksarchief. Recent is de inventaris ook online ontsloten als collectie op Erfgoedplus.be. De verzameling aanplakbrieven bestrijkt de periode 1 augustus 1914 tot eind 1919 en werden allen uitgehangen in Hasselt. Alleen voor het jaar 1915 ontbreekt een groot aantal affiches. Naast aanplakbrieven die specifiek op Hasselt betrekking hebben, en hier gedrukt werden, bevat de collectie ook affiches die in de gehele provincie en zelfs doorheen België werden uitgehangen. In de opvolging van onderwerpen en de aard van de berichtgeving kan men het oorlogsverloop volgen. Ze geven een unieke inblik in de organisatie, de regelgeving en het dagelijks leven

- [Collectie afbeeldingen van het Stadsarchief](#)

Hasselt

- [Collectie van het PCCE \(Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed\)](#)
- [Collectie van Spraakmakers \(niet online\)](#)
- [Comité Zevenjaarlijkse Virga Jessefeesten](#)
- [Deelarchief CPSAL karikaturen van het Provinciaal Archief Limburg \(PAL\)](#)
- [Deelarchief Limburgse oorlogsmonumenten van het Provinciaal Archief Limburg \(PAL\)](#)
- [Hasseltse affiches uit de Eerste Wereldoorlog van het Rijksarchief Hasselt \(RAH\)](#)
- [Limburg 1914-1918](#)
- [Provinciale kunstcollectie Limburg](#)

Lanaken

- [Collectie van Charles Catteau, Rekem \(in voorbereiding\)](#)
- [Pietersheim, burchtruiene](#)
- [Verzameld in Lanaken](#)

Collecties

Musea

Archieven & collecties

Religieus erfgoed

Erfgoedverenigingen

Gemeenten

Deel via email

Erfgoedplus.be

Erfgoedplus.be bestaat uit een databank met erfgoed-informatie (Erfgoedbank), een website om deze informatie toegankelijk te maken (www.erfgoedplus.be) en een webbased toepassing om erfgoedcollecties in te voeren en te beheren (Erfgoedregister). Het Erfgoedregister laat toe om voorwerpen gedetailleerd te registreren volgens internationale en museale standaarden. Erfgoedplus.be maakt het Limburgs erfgoed voor iedereen toegankelijk. Voor het Erfgoedregister hoeft men geen software te installeren. Er is ook geen sprake van licenties. Het Erfgoedregister is een handige websitetoepassing die men vanuit elke PC met een internetverbinding kan gebruiken. Vanuit het comfort van thuis kan men probleemloos aan een inventaris werken. Elke vereniging of organisatie met een erfgoedcollectie kan kosteloos deelnemen aan Erfgoedplus.be.

onder de bezetting. De inventaris uit 2012 werd verwerkt met het Erfgoedregister en vervolgens digitaal ontsloten op Erfgoedplus.be. De kwaliteit van de digitale bestanden laat toe om de inhoud te bestuderen zonder de objecten zelf te hoeven hanteren. Het formaat en de wisselende kwaliteit van de

authentieke affiches immers, maakt een fysieke raadpleging niet steeds mogelijk. Met gerichte zoekopdrachten, en verdere verfijning van de resultaten, kan men een voorbereidend en tijdbesparend onderzoek uitvoeren.

Karikaturen over de 'Komiteit'

Het Provinciaal Archief Limburg (PAL) bezit een vrijwel complete collectie van karikaturen over het CPSAL (Comité Provincial de Secours et d'Alimentation du Limbourg). Het CPSAL was een provinciale afdeling die onder de bezettingsjaren instond voor de verdeling van de voedsel- en goederenhulp. Om de distributie van oorlogshulp te organiseren, werden regionale en lokale afdelingen opgericht. In deze afdelingen zetelden de lokale hoogwaardigheidsbekleders en personaliteiten. De karikaturen verwijzen geregeld naar plaatselijke adel, politici, burgemeesters, directeurs, geneesheren, wetenschappers, advocaten en notarissen die deel uitmaakten van een lokale CPSAL afdeling. De karikaturen zijn daarom ook een bron van informatie over de plaatselijke afdelingen en welke personaliteiten hierbinnen een rol speelde.

erfgoedplus.be
vind meer dan je zoekt

[Over ons](#) [Deelnemen](#) [Collecties](#) [Zoeken](#) [Contact](#) [Help](#)

Detailfiche

[terug naar zoekresultaat](#)

Titel: Stad Hasselt, affiche van 18 oktober 1916 - specificaties vereisten inleveren vruchten loofbomen, bekendmaking verhoging prijzen.

Object: affiches [Q](#)

Inventarisnummer: RAH, Affiches WOI, nr.0408

Toegang: op aanvraag

Collectie: Hasseltse affiches uit de Eerste Wereldoorlog. [Q](#)

Beschrijving: Tekstdruk op papier.
Nederlandstalige affiche van de Stad Hasselt van 18 oktober 1916. De burgemeester, F. Portmans, maakt op bevel van de Duitse overheid de specificaties van de vereisten voor ingeleverde vruchten van loofbomen en van de verhoging van de prijzen bekend.
De verzameling Hasseltse affiches uit de Eerste Wereldoorlog (BE RAH, 515-2500) bevat 1024 affiches die aangeplakt werden in Hasselt net vóór, tijdens of kort na de Eerste Wereldoorlog. Zij bestrijken de periode 1914-1919. De eerste affiche in de collectie is gedateerd op 1 augustus 1914, net voor de inval van de Duitsers. De laatste affiches dateren van eind 1919. Uit de eerste helft van 1915 bevat de verzameling slechts één affiche. Deze verzameling aanplakbrieven werd aan het Rijksarchief (RAH) bezorgd samen met het negentiende eeuwse archief van het stadsbestuur van Hasselt.

Materiaal: drukpapier

Bewaringstoestand: redelijk (2009)

Volledigheid: volledig (2009)

Vervaardiger: drukkers: Jos. Van Langenacker

Productieplaats: Hasselt (Deelgemeente) [Q](#)

Productiedatum: 1916-10-18

Locatie: Rijksarchief Hasselt (Hasselt) [Q](#)

Documentatie: (CEUNEN, N. en NUSSEN R., Verzameling van de Hasseltse affiches uit de Eerste Wereldoorlog 1914-1919. Brussel, Algemeen Rijksarchief, publicatie 5121, Inventarissen van het Rijksarchief te Hasselt, nr.102, 102p., 2012.)

Erfgoedplus.be ID: KF.objecten.13727642907411311195591

REAGEER

erfgoedplus.be
 vind meer dan je zoekt

[Over ons](#)
[Deelnemen](#)
[Collecties](#)
[Zoeken](#)
[Contact](#)
[Help](#)

Verder zoeken

Productie-eeuw
 geen datumgegevens beschikbaar

Locatie
 Locatie
 Limburg (Provincie) 83

Suggesties
 geen suggesties beschikbaar

Kaart

 POWERED BY Google
[gebruiksvoorwaarden](#)

Filters [nieuwe zoekopdracht](#)
 Collectie ☒ Deelarchief Limburg (PAL)

Zoekresultaat
 Sorteren resultaat 1 - 10 van 83 ▶

Titel : A ce jourd'hui sois nous tant débonnaire de nous donner nostre pain ordinaire
Object : karikaturen Q
Vervaardiger : aquarellisten: Jonckheere, Edward
Locatie : Provinciehuis Limburg (Hasselt) Q

Titel : Alicante
Object : karikaturen Q
Vervaardiger : aquarellisten: Jonckheere, Edward
Locatie : Provinciehuis Limburg (Hasselt) Q

Titel : BPR Bien Piètre Récolte!
Object : karikaturen Q
Vervaardiger : aquarellisten: Jonckheere, Edward
Locatie : Provinciehuis Limburg (Hasselt) Q

Titel : C.P.A.P.R. Charles Procède Au Peuplement Régional
Object : karikaturen Q
Vervaardiger : aquarellisten: Jonckheere, Edward
Locatie : Provinciehuis Limburg (Hasselt) Q

den. Bij uitbreiding vormen de karikaturen een aanvullende bron van informatie over lokale prominenten onder WOI. De karikaturen werden vrijwel zeker na de Eerste wereldoorlog vervaardigd. Een tekenaar uit Brugge, Edward Jonckheere, kreeg de opdracht om een reeks van 83 aquarellen te vervaardigen met in de hoofdrol één of meerdere prominenten uit het CPSAL. Deze aquarellen werden vervolgens op glasplaat vastgelegd. Het zijn de contactafdrukken van deze glasplaatnegatieven die het deelarchief vormen van de CPSAL karikaturen van het PAL. De CPSAL collectie op Erfgoedplus.be geeft een mooie inkijk. Op basis hiervan kan men beslissen of men de originelen in het PAL wil raadplegen.

Oorlogsmonumenten in Limburg

Het Provinciaal Archief Limburg (PAL) beheert tevens de dossiers over de oprichting van de oorlogsmonumenten in Limburg. De coördinatie hiervoor gebeurde vanuit het kabinet van gouverneur Graaf Theodoor de Renesse. Reeds kort na de wapenstilstand namen los van mekaar lokale overheden en civiele organisaties initiatieven om herdenkingsmonumenten op te richten. Om voor afstemming en meer eenvormigheid te zorgen, kregen de provincies de opdracht om via gemeentelijke besturen deze initiatieven op te volgen. In 1919 stuurde het Limburgs provinciebestuur hierover een rondzendbrief met afspraken rond het oprichten van deze monumenten en een vraag over de lokale stand van zaken. De correspondentie en rapportering die op dit provinciaal schrijven volgde, vormt de kern van het deelarchief Limburgse Oorlogsmonumenten (PAL) dat uit 91 dossiers bestaat. Hoewel deze dossiers in 1919 werden opgestart, situeren de stukken zich overwegend tussen 1920 en 1922. Enkele uitschieters lopen tot in de jaren dertig en dossiers over klachtenbehandeling bevatten zelfs nog stukken van na 1945. Inhoudelijk bevatten de dossiers

Detailfiche

[← terug naar zoekresultaat](#)

Titel: Situatietekening van het oorlogsmonument Gellik (Lanaken).
Object: situatietekeningen [Q](#)
Inventarisnummer: 248.018.03
Collectie: Deelarchief Limburgse oorlogsmonumenten van het Provinciaal Archief Limburg (PAL) [Q](#)
Beschrijving: Situatietekening, pentekening in zwarte inkt, ingekleurd met weergave waar het oorlogsmonument zich zal situeren in de gemeente Gellik. Schaal 1/2 500. Officiële stempel in zwarte inkt van Buitengewoon te zegelen in Hasselt en zegel. Situatietekening van het oorlogsmonument met weergave waar het oorlogsmonument zich zal bevinden in de gemeente Gellik. Uittreksel van het kadastraal plan van de gemeente Gellik. Kostprijs plan is 10,5 Belgische Frank (BEF). Deze tekening maakt deel uit van de provinciale dossiers die na de Eerste Wereldoorlog werden aangelegd met betrekking tot de oprichting van oorlogsmonumenten in de provincie Limburg.
Materiaal: papier (vezelproduct)
Afmetingen: breedte: 18,3 cm
 hoogte: 24,4 cm
Bewaringstoestand: goed (07-03-2013)
Volledigheid: volledig (07-03-2013)
Vervaardiger: gemeenteraden: Gemeente Gellik
Productiedatum: 1929-08-28
Locatie: Provinciehuis Limburg (Hasselt) [Q](#)
Erfgoedplus.be ID: KF.objecten.1371729944203-553568654

REAGER

correspondentie tussen provincie en gemeente, afschriften van besluiten en vergaderingen maar ook situatieschetsen, bestekken, bouwplannen, ontwerptekeningen en foto's. Voor het provinciaal monument in Hasselt toont het dossier naast het winnend ontwerp ook de overige ontwerpen die in het kader van een openbare wedstrijd werden ingediend. Voor wie lokaal de oprichting van een oorlogsmonument onderzoekt, vormt het deelarchief een interessante bron van informatie. Maar niet alle dossiers zijn even uitgebreid gedocumenteerd. De samenstelling is sterk wisselvallig en blijft soms beperkt tot een paar minuten van in- en uitgaande brieven. Via de website van Erfgoedplus.be kan men echter snel een vooronderzoek uitvoeren. Unieke documenten en iconografische stukken werden tot op stukniveau gedigitaliseerd en ontsloten. Het deelarchief werd niet integraal op stukniveau gedigitaliseerd. Digitaliseren is overigens ook niet relevant voor alle stukken uit een archief. Om toch een totaalbeeld te geven, werden alle 91 dossiers inhoudelijk beschreven. Elk dossier werd hierbij als 'object' beschouwd bestaande om meerdere aantallen een soorten van documenten. Op basis van deze inhoudelijke beschrijving kan men beslissen om al dan niet het dossier zelf op te vragen, in het PAL.

De Eerste Wereldoorlog is een belangrijke thematiek op Erfgoedplus.be in de aanloop van de eeuwwieringen in de zomer van 2014. Erfgoedplus.be versterkt de initiatieven binnen het

project 'Limburg 1914-1918. Kleine verhalen in een Grote Oorlog.' om de variatie aan bronnen over de Eerste Wereldoorlog onder de aandacht te brengen. Om deze reden wordt verder gewerkt om opvallende WOI-collecties en het zwerende wereldoorlog-erfgoed online doorzoekbaar te maken. De collectie 'Limburg 1914-1918' is het resultaat van de Collectiedag WOI op 21 april in Hasselt en de permanente WOI registratie op het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed. Momenteel is deze digitale WOI-collectie in volle registratie met het Erfgoedregister en nog beperkt in omvang. Eenmaal verwerkt, kan men voor onderzoek ook hier ruim een duizendtal objecten raadplegen.

Meer informatie:

PCCE

Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed
 Erfgoedplus.be
 011 23 75 79
 bbosmans@limburg.be
 www.erfgoedplus.be
 www.pcce.be

Vorming: 'Hoe schrijf ik een historisch verantwoorde tekst?'

In de cursus 'Hoe schrijf ik een historisch verantwoorde tekst?' van Heemkunde Vlaanderen leer je op één dag een historisch artikel schrijven over kasteelbewoners aan de hand van bevolkingsregisters. Dit zijn immers de ideale bronnen om te weten te komen hoe kasteelbewoners vroeger leefden.

Een goed historisch artikel schrijven is niet alleen een kunst, het is ook een kwestie van vakmanschap. Samen gaan we op zoek naar informatie en formuleren we antwoorden op allerlei vragen rond het schrijven van een historisch artikel: Hoe definieer je een interessant onderzoeksonderwerp? Hoe zoek je informatie in literatuur en archieven? Hoe formuleer je onderzoeksresultaten?

Praktisch

De cursus vindt plaats op vier verschillende locaties in de provincie Limburg. Telkens wordt hetzelfde proces herhaald, maar wordt er uitgegaan van een andere casus, een ander kasteel. Het is dus niet nodig voor verschillende dagen in te schrijven. De cursus zal later ook in de andere provincies worden georganiseerd. Lesgever is Rombout Nijssen, Rijksarchivaris Hasselt. Het onthaal begint om 09u30 en de cursus loopt van 10u00 tot 16u00 (met middagpauze).

Locaties en data

zaterdag 26 oktober 2013 in Gingelom

gemeentelijke bibliotheek CLIM,
Surllet de Chokierstraat 4, 3890 Gingelom
i.s.m. Heemkundige Kring 'Het drie Swaenenland'
Gingelom

zaterdag 23 november 2013 in Hamont

documentatiecentrum Dr. Bussels,
Wal 18, 3930 Hamont-Achel
i.s.m. de Geschied- en Heemkundige Kring
'De Goede Stede Hamont'

zaterdag 21 december 2013 in Houthalen-Helchteren

Pastorijstraat 13, 3530 Houthalen
i.s.m. Geschied- en Heemkundige Kring 'De Klonkviool'

Inschrijven

Inschrijven kan door onderstaand inschrijvingsformulier in te vullen. Voor meer informatie kan je eveneens terecht op pieterjan.buggenhout@heemkunde-vlaanderen.be of op 015 20 51 74. Deelnemen kost 6 euro. Het is de bedoeling om slechts op één dag in te schrijven. Inschrijven is verplicht. Bij het inschrijvingsgeld hoort cursusmateriaal en een broodje als lunch. Na bevestiging van je inschrijving mag je het bedrag overschrijven op IBAN BE79 0682 2185 9033 BIC GK-CCBEBB met als vermelding 'Cursusreeks historische tekst'.

BERMMONUMENTEN

Bermmonumenten zijn de stille getuigen van een dodelijk ongeval langs de weg. Ze vormen ook een zinvol en mooi gebruik dat helpt om de overledene te gedenken, het leed van de naastbestaande een plaats te geven en ons te wijzen op de gevaren van het verkeer.

Het Limburgs Volkskundig Genootschap organiseert samen met de Aldegondiskring van As een namiddag over deze 'nieuwe traditie', op zondag 3 november van 15u tot 17u in de St.-Aldegondiskerk van As. Dhr. Tony Oost, vroeger directeur van de Stedelijke musea in St.-Niklaas, geeft een algemeen overzicht van zijn onderzoek over bermmonumenten.

Nunzia Malusco, onlangs afgestudeerd als lerares secundair onderwijs, presenteert de resultaten van haar bachelorproef over bermrouw in Limburg anno 2012. De toegang is gratis.

Meer informatie:

luk.indesteege@telenet.be

www.volkskunde-limburg.be

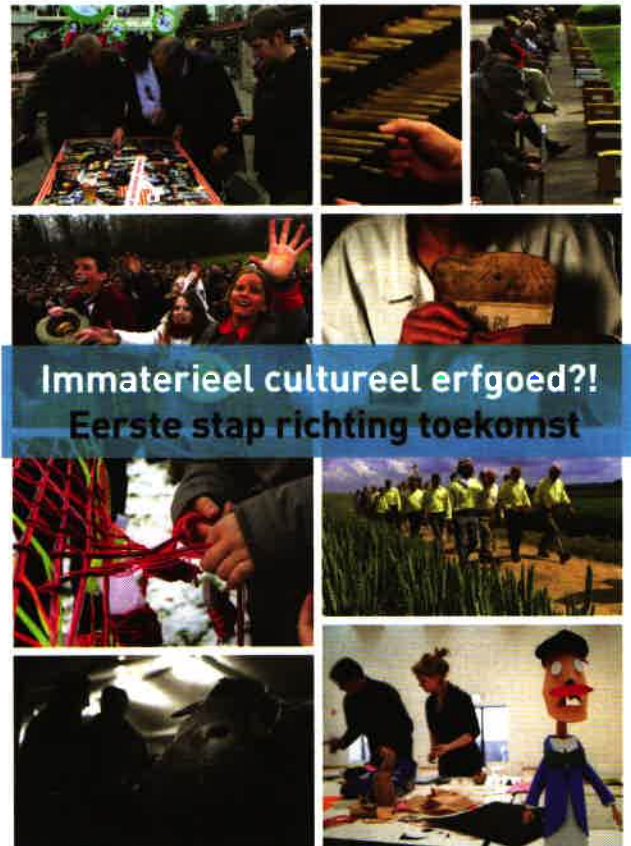
Immaterieel cultureel erfgoed?!

Met de workshop 'Immaterieel cultureel erfgoed?! Eerste stap richting toekomst' willen tapis plein, Heemkunde Vlaanderen en verschillende partners je wegwijzen maken in de wereld van het immaterieel erfgoed.

De workshop bestaat uit twee avonden: Sessie 1 leert je meer over de wereld van immaterieel erfgoed en laat je actief brainstormen over manieren om specifieke (lokale) tradities levend te houden en door te geven. Sessie 2 bestaat uit een praktijksessie aan de computer die je door de invoerprocedure in de databank van www.immaterieelerfgoed.be loodst (enkel voor wie sessie 1 gevolgd heeft!).

Dinsdag 15 oktober en dinsdag 26 november 2013
Cultuurcentrum de Bogaard,
Capucienessenstraat 8
3800 Sint-Truiden.

Inschrijven kan vanaf september via de website www.immaterieelerfgoed.be. Bij een overschrijding van het maximaal aantal deelnemers wordt het aantal deelnemers per vereniging beperkt tot 2. Voor meer informatie over de cursus kan je terecht bij Ellen Janssens via info@immaterieelerfgoed.be of 050 68 37 94.

PUBLICATIES

Het dagelijks leven Geen alledaags verhaal

Het dagelijkse leven is het patroon van gebruikelijke handelingen en bezigheden die in een bepaalde periode de meeste mensen als evident beschouwen, gebeurtenissen of daden die geen bijzonder karakter hebben en volgens een min of meer regelmatig ritme terugkeren. Deze handelingen voeren we vaak onbewust uit, vanuit een gewoonte. Soms spreken we op dat vlak van de dagelijkse sleur. Daarin zitten gewone dingen als eten, slapen, de huishoudelijke taken of het werken buitenshuis en religieuze handelingen. Daarnaast slaat dit ook op ontspanning zoals het nemen van vakantie of het beoefenen van sport.

Als vervolg op een eerste succesvolle samenwerking rond het project Limburg Feest lanceerden het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed, het Rijksarchief Hasselt, Heemkunde Limburg en de Limburgse erfgoedcellen een nieuw project rond het alledaagse leven in de decennia voor de Eerste Wereldoorlog. Een thema dat tot nu toe nog weinig onderzocht werd. Het was een hele uitdaging om het dagelijkse leven te reconstrueren als we geen mensen meer kunnen interviewen. Onderzoekers moesten daarom gebruik maken van niet voor de hand liggende bronnen, die vaak met een andere blik opnieuw werden geraadpleegd. Ook nu kregen de projectpartners ondersteuning van Faro, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw. Vanuit deze Limburgse samenwerking wilde men de Limburgse heemkringen (en andere erfgoedverenigingen) nieuwe methodieken voor historisch onderzoek aanreiken. Tevens was het de bedoeling erfgoedwerkers via een thematische aanpak kennis te laten maken met de vaak ongekende informatie-rijkdom die archieven rond het dagelijkse leven bevatten. Al dat onderzoek leidde tot een diverse groep aan verhalen over oude beroepen, markante dorpsfiguren, vermaarde processies, enz. Allemaal schetsten ze een mooi beeld van het leven in de periode 1900-1913, een tijd die vandaag de dag heel ver weg lijkt. Ongeveer honderd jaar later kunnen we ons sommige dagelijkse bezigheden, vaak verdwenen en vergeten, nog moeilijk voorstellen. Het beschrevene lijkt haast te simpel, onmogelijk. In een eeuw is zoveel veranderd en lijken dagelijkse dingen zo evident, ook al zijn ze dat enkel voor ons.

Heel wat Limburgse geschied- en heemkundige kringen

namen deel aan dit samenwerkingsproject. Op basis van het nodige onderzoek leggen zij een aspect van het alledaagse leven in hun gemeente bloot. Het resultaat mag er dan ook zijn. Dit mooie lees- en kijkboek brengt opnieuw een stuk Limburgs erfgoed tot leven en bewaart het voor onze toekomstige generaties, en dat dankzij het werk van onze geschied- en heemkundige kringen en erfgoedbewaarders.

Praktisch

Het boek "Het alledaags leven. Geen alledaags verhaal" telt 233 bladzijden en is rijk geïllustreerd met talrijke foto's zowel in kleur als zwart-wit. De publicatie is te koop in de Standaard Boekhandel, bij de Limburgse erfgoedcellen en Heemkunde Limburg aan de prijs van 18 euro (+ eventuele verzendingskosten). Meer info: info@heemkunde-limburg.be of tel: 089 71 64 45.

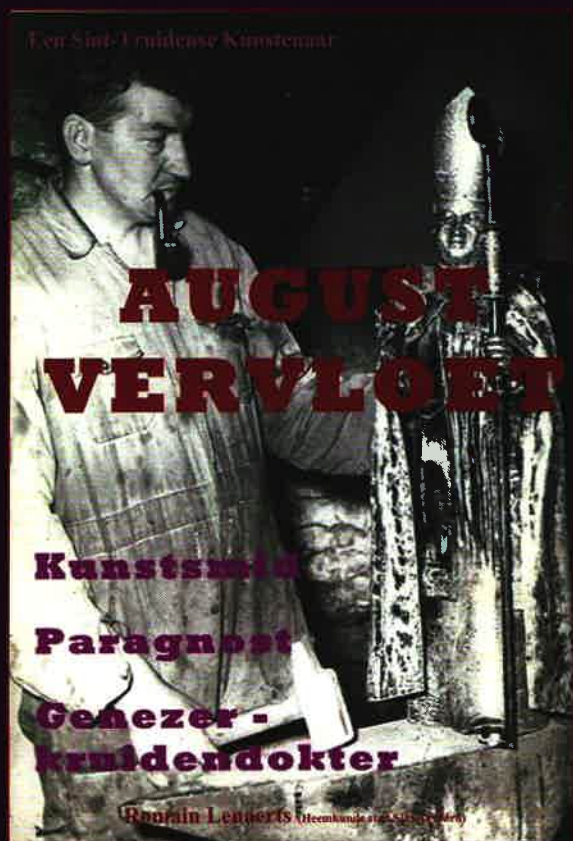

August Vervloet

Kunstsmid, paragnost, genezer-kruidendokter

Gust Vervloet is zoals zoveel bekende Truienaren niet geboren(1907) in Sint-Truiden, maar wel in Putte. Hij ligt er ook niet begraven(1987), maar wel in Ravels. Maar het hoogtepunt van zijn carrière als kunstsmid speelde zich af in Sint-Truiden; eerst in de Spaanse-Brugstraat (het verdwenen huis op de hoek van het Sint-Anneke) en later op de Diestersteenweg nummer 1. Deze selfmade kunstsmid was ook een begenadigd koperbewerker, een prima mecanicien, prima beeldhouwer in hout en een amateur kunstschilder. Nadat

hij besloot niet meer te smeden, vertrok hij na de dood van zijn echtgenote uit Sint-Truiden.

Maar reeds te Sint-Truiden werd hij paragnost en deed hij o.a. opzoeken naar het verdwenen paneel van het Lam Gods (de rechtvaardige rechters).

Na zijn vertrek uit Sint-Truiden werd hij een alom gekende kruidendokter die zijn kennis haalde uit het kruidenboek van de wereldberoemde Dodoens. Op het einde van zijn leven woonde hij in een woonwagen in de bossen van Ravels.

In Sint-Truiden, Zoutleeuw, Bunsbeek, Tongeren, Ravels, Glabbbeek, op de Ransberg, Londerzeel, Nieuwenrode, enz. liet hij een grote hoeveelheid kunstwerken na.

"August Vervloet - Kunstsmid, paragnost, genezer-kruidendokter" van Romain Lenaerts is een must, voor de verzamelaars van Trudonensia, voor de toeristische gidsen, de liefhebbers van kunst en voor de personen die Vervloet op enigerlei wijze ooit gekend hebben.

Het boek handelt over zijn biografie en de opzoeken die August Vervloet zelf deed in verband met het verdwenen paneel van het 'Lam Gods' en er een boekje over uitgaf (nu integraal opgenomen in dit boek).

Het boek is te koop bij de toeristische dienst van Sint-Truiden en Zoutleeuw of de boekhandel Lesuise in de Clockemstraat in Sint-Truiden, maar ook bij de auteur, Lepelstraat 56, 3800 Sint-Truiden.

De kostprijs is 10,00 euro of 7,50 euro bij aankoop per 5 stuks (door heem- of andere kringen) of door handelaars, enz. In dit laatste geval zijn de boeken enkel te verkrijgen bij Romain Lenaerts, Lepelstraat 56 Sint-Truiden.

Meer info: romain.lenaerts@skynet.be of 011-68 84 89 (tussen 17.00 uur en 20.00 uur).

De Culturele Kring “Dat Stedeken Peer” herdacht zijn 50-jarig bestaan met de uitgave van een jubileumboek

Heel wat kringen, die zich de studie van het historisch, volkskundig en cultureel verleden, kortom de heemkundige rijkdom, tot doel stellen, hebben hoofdzakelijk aandacht voor dat gekozen veelzijdig project en besteden soms geen of onvoldoende aandacht aan de geschiedenis van hun eigen vereniging en werking. Het is niet alleen van belang een representatief kringarchief op te bouwen, maar men moet die informatie ook geregeld verwerken in een publicatie, zodat de gegevens worden vastgelegd en onder de leden en andere belangstellenden worden verspreid. Dat is een probaat middel om de eigen werking in een historisch overzicht vast te leggen en bekend te maken. Een dergelijke publicatie is tevens een waarborg om het feitenmateriaal goed vast te leggen en beter te bewaren, want een archiefbestand, dat eenmalig is, kan gedeeltelijk of geheel verdwijnen. De Culturele Kring “Dat Stedeken Peer” heeft dat begrepen en uitstekend toegepast, want naar aanleiding van zijn 50-jarig bestaan pakte de jubilerende vereniging uit met een levig extranummer van zijn driemaandelijkse tijdschrift “*Dat Stedeken Peer*”, dat sinds 1970 wordt uitgegeven. Die publicatie in boekvorm is uitgegroeid tot een boeiend en leerrijk naslagwerk¹. Op initiatief van priester Jos Moons (Hasselt, 1932-Heusden, 2000), licentiaat geschiedenis en leraar aan het plaatselijke Sint-Lambertuscollege², werd 2 juli 1962 in Peer een Geschied- en Oudheidkundige Kring opgericht, waarvan hij de eerste voorzitter werd. De stichters waren Cyriel Baeten, Gilbert Ketelbuters, Jos Moons, Jaak Nouwen, Kamiel Nyssen, Harry Vanbaelen, en Eddy Verschuere. Na de benoeming van Jos Moons in 1964 als leraar aan de Normalschool in Mechelen-a/d-Maas, werd Eddy Verschuere als voorzitter aangesteld, die sindsdien in nauwe samenwerking met Kamiel Nyssen, secretaris van het eerste ogenblik, de kring leidt. De vereniging wijzigde haar naam en werd een Culturele Kring, met het vooruitzicht op een veel bredere werking op het sociaal-culturele vlak. In 2012 herdacht de Culturele Kring, die inmiddels is aangesloten bij Heemkunde Limburg, zijn 50-jarig bestaan. De bovengemelde gelegenheidsuitga-

ve, die toen tot stand kwam, wordt ingeleid door voorzitter Eddy Verschuere en door enkele medestichters, zoals Cyriel Baeten, Gilbert Ketelbuters, Jaak Nouwen en Harry Vanbaelen, die hun persoonlijke herinneringen ophaalden. Daarna volgt de indrukwekkende lijst (1962-2011) van publicaties, lezingen, gespreksavonden, tentoonstellingen, concerten, toneelopvoeringen, daguitstappen en meerdaagse reizen³. Het is een substantiële brok informatie, waarin getuigenis wordt afgelegd van de goed geïnspireerde werkkraft en van de veelzijdige initiatieven van de Culturele Kring. In de

¹ *Dat Stedeken Peer. Periodiek van de Culturele kring*, XLIII, 2012 (mei), 176 blz., ill.: *Jubileumnummer (1962-2012)*.

² Over hem kan men lezen: J. GERITS, *In memoriam Jos Moons (1932-2000)*, voorzitter van de Federatie van Geschied- en Oudheidkundige Kringen in Limburg, in: *Heemkunde Limburg*, 2000, nr. 2, blz. 13-14, ill.

³ *Jubileumnummer (1962-2012)*, a.w., blz. 16-89, ill.

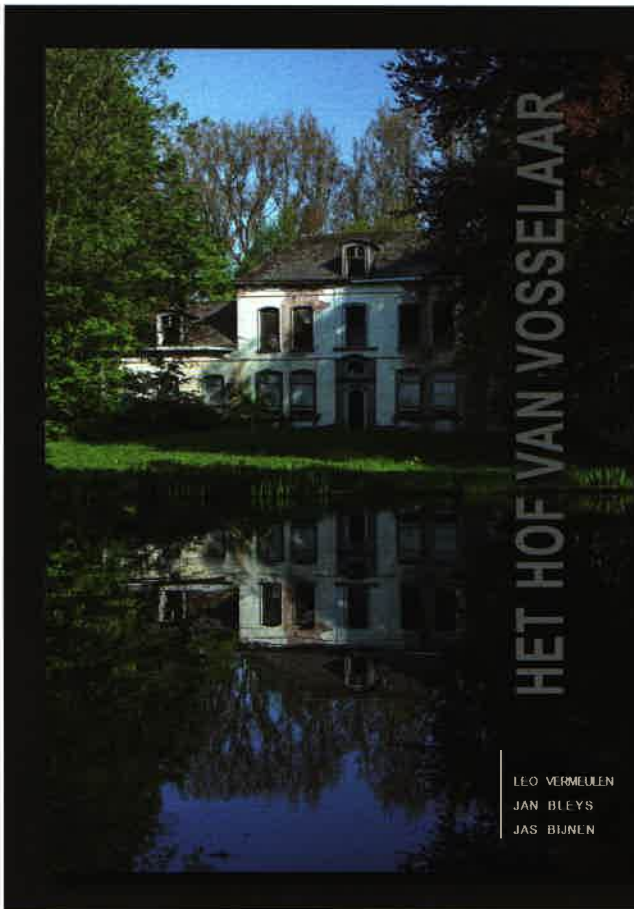

lijst van de activiteiten zijn verschillende teksten opgenomen, die aan opmerkelijke gelegenheden herinneren, zoals *"Schijnwerpers op het verleden van Peer"* (J. Moons, 1964), *"Peer in oude prentkaarten"* (1972), *"Mannen van Peer"* (lezing van dr. Juul Stinissen, 1982), *"Het Limburgse schuttersleven door de eeuwen heen"* (lezing van Gerard Brebels, 1983) en *"De oudste getuigenissen over wat te Peer gebeurde op 13 mei 1483"* (lezing van Piet Lauwers, 1996). Het uitgebreide werkingsverslag is voorzien van diverse foto's. Het is echter jammer dat niet juist werd aangeduid met welke activiteit ze verband houden. Ook had men aandacht moeten besteden aan de identificatie van de afgebeelde personen. In het jubileumboek worden bovendien enkele onuitgegeven bijdragen opgenomen, zoals *"Vrouwen van Peer in het Ancien Régime"* van de hand van prof. dr. Juul Stinissen⁴, *"Godgewijde vrouwen van Peer"*, eveneens van dr. Juul Stinissen⁵, *"Stadsrechten in het ancien régime. Het voorbeeld van Peer"*, van dr. Piet Lenders s.j.⁶, *"Het wapen van het graafschap Peer"* van René Nauts⁷, *"Hoe ontstonden steden in de middeleeuwen?"* van Piet Lauwers⁸ en *"De kerkstorens van Peer en Lommel"* van Piet Lenders s.j.⁹. Ook het 14-strofige *"Liedeken op den Peerder Muggenbrand voorgevallen dan 21 Juli van het jaar 1825"* geschreven door dr. E. Vanderdonck is als elgenaardig-

heid in het jubileumboek opgenomen. Tenslotte worden de afgestorven bestuursleden van de Culturele Kring "Dat Stedeken Peer" even in herinnering gebracht en aandacht besteed aan prof. dr. J. Strissen, Piet Lauwers en Steven Wilsens, ereburgers van Peer, en aan enkele andere heuglijke gebeurtenissen, die aan de publicatie een haast familiaal karakter geven. Pater Harry Van Briel zond een groet uit Brazilië. Het extranummer van *"Dat Stedeken Peer"* verschaft niet alleen een behoorlijk historisch overzicht van de veelzijdige werking van de Culturele Kring, maar het biedt tevens diverse bijdragen aan, die de gelegheidsuitgave nog aantrekkelijker maken. Met de publicatie van het fraai verzorgde *"Jubileumnummer"* heeft de Culturele Kring "Dat Stedeken Peer" op een waardige wijze zijn 50-jarig bestaan gevierd en tevens voor een leerrijk naslagwerk over de eigen kringgeschiedenis gezorgd. Het is een voorbeeld, dat zeker navolging verdient !

Jan Gerits
Vossenpad 9
3670 Gruitrode

Het Hof van Vosselaar, gelegen in de Vlaamse Noorderkempen, was eerst een pastorie, later een buitengoed. Het boek illustreert de geschiedenis van de Middeleeuwen tot nu met unieke foto's en historische kaarten: een 'must-have' voor geïnteresseerden in het volksleven van Beerse en Vosselaar, de Kempense ontwikkelingsgeschiedenis, de regionale bouwkunst, het religieus erfgoed en de tuin- en landschapsarchitectuur!

Het betreft een historisch onderzoek dat in Vosselaar zijn gelijke niet kent.

Auteurs Leo Vermeulen, Jan Bleys en Jas Bijnen
Fotografie James Van Leuven
Uitgever Jas Bijnen
Formaat 230x280 mm, 4 kleurendruk

Het boek, is zolang de voorraad strekt, te verkrijgen aan de prijs van 29 euro bij de Heemkundige Kring Adriaen Ghys, Pastoor Woestenborghsstraat 2, B-2350 Vosselaar. Het boek wordt voorgesteld op donderdag 17 oktober 2013 om 20.15 uur in het Cultureel Centrum Reynaert, Maurits Pottersstraat 1 in Vosselaar. De toegang is gratis. Nadien kan men nog wat napraten bij een glaasje dat door het gemeentebestuur wordt aangeboden.

⁴ J. STINISSEN, *Vrouwen van Peer in het Ancien Régime*, in: *Jubileumnummer*, a.w., blz. 90-114.

⁵ J. STINISSEN, *Godgewijde vrouwen van Peer*, in: *Jubileumnummer*, a.w., blz. 114-123.

⁶ P. LENDERS, *Stadsrechten in het Ancien Régime. Het voorbeeld van Peer*, in: *Jubileumnummer*, a.w., blz. 124-134.

⁷ R. NAUTS, *Het wapen van het graafschap Peer*, in: *Jubileumnummer*, a.w., blz. 135-142.

⁸ P. LAUWERS, *Hoe ontstonden steden in de middeleeuwen?* in: *Jubileumnummer*, a.w., blz. 142-145.

⁹ P. LENDERS, *De kerkstorens van Peer en Lommel*, in: *Jubileumnummer*, a.w., blz. 145-147.

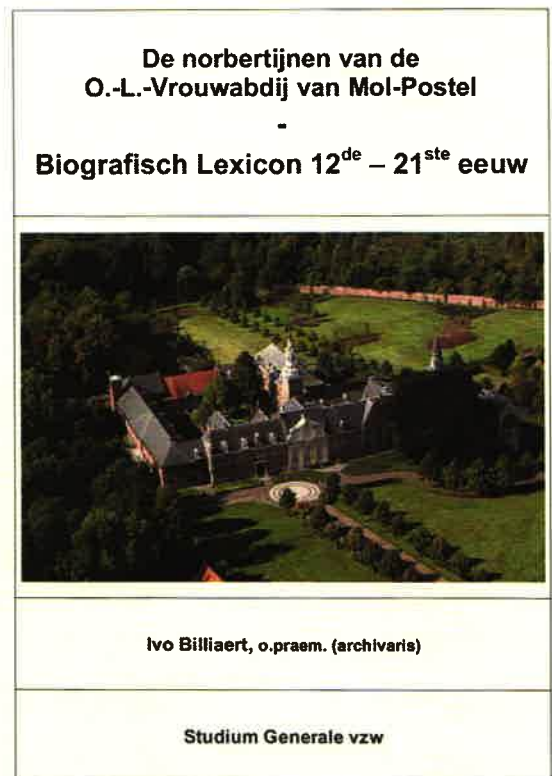
Een biografisch lexicon van de norbertijnen van Postel (12de – 21ste eeuw)

De O.-L.-Vrouwabdij van Postel is naast Averbode en Tongerlo één van de drie Kempense witherenabdijen, die religieuze stichtingen in de middeleeuwen tot stand kwamen en er nog steeds als kloostergemeenschappen bedrijvig zijn. Op een domein van de abdij van Floreffe, dat in de buurt van Mol was gelegen, werd omstreeks 1135 een landbouwkolonie gesticht met een romaanse kapel, die in 1140 werd gewijd. Die nederzetting werd in 1613 verheven tot priorij en in 1623 tot autonome abdij. In 1797 werd de abdij door de Franse bezetters onteigend en werden de kloosterlingen verdreven. De heroprichting gebeurde in 1847¹. Kanunnik Ignatius Theodorus Welvaarts (Schijndel, 20 juni 1840 – Postel, 13 december 1892), archivaris van Postel, die op het vlak van de geschiedschrijving bijzonder verdienstelijk werk leverde, stelde ook een biografisch woordenboek samen, waarvan de eerste druk in 1889 verscheen en een uitgebreide druk in 1892 werd uitgegeven². Voortgaande op dat basiswerk van zijn confrater, maakte kanunnik Ivo Billiaert, de huidige archivaris van Postel, een volledig herziene, gecorrigeerde en geactualiseerde uitgave van het biografisch naslagwerk. De levensbeschrijvingen werden gecontroleerd, aangevuld en verrijkt met persoonsgegevens uit het priorboek en het *“Liber defunctorum Annatae Postellensis Ordinis Premonstratensis Canonorum Anno 1721 renovatus”*, het *“obituarium”* of dodenboek van Postel. De kloosterlingen van Postel, die na 1890 stierven, werden in 2011 al opgenomen in de heruitgave van de monografie van kanunnik Floris Prims. Uit dat werk werden ze overgenomen in het biografisch woordenboek. De lijst van de kloosterlingen werd doorgetrokken tot 2013 en bestaat dus uit levenden en doden. In totaal zijn in het biografisch woordenboek 646 religieuzen opgenomen, die zich in de loop van de eeuwen met de abdijsamenleving verbonden. Aan de hand van de beschikbare informatie zijn van elke kloosterling gegevens over afkomst en geboorte, basisvorming, religieuze opleiding, opdrachten en functies, overlijden en begraafplaats samengebracht. Men kan het betreuren dat in de biografieën van de religieuzen, die als schrijvers bedrijvig waren, geen overzicht van hun publicaties werd opgenomen. Dat was echter een welbewuste keuze. Wie informatie

¹ Over de geschiedenis van de abdij van Postel kan men raadplegen: I. Th. WELVAARTS, *Geschiedenis der abdij van Postel naar hare eigene archieven*, 2 dln., Turnhout's Hertogenbosch, 1878-1879, 434 blz., ill.; F. PRIMIS, *De Onze-Lieve-Vrouwabdij der Norbertijnen te Postel. (Campinia Sacra, IV)*, Antwerpen, 1935 (uitgebreide heruitgave door I. Billiaert, Mol-Postel, 2011, 256 blz., ill).

² I. Th. WELVAARTS, *Postel's biographisch woordenboek van de 12de tot de 19de eeuw*, Brecht – Tilburg – Brussel, 1892, 274 blz., ill.

³ I. BILLIAERT, *De norbertijnen van de O.-L.-Vrouwabdij van Mol-Postel, Biografisch Lexicon 12de -21ste eeuw*, Balen, Studium Generale, 2013, 284 blz., ill.

zoekt over de geschriften en uitgaven van leden van de abdijsamenleving moet dus andere bronnen raadplegen. Alleen Ignatius Th. Welvaarts, die in 1892 zijn eigen boeken en tijdschriftartikels optekende, maakt een uitzondering. Voor de uitgave van zijn biografisch naslagwerk kon Ivo Billiaert ook beschikken over een grote hoeveelheid foto's van confraters. Ze werden door zijn voorganger, archivaris Walter Rijk (1911-1980), zorgvuldig verzameld en in een register ingeplakt, zodat ze moeilijk verwijderd kunnen worden. Uiteraard is dat geen ideale manier van conservatie. Door het opnemen van de beschikbare foto's bij de overeenstemmende levensbeschrijvingen heeft het biografisch woordenboek, dat Ivo Billiaert met veel zorg samenstelde, een gevoelige meerwaarde.

Wat de rekrutering betreft was de abdij van Postel niet alleen op de Kempen, maar ook op Noord-Brabant gericht. In het oude Land van Loon, nagenoeg de huidige provincie Limburg, was de abdij van Postel minder bekend. Sinds de 17de eeuw kwam daar geleidelijk verandering in. In de periode van de 17de tot de 20ste eeuw deden zeventien jonge mannen hun intrede in dat witherenklooster. Het biografisch woordenboek is opgesteld in alfabetische volgorde, met gebruik van afkortingen, die vooraan in het lexicon worden opgesomd en toegelicht. De publicatie is uitgegroeid tot een leerrijk naslagwerk in verband met de geschiedenis van de abdij van Postel, haar veelzijdige bedrijvigheid, haar rekrutering en

haar ledenbestand door de eeuwen heen. Het biografisch lexicon van Postel werd op de studiedag van de Werkgroep "Norbertijner geschiedenis in de Nederlanden" (Rekem, 20 april 2013) door de auteur officieel voorgesteld⁴. Ook heemkundige kringen, voornamelijk in de provincies Antwerpen en Limburg, kunnen er informatie vinden over mogelijke kloosterlingen uit eigen stad of dorp.

Jan Gerits
Vossenpad 9
3670 Gruitrode

De Sint-Monulfus- en Gondulfuskerk van Achel

Op 6 oktober 2013 staat Achel stil bij de 100ste verjaardag van de inwijding van de Sint-Monulfus- en Gondulfuskerk door de toenmalige bisschop van Luik, monseigneur Martinus Rutten.

De oude kerk van Achel uit ca. 1430-1450 die enkele keren aangepast was, moest in 1908 dringend vergroot worden door de toename van het aantal gelovigen. De werken voor de inrichting en het decoreren van het interieur duurden nog tot 1913...

De publicatie wordt zeer ruim geïllustreerd met vele tot nu toe ongeziene foto's en plannen. Zo werd tijdens het onderzoek een oud vaandel teruggevonden met een unieke decoratie: een ingekleurde portrettekening van de patroonheiligen ingewerkt in prachtig brocaat- en galonwerk. Volgens kenners een museumstuk dat voor het grote publiek, na restauratie, tijdens de tentoonstelling begin november 2013 voor het eerst zal gepresenteerd worden.

Inhoud

- Luk Van de Sijpe (historisch onderzoek en eindredactie);
- Jan Kwanten (onderzoek naar patroonheiligen en het algemene kerkgebeuren);
- Mireille Orlent (bouwkundig-kunsthistorisch onderzoek van neogotisch bedehuis);
- René Winters (fotoredactie en onderzoek orgel);
- Jan Hermans (secretariaat en onderzoek parochiaal leven m.m.v. Johan Scheepers);

Het boek wordt uitgegeven door de Kerkfabriek Sint-Monulfus- en Gondulfuskerk Achel samen met de Heemkundekring Achel.

Praktisch

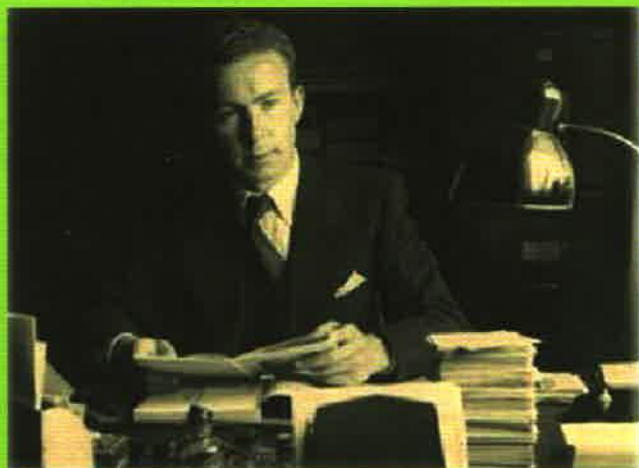
Het boek wordt gepresenteerd in het handige formaat: 25 cm X 17 cm en telt 448 pagina's
Officiële prijs : 27,50 EUR
Prijzen zijn exclusief verpakkings- en verzendingskosten.
Contactpersoon: René Winters Tel. 0032 (0)11 64 52 59
Mail: rene.winters@virusfree.be
iban BE74 0010 7640 9707 bic: gebabeb van:
Heemkundekring Achel, Catharinadal 2, 3930 Achel

⁴G. HENDRIKS, *Invalod van Waalse norbertijnenabdijen in Limburg: Beaurépart en Floreffe*, in: *Heemkunde Limburg*, 2013, nr. 2, blz. 48.

Hartelijkst van huis tot huis

Brieven van Jozef Weyns

In 2013 is het 100 jaar geleden dat Dr. Jozef Weyns geboren werd. Naast tal van evenementen, ingericht door de gemeentebesturen en Heemkundige kringen van Putte en Heist-op-den-Berg, verzorgt de vzw Ter Speelbergen-Heem Dr. Jozef Weyns de uitgave van een uniek boek.

De vele duizenden brieven die Jozef Weyns schreef en ontving, vormen voor het nieuwe boek een bijzondere invalshoek. Dankzij deze briefwisseling krijgt de lezer een boeiende kijk op de persoon die Jozef Weyns was als heemkundige en als conservator van het Openluchtmuseum van Bokrijk, maar evenzeer als mens en als gezinshoofd. Robert Lenaerts, schoonzoon van Jozef Weyns en historicus, selecteerde een aantal brieven en brieffragmenten. Hiermee stelde hij het levensverhaal van Jozef Weyns opnieuw samen. Bijzonder is dat vooral Jozef Weyns zelf aan het woord komt. Wie kan er immers beter en met meer passie vertellen over het levenswerk van Jozef Weyns dan hijzelf? Ook zijn uitgebreide vrienden- en kennissenkring komt regelmatig aan het woord.

Naast de boeiende inhoud is ook de bijzondere vormgeving van het boek opvallend. Er is bijzondere aandacht voor het sierschrift en de decoratieve zin van Jozef Weyns. Er zijn ongeveer 25 brieven integraal opgenomen, waaronder een aantal in het originele handschrift van Jozef Weyns. Het bevat tevens onuitgegeven tekeningen van zijn hand. Het boek wordt voorgesteld tijdens een academische zitting op 19 oktober 2013 in de basisschool Dr. Jozef Weyns in Beerzel.

Wie vooraf inschrijft kan het boek bekomen aan 19,50 euro. Voorinschrijven kan tot 10 oktober, nadien kost het 25,00 euro. Wie het graag per post ontvangt, betaalt 6,50 euro meer voor portkosten.

U kan het boek bestellen per mail bij katelijne.weyns@gmail.com of per telefoon 0495 16 55 45.

Storten op rekeningnummer BE97 7330 3185 6749 KREDBEBB op naam van vzw Speelbergen-Heem-Dr. Jozef Weyns, 2580 Beerzel, met als mededeling "boek Jozef Weyns + naam intekenaar".

Voorintekenaars kunnen het boek afhalen op 19 oktober bij de voorstelling in de basisschool Dr. Jozef Weyns.

Begin oktober ontvangen zij een uitnodiging met de nodige informatie.

Bezoek de webstek www.ter-speelbergen.be

Bidprentjes van vóór 1850

Patrick Vanderlooy en Theo Broers bezorgden ons onderstaande bidprentjes die we graag publiceren.

JESUS, MARIA, NORBERTUS.
Anno Domini, 1811, die 17 Julii,
Diesthemii, Sanctis moriturientium Sa-
cramentis iñe munitus, oblit dilectus
nobis in Christo Confrater,

REVERENDUS DOMINUS
CANDIDUS CAENEN,
Rechemiensis,
*Quondam. S. Theologiae Lector, Cel-
larius, Archivista, Camerarius,
Ecclesiae B. M. V. et S. Joannis
Bastistae in Averbodio, Ord.
Præmonstratensis Canoni-
cus, ac Sacerdos,*
Anno ætatis suæ 63, Religiosæ
Professionis 42, Sacerdotii 38, cujus
animam precibus, et Sacrificiis vestris
commendamus, ut æternâ quantocius.
Requiescat in Pace.

*Wédst uwer Overste gedagtig, die u het
oord Gods hebben verkondigt. Hws. 13. 7.*
Bid voor de ziel van wylen den waarden Heer
MATHIAS SMEETS,
Op 12 Julius 1754 tot *Graeven-Poeren* in
Limborg van treffelyke ouders geboren; in
zyn leven zeer christelyk opgebargt, voltrekt
met veel lof de mindere schoólen by d'eerw.
Paters der Societeyt JESUS tot Maestricht;
begeeft zig in 1773 tot voordere wetenschap-
pen in de vermaerde Universiteyt van Loven;
verkrygt eene eerlyke plaats in de Philoso-
phie; bekومت in 1780 den graed van Basse-
lier in de H. Godsgelertheyd; word Priester
den 9 Junius 1781, en in 1797, door benoe-
ming der zelve Universiteyt Pastor van
Everbergh; by weygering van den Franschen
eéd wel haest verpligt, van met angst en be-
nouwtheyd zyne schaepen in 't heymelyk te
voeden. Eyndelyk word op 16 Augustus
1818 van eene hevigate kortse overvallen,
gevoelt dat zyne ynde naedert; ontfangt, met
grootte godvrugt en levendigste Geloof, de
H. Sacramenten, zelfs op een ziel-roerende
wyze medelezende de gewoonlyke Psalmen
en gebeden, en ontslaept godvrugtiglyk in
den Heer op 23 der zelve maend als eenen
waeren Herder en Vader der armen, van de
zyne betreutt.
R. I.

**VIVUM ET MORTUUM PRECIBUS
VESTRIS SE COMMENDAT**
JOANNES-LEONARDUS
Baro DE HUBENS,
*Canonicus & Custos Divi
Martini Leodii,*
23 Decembris 1785 dirâ Paralif
tactus, expectans & cupiens disfo
lutionis suæ diem, ut quam citò vi
vat cum Christo.
Amen.

JESUS. MARIA. JOSEPH.
TER LIEFDE GODS,
Bid voor de ziele van zaliger Mynheer
LEONARDUS-JOSEPHUS
YSERENTANT,
*Doctor in de medecyne, echtgenoot van
Mevrouw*
JOANNA-CATHARINA DELVAUX,
Die naer een seer geregeld en godvrugtig leven en
lange ziekte, voorzien van de H. Sacramenten
der stervende, in den Heer overleden is, te
Aubel, den 2sten october 1836, in den ouderdom
van 75 jaeren. *R. I. P.*
In s'werelds ydelheyd
Heb ik noyt troost gevonden;
De pomperye en pracht
My lieten ongeschonden;
Doch wie kent Gods oordeel?
Wie is van sonden vry?
O Jesu! troost myn ziel,
O vrienden, bidt voor my.
*In u Heere, hebbe ik gehoopt; ik en zal niet
beschaemt worden in der eenwigheid.*
Ps. 50. v. 1
*Heere, denkt nu op my, en neemt geen vrache
over myn sonden. Tob. III, 5.*
UIT DE DRUKKERY VAN P. KERSTEN, TE LUYK.

TIJDSCHRIFTENSHOW

In deze rubriek kan ook het tijdschrift van uw kring vermeld worden.

Stuur daarom bij het verschijnen van uw kringtijdschrift telkens een nummer naar Jaak Paredis, Opitterkiezel 57, 3960 Bree - Paredis.Jaak@telenet.be

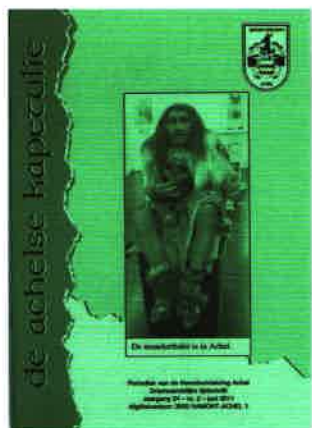
DE ACHELSE KAPETULIE

Heemkundekring Achel

Jaargang 26 nr. 2, 2013

V. U.: H. Stienaers,

Sint-Odiliaaan 40, 3930 Achel

Voorwoord

Blz. 3

Wonen en werken anno 1843 (deel 2)

Blz. 4-19 door Rombout Nijssen

De inhoud van het tweede deel van deze studie is eveneens gebaseerd op het dossier dat de administratie van het kadaster moest samenstellen in 1843. In Achel maakte het kadaster in 1843 onderscheid tussen vier categorieën akkers, die verschilden in vruchtbaarheid en in opbrengst. Ook tuinen, weiden en bossen, en zelfs de heide, werden naargelang hun ligging en hun opbrengst in klassen verdeeld. **Bruiloft Josef Janssen en Catharina Joosten op 23.05.1919**

Blz. 20-21

Kapetulisten op uitstap naar Riemst

Blz. 22-25 door Jan Hermans

Verslag van de jaarlijkse uitstap

De laatste oud-krijgsgevangene van Achel

Blz. 26-34 samengesteld door René Winters
Op 11 april 1920 werd Harrie - zijn doopnaam is Peter-Hendrik - Winters geboren op de Grote Heide in Neerpelt in het huisgezin van Godfried Winters en Elisabeth Plas. Nu 93 jaar later is deze man de laatste oud-krijgsgevangene van de Tweede Wereldoorlog van niet alleen Achel, maar ook van Hamont-Achel.

Het rustaltaar aan de Statie

Blz. 35-36 door Harie Stienaers

Aanvankelijk was het de bedoeling om een kapel te bouwen. In plaats kwam er een rustaltaar voor de sacramentprocessie. Het is 7,55 m lang, 4,85 m breed en 3,50 m hoog

Goud in Achel

Blz. 37

We namen afscheid van:

Blz. 37

Op zien Achels

Blz. 39 door René Winters

HET ALDEGONDISKLOKJE

Oudheidkundige en Culturele Kring Sint-Aldegondis As-Niel

Jaargang 32 nr. 2, 2013

V. U.: Kurt Rondelez,

Schansstraat 9 3666 As

Tel. 089 65 72 70

Woord vooraf

Blz. 1-2 door Kurt Rondelez

Geboorten in As en Niel-bij-As 1813/1815

Blz. 3-7 door Fernand De Cleene

In 1813 werden 14, in 1814 10 en in 1815 4 kinderen geboren

Gedicht "Toen en Nu"

Blz. 8

Weerlegging van klachten tegen pastoor van Asch (deel 2)

Blz. 9-13 door Raymond De Laeter

Er waren klachten tegen de pastoor van As. De pastoor weerlegt de klachten, mede geholpen door schriftelijke getuigenissen en verklaringen **Sprokkels uit het openbaar leven 1900-1923**

Blz. 14-20 door Kurt Rondelez

35 beslissingen van de gemeenteraad uit 1920, 1921, 1922 en 1923.

Prikstaking gemeentepersoneel

Blz. 21-25 door Luc Cops

Door de langdurige chaosperiode in de gemeenteraad werd het uitbetalen van het loon uitgesteld, wat weer aanleiding gaf tot een prikstaking van het personeel

In Memoriam

Blz. 26-27

ERFWACHT

Heemkundige Kring Beverlo

Jaargang 23 - Nr. 4, 2013

V.U.: François Cruysberghs

Molenaarstraat 22, 3581 Beverlo

Redactioneel

Blz. 1

KVLV, negentig jaar jong

Blz. 2-3

Bjévels Dialect (51)

Blz. 4-5 door Louis Vandermeeren

Woorden en zinnen in het dialect

In Memoriam - Lisette Jonkers

Blz. 6-8 door Marc Bertrands

° Peer 11.05.1915, + Knokke-Heist 3.03.2013

Uit 'Het Kasteeltje' van Meester Lowis (Deel 2)

Blz. 8-16 door Charles Cuppens

Over de genealogische gegevens van de familie Vanhees, de bewoners van het kasteeltje.

Prijslijst boeken uitgegeven door de Heemkundige Kring

Blz. 17

Uit de Oude Doos

Blz. 18, 38, 39

De familie Verboven en het Trompetterkorps Neanias-club zomerfeest Koersel-1948

De Franse Kroon

Blz. 19-20 door Fons Fonteyn

Geboortehuis van Fons Fonteyn en velen ervoor en erna.

De Bevrijding

Blz. 21-27 door Monique Charlier

Monique Charlier vertelt over de tijd net voor de bevrijding.

Schoolfoto 1973-1974

Blz. 28

Voorstelling Boek Genealogie Beverlo 1567-1910

Blz. 29-30

De Korpsele Steenweg van vroeger en nu

Blz. 30-37 door Albert Beerten

Broeder Bertinus Cauberghs (1886-1976)

Blz. 40-44 door François Cruysberghs

De Donkerste periode van het jaar is voorbij

Blz. 44-45 door François Noels

In 1816 maakte men aantal bezwaren tegen de gasverlichting van de straten.

KIOSK

Studiegroep Folklore, Geschied-,
oudheid- en heemkunde

Jaargang 19, nr. 2, 2013

V.U.: Chris Cierpial, Maasheide 39
3580 Beringen

Woord Vooraf

Blz. 3 door Chris Cierpial

Communieprentjes

Blz. 4-5 door Chris Cierpial

Wie tussen 1910 en 1960 zijn communie heeft
gedaan heeft veel kans dat het communie-
prentje van de hand is van Jeanne Hebbelynck
(Jeanne Dutry, ° 20.06.1891)

10 mei 1940: De vlucht naar Frankrijk

Blz. 6-11 door Flor Bleux
Maurice Lemmens vertelt hoe hij vluchtte naar
het zuiden van Frankrijk.

Voor de kodak

Blz. 12, 30 en 47

Eremis Frans Verboven, supportersclub,
Weerstand Koersel, bestuur Boerenbond
Tervant (1960)

Het Poolse vrouwtje van de Koerselse heide en de Beringerheide

Blz. 14-20 door Felix Put

Felix Put vertelt over Rosalie (Lisa) Kozlowski,
ook het Poolse vrouwtje genoemd

Familienamen uit Beringen en omliggende gemeenten 21 Piet Lauwers

Blz. 21-24 door Piet Lauwers
Betekenis van 21 familienamen

Prent van Louis Sauvestre

Blz. 25 door Chris Cierpial

Prent van Mr. Sauvestre, Directeur des Char-
bonnages de Beeringen Délégué du C.P.S.A.L.

Huidevetter Janssens

Blz. 26-29 door Chris Cierpial

Over leerlooier Charel Janssens (Geel
21.06.1875, +30.05.1947)

Tot roof der vlammen

Blz. 31-32 door Chris Cierpial

Terugblikken met Frans Bosmans

Blz. 33-41 door Chris Cierpial

Interview met Frans Bosmans, oud-voorzitter
St.-Sebasstiaansschuttersgilde

Terugblikken met Cyril Vangeel

Blz. 42-46 door Chris Cierpial en Theo Vuegen
Interview met Cyril Vangeel, telg van een
bekende molenaarsfamilie

Lijsten jongeren Paal

Blz. 48-55 door André Kimpen

Lijst van leerlingen uit 1886 en 1879 met vele
gedachtenisprentjes

Primaliedjes: Het visscher lijk

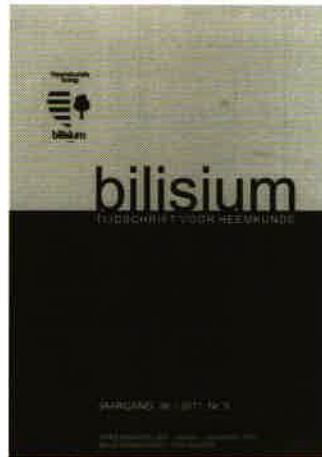
Blz. 56 lied door Francois Vleugels

BILISIUM

Heemkunde Kring Bilzen

Jaargang 38, nr. 3, 2013

V.U.: Schorpion Jean-Pierre,
Brugstraat 36, 3740 Bilzen
089/41 16 69

Nieuws

Blz. 5635

De kleine oorlog van Nicolaas Theelen (afl. 4)

Blz. 5636-5640 door Frans Laurijsen

Tussen 'De Bultenaar' en 'Het Algemeen
Belang' is een polemiek gestart over de
afstamming en de voorouders van Nicolaas
Theelen. Ditmaal zijn de bestuursdaden van
wijken burgemeester Nicolaas Becker aan de
orde. Theelen verdedigt zijn grootvader door
dik en dun...

Bilzers aan het Frans ontleend (afl.4)

Blz. 5641-5643 door Lambert Maurissen en
Patrick Slechten

Alden Biesen (afl. 38)

Vertrek van Biesen naar de stad Luik
(1254/1266): onverhoeds

Blz. 5644-5646 door Jef Mertens

Tijdens de periode 1254-1266 waren er plan-
nen de landcommanderij over te brengen naar
Luik. De reden was de geografische ligging van
de commanderij, ze lag in een z.g. depressie.
Er was ook een 2de reden, maar die is moeilijk
te achterhalen. In elk geval kreeg het convent
van de prins-bisschop een onderkomen in Luik
aangeboden en verhuisden een groot deel van
het convent er naar toe

Mijmeringen (afl. 31)

tip of vot

Blz. 5647-5652 door Georges Lambrechts

Den Trotwaarleeper (203)

t ès m'ê e woëd

Blz. 5653

Reuter alias Carter

Blz. 5654-5657 door Frans Maurissen en
Mathieu Wijnen

Georges Mathieu Henri Reuter, ° Bilzen
07.02.1915. +Agedabia 19.05.1941, oor-
logspiloot. Na het uitbreken van de oorlog
kon hij via Frankrijk en Portugal ontsnappen
naar Congo waar hij zich aansloot bij RAF.
Hij veranderde zijn naam in David Carter. Hij
sneuvelde op 19 mei 1941 toen zijn vliegtuig
werd neergeschoten

Bilzerse oud-strijders in triptiek - paneel 3

Blz. 5658-5659 door Frans Maurissen

Derde gedeelte van de foto van de oud-

strijders van Bilzen

Kapellen in Groot-Bilzen

Waar de aarde naar de hemel wijst

Blz. 5660

Wie kent hun verleden? Wie kijkt ernaar om?
De aandacht komt vaak alleen van een of ande-
re buurman of -vrouw, al dan niet eigenaar. Om
enig licht op die achtergestelde plekken in onze
steeds evoluerende omgeving te werpen werd
het boek "Waar de aarde naar de hemel wijst"
samengesteld door drie Bilzerse vrijwilligers. De
bedoeling van het boek is de geschiedenis en
de evolutie van alle kapellen, grotten en kruisen
van heel Groot-Bilzen te achterhalen.

Jaargang 38, nr.4, 2013

Nieuws

Blz. 5661

De kleine oorlog van Nicolaas Theelen (slot)

Blz. 5662-5665 door Frans Maurissen

In dit hoofdstuk kort de Kamerverkiezingen
van 1904, 1908, 1912 en 1914. Hierin de
disputen en wrijvingen met Theelen en, indien
van toepassing, tussen 'De Bultenaar' en 'Het
Algemeen Belang'

Berden, de oudste familie van Bielzen?

Blz. 5666-5669 door Ben Berden

De familie Berden kan teruggaan tot een
stamvader uit 1560. Uit DNA onderzoek blijkt
dat de familie Berden tot de zogezegd groep
"Kabelomroep L1" behoren. Hun voorvaderen
migreerden 60.000 jaar geleden vanuit Afrika
via Zuidzij, en het Midden-Oosten naar Europa

Bissers aan het Frans ontleend (afl.5)

Blz. 5670-5672 door Patrick Slechten en Lam-
bert Laurijsen

Middeleeuwse socio-economische relaties tussen Biesen en Bilzen (met omgeving)

Blz. 5673-5675 door Jef Mertens

Den Trotwaarleeper: Nillens Willens

Blz. 5676

Nau wiëdt het serjeus

Notities uit een oud kladschrift (4)

Blz. 5677-5681 door Georges Lambrechts

Georges Lambrechts vertelt in het dialect
over zijn Gemeentetijd. Zijn tekst vertaalt hij
in het A.N.

"En honned op n'n hoop", Belevenissen van een respectabele avontuurlijke Bilzenaar Guido Bollen

Blz. 5682-5686 door Mariette Verjans, Robert
Gorissen en Gerald Timmermans

Tijdens zijn beroepsloopbaan was hij ver-
antwoordelijk voor de Bilzerse infrastructuur,
zowel boven als onder de grond, kent hij iedere
rioolput als zijn broekzak en iedere kantsteen
weet hij onfeilbaar anekdotisch verankerd.
Maar daarover gaat het niet wanneer we hem
opzoeken aan de Rehagestraat 13 in Spurk.
Na een korte kennismaking met het Bilzen van
zijn jeugd, komen we terecht op de evenaar in
het voormalige Belgisch Congo waar hij als
para verbleef.

'T BOKSKE

Het Bokkenrijdersgenootschap

Jaargang 9, nr. 17, 2013

V.U.: Cortjens Jo,

St.-Willibrordusstraat 10

3670 Meeuwen-Grutrode

www.bokkenrijders.com

Voorwoord

Blz. 1

Onze bokkenrijdersdag

Blz. 2

Op 14.09.2013 gaat de Bokkenrijdersdag door. Na een stadwandeling in het spoor van Nolleke van Geleen wordt de tentoonstelling "Bokkenrijders tussen mythe en werkelijkheid" bezocht en wordt er een bezoek gebracht aan het kasteel van Grutrode

Georges Simenon, een auteur met bokkenrijdersbloed

Blz. 3-5 door Rob Hamers

Een voorvader van de beroemde schrijver, Gabriël Brühl (1691-1743), werd als Bokkenrijder in Ubach opgehangen.

Vagebonden op dievenpad in Zuid-Limburg

Blz. 6-12 door Peter Geuskens

Behalve Bokkenrijders waren in het midden van de achttiende eeuw in Zuid-Limburg nog andere criminele bendes actief.

Hakworst in Nuth

Blz. 13-24 door François Van Gehuchten

Van het proces tegen Joannes Bormans alias Hakworst is het verslag onder tortuur bewaard gebleven.

Bokkenrijders bestrijders

Blz. 25-33 door François Van Gehuchten

Het waren de drossaards die de vermeende Bokkenrijders vervolgden, misdaden deden bekennen (eventueel via tortuur) en de (dood) straf uitspraken. De verschillende drossaards die betrokken waren bij het proces Klimmen komen aan bod.

Bijzondere ledenvergadering "Biezenhof Geleen"

Blz. 34 door Piet Schmitz

Verslag van de Bijzondere Ledenvergadering (op 02.02.2013)

Vluchtige Bokken

Blz. 35 Column door Blokmenke

Bibliografie over de bokkenrijders (einde)

Blz. 36-42 door René Neyens

In het laatste deel van de bibliografie komen de auteurs beginnende met U tot Z aan bod. In totaal werden 1298 items over Bokkenrijders verzameld.

DILSEN -THILESNA 1062

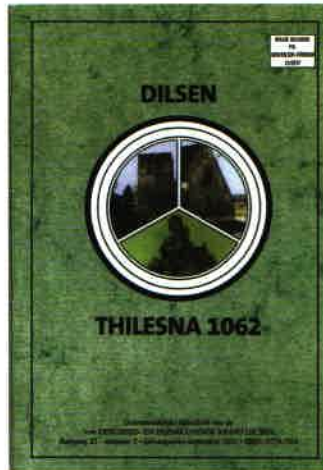
Geschied- en Heemkundige kring
Dilsen

Jaargang 27, nr 3, 2013

V.U.: Mathieu Jacobs

Vlessersweg 40,

3650 Dilsen-Stokkem

Ten geleide

Blz. 1

Gouden & Briljanten bruiloft

Blz. 3-4

Het echtpaar Garpar Haldermans-Remans Maria vierde hun Gouden Bruiloft, het echtpaar Eugéné Renaus-Henriette Dauven hun Briljante Bruiloft

Uit vergeelde kranten

Blz. 5-8 samengesteld door Jos Coolen

Boerensprekwoorden

Blz. 8

Zoektocht naar de verdwenen kerkklok

Blz. 9-11

In 1794, bijna 220 jaar geleden, verdween de 1000 kg wegende kerkklok uit de oude toren.

Een spoor van bloed: Ulrich Matteas

Blz. 11-13 door Noël Cuypers

De man in dit verhaal speelde in onze omgeving maar ook op vele andere plaatsen een afschuwelijke rol meer gedurende WO II.

Wéé wèt 't nog

Blz. 14-15

Ten huize van de Jaak Engelen

Blz. 15-19

Gesprek met Jaak Engelen (1928). Hij werkte achtereenvolgens als vrachtwagenchauffeur bij brikkenbedrijf Meulemans, Piedboef en kiezelbedrijf Gralex.

Genealogie Renaud Eugéné

Blz. 20-21 en 24-25 door Jacobs Mathieu

Van vroeger en nu (2)

Blz. 25-28 door Noël Cuypers

Uit het Congoles dagboek van E.P. Jozef Smeets (2)

Blz. 28-33 door Jacobs Mathieu

Ornithologie

Blz. 34-36 door Hoeven René

De boomkruiper, vogels in het (volk) bijgeloof: de kwartel en de meeuw

Atlas der buurtspoorwegen

Het Gruisestraetje, het Wolfstraetje en de Kortesteeg in Onder Dilsen, links van de Boschstraet richting Dilsen-Dorp

Blz. 36-39 door Jacques Moors

DE GOUDEN SLEUTEL

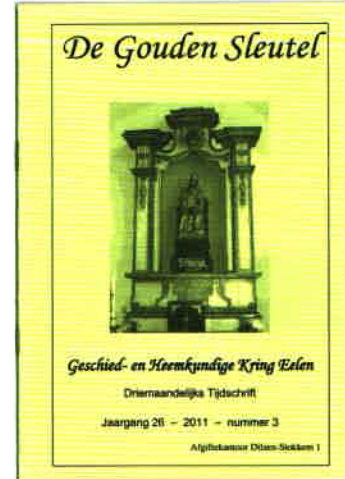
Geschied- en Heemkundige kring
Eelen

Jaargang 28, nr 2, 2013

V.U.: Mathieu Lowis

Breemstraat 17,

3650 Dilsen-Stokkem

Voorwoord

Blz. 30-31 door Thieu Lowis

Het "vijfde wauweleurke"

Blz. 31-32 door Piet Gonissen

Een 40-tal personen kwamen samen om te wauwelen over de Zandstraat

Gluren bij de burens

Blz. 33-34 door Thieu Lowis en Piet Gonissen
Mensen van Grevenbicht kwamen gluren bij hun burens

0 tempora, o mores

Blz. 35-37

Oftewel de 10 geboden voor een vaste benoeming. Tevens het algemeen reglement van de katholieke lagere- en kleuterscholen

Van adellijke afkomst (deel 1)

Blz. 37-43 door Raymond Driessen

In dit tijdschrift verscheen al eerder wat over Rycalt Rhoe van der Kapellen. Nu wordt vooral genealogische informatie gegeven over de familie.

Afizabad, mijn droom

Blz. 44-49 door Piet Gonissen

Piet Gonissen vertelt over zijn neef Paul (1927-2002), zijn afkomst, zijn oorlogs- en jeugd jaren en zijn roeping om kapucijn, missionaris en priester te worden.

Klingelhut (slot)

Blz. 49-55 door Leo Deben

Genealogische gegevens van een deel van de familie Klingelhut die emigreerde naar Minnesota (USA)

Gedicht "Lente 2013."

Blz. 56 gedicht van Jos Vanderhoven

40 jaren hobbybeurs.

Blz. 57-58 door Mathieu Lowis

Een oorlogsverhaal van Theo Jame

Blz. 59-63

Het levensverhaal van Chris Dalemans.

Blz. 64-65 door Chris Dalemans

Gedicht: "Langs de Maas"

Blz. 66 gedicht door M. Berben

In Memoriam.

Blz. 67-72

ALVERMENNEKE

Heemkundige Kring Diepenbeek

Jaargang 34, nr. 2, 2013

V.U.: Arie Vermin,

Grendelbaan 24, 3590 Diepenbeek

Een stel oude foto's

Blz. 23-25 door Arie Vermin

Genealogische gegevens van de personen die op een drietal glazen negatieven uit 1867 staan

Diepenbeek na WO I, een gemeente in beweging

Blz. 26-30 door Jos Smeets

Na de tweede wereldoorlog maakte het gemeentebestuur plannen op voor het marktplein, het Sint Gasveld, het Pakhuis, de Kiosk, de fontein, het Domein van Baron de Heusch en de Nieuwe Demer. In het artikel wordt nagegaan wat er van die plannen werd gerealiseerd

Limburgse meidenklok

Blz. 31 door Willy Billen

Artikel over een zogezegde "meidenklok", een staande klok die voorzien was van een wekker, die de meiden tijdig wakker moest maken. De klok werd gemaakt door de Hasseltse uurwerkmaker Joannes Augustijns

Historische straatnamen: Plompaertstraat

Blz. 32-39 door Roger Frederix

Uitgebreid artikel over de Plompaertstraat, die zijn naam ontleend aan de Plompaertwatermolen. Plompaert is zelf afgeleid van een overganggebied die bezaaid was met vijvers en vennen waarin wellicht één bepaalde waterplant welig woekerde nl. de plumpeplant of gele plomp. Roger Frederix maakt gebruik van kaarten zoals de Ferrariskaart, de Vandermaelenkaart, staf- en stratenplannen, enz., om het artikel te documenteren.

Kwartierstaat van Leon Bikkembergs (Leon van 't wèifke)

Blz. 40 door Maria Gaens

Diepenbeek 06.07.1928, zoon van Henricus Emiel en Vandebosch Maria Elisabeth

EISDEN

Stichting Erfgoed Eidsen

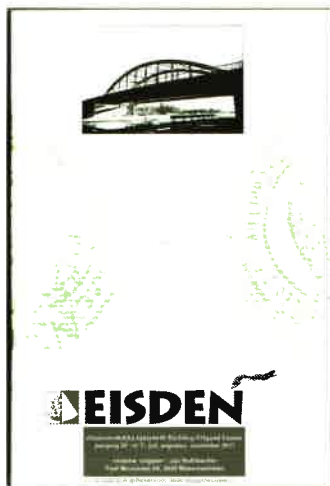
Jaargang 30, nr. 2, 2013

V.U.: Jan Kohlbacher

Paul Nicoulaan 24

3630 Maasmechelen. 089/76.45.75.

www.erfgoedeidsen.be

Tijdschrift Erfgoed Eidsen - De coverstory

Blz. 1-3 door Polle Gregoor

Stakingsgeest bij de arbeiders

Blz. 3-8 door Pierre Meulemans

Michel Thoné, een lange loopbaan en tussen het mijnhout

Blz. 9-14 door Jan Koklbacher

De ouders van Michel Thoné hadden een boerderij ten dienst van de mijn.

Denkend aan André Reul

Blz. 15

Secretaris van de harmonie en toneelgroep Pro Arte, medewerker museum van de Mijnwerkerswoning

Fotodocument: De familie Kelleners-Winkels

Blz. 16-17

Genealogie: De Kwartierstaten van Willem Kelleners en Anna Winkels

Blz. 18-21 door Jackie Martens

Duitse aanval op de brug van Eidsen

Blz. 22-28 door André Verheyen

De strategie van het Belgisch leger ging uit van diverse verdedigingslinies, vooral van waterlopen o.a. de Maas. De manschappen van deze stelling moesten de vijand even ophouden, de achterliggende troepen alarmeren en dan terugtrekken achter de Zuid Willemsvaart.

Eidsens Profiel: Charles Van Wymeersch

Blz. 29-26 door Jan Kohlbacher

Prof. Charles Van Wymeersch kreeg een eredoctoraat van de Duitse universiteit Freiburg

Broederschappen van de Sint-Willibrordus-parochie

Blz. 37-42

Lijst van broederschappen van Eidsen, Leut en Meeswijk. In het parochiaal archief van de parochie trof men het register aan van verschillende broederschappen.

Het eerste schooljaar van de Middelbare School

Blz. 42-44

Onder het vergrootglas van de taalkundigen: het Cité Duits

Blz. 44-46

HET LAND VAN HAM

Geschied- en Heemkundige

Vereniging St.-Lucia

Jaargang 34, nr. 2, 2013

V.U.: Dirk Bertrands,

Groenstraat 22, 3945 Ham

Woord vooraf

Blz. 1

Hammenaren in Congo: Irène Vankrunkelsven

Blz. 2-7 door Irène Vankrunkelsven

Irène Vankrunkelsven schreef voor haar kinderen op hoe verging gedurende de jaren dat ze in Congo verbleef

Heemkundig surfen

Blz. 8-9 door Dirk Bertrands

<http://ccff02.minfiin.fgov.be/cadgisweb/?local=ni BE>

Via het bovenstaande webadres komt U terecht op een pagina van de website van de Federale Overheidsdienst Financiën waar U op een eenvoudige wijze het kadastrumnummer van een perceel grond kan terugvinden

Het verhaal van de Sluisstraat

Blz. 10-15 door Marcel Loos

Mede door de aanleg van de E313 veranderde de omgeving van de Sluisstraat van een landelijke omgeving in een woonzone. In 2003 kregen de bewoners te horen dat hun buurt zou omgevormd tot een bedrijventoneel en dat hun woningen moesten verdwijnen.

Uit de oude doos

Blz. 15 en 38

Bahnschutzwache 5

Blz. 16-18 door Dirk Bertrands

Briefkaart uit 1917 met foto met 8 Duitse soldaten met een bordje "Bahnschutzwache 5 (Kwaadmechelen)"

KAJ-Kwaadmechelen op kamp in 1975

Blz. 19-21 door Frans Keersmaekers

Verslag van het kamp in Mayoux (Zwitserland)

Heemkunde op stap - Heemkunde actief

Blz. 22-25 door Dirk Bertrands

Davidfonds Kwaadmechelen (deel.2)

Blz. 26-34 door Jacques Mylle

Nieuwe feiten over het Hamse kasteel

Blz. 35-37 door Dirk Bertrands

De kaart van Vandermaelen

Blz. 38-42 door Dirk Bertrands

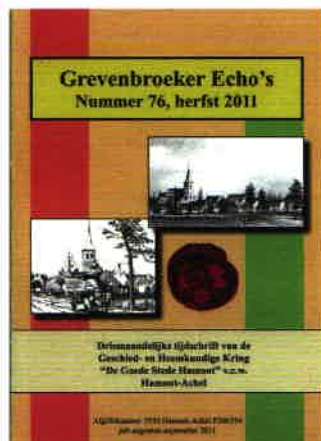
Het belang van kaarten voor de lokale geschiedenis: Oostham

GREVENBROEKER ECHO'S
Geschied- en Heemkundige
Kring "De Goede Stede Hamont"
 Nr. 83, lente 2013
 V.U.: Luk Van de Sijpe, De Schijf 12,
 3930 Hamont-Achel
 www.hamontachel.com

Woord vooraf

Blz. 2

Overeenkomst betreffende een verwonding te Hamont in 1575

Blz. 3-4 door Matthieu Schuurmans

Op de 11de oktober 1575 werd er voor de schepenbank van Hamont een overeenkomst gesloten tussen Hendrick Gossens en Hendrick Scollen.

De plechtige communie in de tijd van toen

Blz. 5-15 door Anny Van Dooren

Opgericht als middeleeuwse versterkingen, evolueerden kastelen in de loop der tijd tot luxueuze verblijfplaatsen voor de bovenlaag van de samenleving.

Op zondag 5 mei 1935 deden in de dekanale St. Laurentius-kerk van Hamont 24 meisjes en 40 jongens hun "Plechtige Heilige Communie". Fotograaf Gerard Stevens (1897-1990) maakte de groepsfoto's van de communicanten.

Uit de Stadsrekeningen Hamont: Borgstelling 1734

Blz. 16-18 door Mathieu Schuurmans

Het "gele" huis is gesloopt

Blz. 19-23 door Henri Dijkmans

Bewoners van het "gele" huis, gelegen in het begin van de Salvaterstraat naar het Lo, dat intussen gesloopt is.

Een uitzonderlijke Foto

In 1928 vierde het echtpaar Theodoor Tips-Celine De Tand hun gouden Bruiloft

Vereerd Getuigenschrift FHG Elias

Blz. 24-25

Familienaam-aanpassing in de 17de en 18de eeuw

Blz. 26-27 door Jaak Aerts

Voor de Franse tijd: in de periode 1792-1815 stond de familienaam niet onveranderlijk vast.

Huizen in de Stad

Blz. 28-41 door Harry Van de Broek

Goed om te weten

Blz. 42-46

Zes "goed om te weten"

Degelijke aanwinst voor de Erfgoedbibliotheek

Blz. 47-48 door Luc Van de Sijpe

De vereniging ontving een aantal boeken uit de collectie van theoloog Lambert Geijssen.

LEI EN GRIFFEL

Heemkundige kring Hechtel

Jaargang 21, nr 2, 2013

V.U.: Jozef Bussels

Hasseltsebaan 71

3940 Hechtel-Eksel

Woord vooraf

Blz. 38 door J. Bussels

De spoorweg Hasselt-Achel nr.34

Blz. 39-42 door J. Bussels

In 1868 besloot het bestuur van de Belgische Spoorwegen een nieuwe spoorlijn aan te leggen, Hasselt-Achel. Die kwam ook in Eksel voorbij. Er werd een houten barak geplaatst die als stationsgebouw moest dienen. In 1892 werd het vervangen door een stenen gebouw, in 1899 uitgebreid. De halte verdween in de jaren vijftig.

De Hechtelse gemeenteschool in de Don Boscostraat

(Deel 2)

Blz. 43-56 door Jan Vliegen

De geschiedenis van de "Gezinsbond" (deel 1)

Blz. 57-68 door Luc Vanduffel

In 1921 werd in Brussel een "Belgischen Bond der Talrijke Huisgezinnen" gesticht, een nationale vereniging die sindsdien een hele evolutie heeft doorgemaakt en die vandaag onder de naam "Gezinsbond" is gekend. Hubert Denis startte ondermeer de bond op in Hechtel. De Hechtelse voorzitter Henri Mandervelt was actief bij de stichting van verschillende afdelingen, o.a. Eksel

Oude sagen van bij ons (deel 10)

Blz. 69-72 samengesteld door Karel Vanderheyden

Tien verhalen over weerwolven.

HEEMKUNDE KANNE

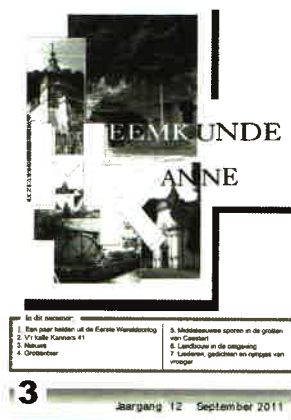
Heemkundige Kring Kanne

Jaargang 14, juni 2013

V.U.: Frans Mourmans,

Statiestraat 9, 3770 Riemst

e-mail:fransmourmans@hotmail.com

Voorwoord

Blz. 2 door Frans Mourmans

Villa Canna en Kanne

Blz. 3-6 door Paul Vrijens

Nieuws

Blz. 7-10

De bouwprojecten van Woonzo (vroeger Tongers Huis)

Het oude schoolgebouw en het oud-gemeentehuis zijn bijna in hun oude glorie hersteld. De gemeenschapruimte werd omgevormd tot 2 wooneenheden en vormt met de nieuwe gebouwen samen een 10-tal wooneenheden. Het nieuwe voetbalveld wordt aangelegd.

Dringende instandhoudingwerken St. Hubertuskerk Kanne

Tijdens de afgelopen maanden werden de mergelstenen in slechte staat vervangen, werd de stabiliteit van het gebouw onderzocht, kregen de glasramen achter het oude hoofdaltaar een nieuwe bevestiging en werden de ramen van het oksaal ook beschermd.

Doctoraat

Op 8 mei 2013 haalde Jan Vriens zijn doctoraat in de wetenschappen aan de V.U.B. Heemkunde Kanne heeft veel materiaal ontvangen om te scannen, om het te bewaren voor het nageslacht.

Opgravingen aan de Muizenberg

Naar aanleiding van de werken aan het A2-tracé werd door de archeologische dienst van Maastricht een aantal proefsleuven gegraven. Er zou vroeger bewoning zijn geweest op de Muizenberg.

Klauwers, ereburger van Kanne

Blz. 11-12 door Paul Vriens

Artikel over Henri Klauwers, ereburger van Kanne, waarvan in Heemkunde Kanne, jg. 6, Nr 1, uitgebreid aandacht aan besteedde.

Ver kalle Kanjers

Blz. 13-15 door Twan Betten

Gedichten, liederen en rijmpjes van vroeger

Blz. 16

DAO RAOSTJ GET

Geschied- en Heemkundige
Kring Kinrooi

Jaargang 32, nr. 2, 2013

V.U.: Jos van de Winkel,
Margarethastraat 62, NL-6014
Ittervoort.

Tel. secretariaat 089 70 14 10

Woord van de voorzitter a.i.

Blz. 44

In memoriam Jos Smeets

Blz. 46

De scheerbank

Blz. 47 door Jos Smeets

Artikel ter herinnering aan de trouwe en ge-
waardeerde medewerker Jos Smeets.

Radio Grensland Kinrooi

méer dan de stem van Maas- en Kempenland

Blz. 48-51 door Bert Schoofs

Wat een sterveling lijden kan! (vervolg)

Blz. 52-54 door Jan Gorissen o.s.c

Wie waren de bouwers van het orgel in de
Sint-Martinuskerk van Kinrooi?

Blz. 55 door Jan Gerits

Het orgel werd in 19928 gebouwd door de
gebroeders Sloodmaekers uit Schaarbeek

Over knechten en meiden

Blz. 56-57

Elisabeth Deckers (1893-1986) werkte als
dienstmeid

Kinrooi zet het Geistinger Vinkenbier weer
op de kaart!

Blz. 58-65 door Louis Beijnsberger

Molenbeersel - Uit: Maas- en Kempenbode,
1892

Blz. 66-67

Sint-Antoniuskapel te Molenbeersel werd
gerestaureerd

Blz. 68-69 door Gaby Nies

De band tussen de algemene en de plaat-
selijke geschiedenis (deel 33)

Blz. 70-71 door Roger Janssen o.s.c.

Kessenich en omstreken tijdens de overgangs-
jaren 1795/1796

De familie Rosvelds in Kinrooi

Blz. 72-76 door Jan Bierens o.s.c.

Oos modertaal (deel 32)

't laeven is 'ne notedop

Blz. 78-79 door Theo Van Dael

Fotogalerie

Blz. 80

Geistingen ... toen het nog landelijk was

Blz. 81 door Donaat Snijders o.s.c. (+)

Gedicht in het dialect

Mededelingen

Blz. 82

HET POORTJE

Heemkundige Kring Kortesseem

Jaargang 14, nr. 53, 2013

Contactadres: Heemkundige Kring,

Kerkplein 13 H, 3720 Kortesseem

Tel. 011 37.61.95

De Groote Oorlog (deel VI)

Blz. 1-4 door Miel Oris

Guigoven werd onder de oorlog geadopteerd
door de Amerikaanse stad Washington.
Mogelijk werd Vliermaal, Vliermaalroot en
Wintershoven ook geadopteerd.

Snuffelen in De Postrijder (deel XI)

Blz. 5-7 door Jo Gilissen

5de en 6de leerjaar 1968-1969 meisjesschool
Vliermaalroot

Blz. 8 door Johny Lenaers

Het officiële taalgebruik in Kortesseem
tijdens de 19^e eeuw (deel II)

Blz. 9-12 door Vincent Punie

Het officiële taalgebruik in de deelgemeenten
Vliermaal en Vliermaalroot tussen 1794 en
1914 (de lange 19de eeuw).

Jef en Gust den os

Blz. 13-15 door Vic Keteislegers

... Nederlands beroemdste fokstier werd
gefokt in Friesland.

Opstel van Agapitus: Trien en Fien van
Tiske

Blz. 16-17 door Ghislain Wauters

Kwartierstaat van Moens Josephina

Blz. 18-20 door Jan Vanaudenaerde
Moens Josephina *Kortesseem 18.01.1913, +
Aiken 01.03.2008

"De Brongalm" Wintershoven

Blz. 21-22 door Antoine Bellen

De Vliermaalse fragmenten van "De Lim-
burgse Aiol"

Blz. 23-27 door Jos Punie

Bij het inbinden van het Gichtenboek v/d
schepensbank van Diepenbeek vond men 2
fragmenten met dichtregels in een Middel-
nederlands handschrift. Het maakt deel uit
van de verhaal over Aiol, de zoon van Elias,
schoonbroer van Lodewijk De Vrome

De betekenis van het Kortesseemse kasteel
"Rendelborn"

Blz. 28-30 door Ulrich Maes

Oude bidprentjes

Blz. 31-34 door Jean Roebben

Koent djéë nog Kotsoves kalle?

Blz. 35-36 door Jef Oris

BOURG

Geschied- en Heemkundige
Kring Leopoldsburg

Jaargang 25, nr. 2, 2013

V. U.: Marie-Paul Fannes,

Hechtelsesteenweg 7/1

3970 Leopoldsburg

Tel. 0485-73 61 22

Redactioneel

Blz. 1

Roubaix in 1860-1890 ook voor Kampe-
naars het land van belofte

Blz. 4 door Michel Meeus

Roubaix kende in de 19de eeuw een enorme
ontwikkeling dankzij de wol- en katoenindus-
trie. In 1886 waren er daar meer Belgen dan
Fransen!

Mijn herinneringen aan WO II

Blz. 5-8

Theo Schuljin vertelt over zijn jeugdijaren. Hij
maakte twee bombardementen op Berverlo
mee.

In de New-Yorkse bibliotheek een boekje
over het Kamp van Beverlo

Blz. 9-10

Een gelegenheden correspondent mailde re-
cent over zijn vondst: een Engelstalig boekje
tellend een dertig tal pagina's met op de rode
kaft in goudkleurige letters "A visit to the camp
of Beverlo".

Het verhaal van Bompa (vervolg)

Blz. 11-16 door Andre Vanden Bossche

Andre Vanden Bossche vertelt uit zijn zelf
geschreven boek vol van herinneringen

De Kampse burgemeesters (vervolg)

Blz. 17

Victor Hartert werd geboren in Leopoldsburg
op 31 oktober 1904, en was bediende-tele-
grafist bij de RTT. In 1945 werd hij verkozen
tot burgemeester en bleef dat tot 30 december
1947. Hij overleed op 20 november 1967.

Terugblik op onze deelname aan Erfgoed-
dag 2013

Blz. 19-22

Kringnieuws

Blz. 23-24

Een straatnaam in Zonhoven voor de
Kampse Rosalie De Block

Blz. 25-28

De in Leopoldsburg geboren Rosalie De Block
kreeg in Zonhoven een straatnaam. Ze hielp
in haar lange loopbaan als vroedvrouw méer
dan 7.000 moeders bij de bevalling.

TE LOMELLE OP DIE CAMPINE

Erfgoed Lommel vzw

Jaargang 39, nr. 2, 2013

Luikersteenweg 244, 3920 Lommel

Tel. 011/604224

info@erfgoodlommel.be

Redactioneel

Blz. 3

Nieuwe fotoaanwinst

Blz. 4

De verwijvende dampkring van theater en vertoningen

Cinema in Lommel net voor de Eerste Wereldoorlog

Blz. 5-21 door Ferdi Geerts, Toon Vanduffel en Karel Geerts

Onder professoren...

Willem Lourdaux (1923-1988) pater Assumptionist, historicus

Blz. 23-26 door Jean Goossens

In dit deel plaatst Jean Goossens, prof. em. aan de KULeuven, professor en historicus Willem Lourdaux onder de schijnwerpers.

Jaargang 39, nr. 3, 2013

Redactioneel

Blz. 23

Het beste van Open Monumentendag

Lommel-Werkplaatsen 8.12.2013

Blz. 4-8 door Veerle Leysen

Monumentaal Lommel

Beschermde monumenten en landschappen in Lommel

Blz. 9-27 door Veerle Leysen

In dit artikel vindt U een overzicht van alle achttien beschermde monumenten en landschappen die Lommel rijk is met een korte beschrijving of historiek en illustraties. De toren en de kerkgebouwen van de Sint-Pieterbandenkerk; de omgeving van de de Groote Hoef en de Groote Hoef; het Huis Aerts; het Marktlein; het Hageven; de Hoeve Corens of de Staatsboerderij nr. 4; de Kanaalstrook en het sluizencomplex; de Leyssensmolen; de dwarsschuur, woonhuis en de waterput van de Hoeve Spooren; de Vloeiweiden of de Grote Waterring; het Mariapark; het Duits Militair Kerkhof en het Poolse Militaire Kerkhof; het Oorlogsgedenkteken op het Kerkplein.

DE MAASEIKENAAR

Jaargang 44, nr. 3

V.U.: Tony Van Wijck

Maastrichtersteenweg 11

3680 Maaseik

011 79 21 64

Woord vooraf

Blz. 129 door Herman Hendrix

Kanttekeningen bij de DGMD

Blz. 130-136 door Wim Corstjens

DGMD staat voor "De Groeëte Mezeiker Diksenaer"

Kerkgang van jonge moeders, een oude traditie

Blz. 137 door Martin Boonen

Vrouwen die bevallen waren moesten eerst hun "kerkgang" doen omdat ze "onrein" waren.

Maaslandse spotrijmpjes

Blz. 138 door Jan Gerits

Frater Anatolius Detrez (1881-1949)

Blz. 139-141 door Jan Gerits

Frater Anatolius Detrez was ruim een kwart-eeuw onderwijzer a/d Sint-Jozefschool in Maaseik.

Scholengemeenschap Maaseik voorbeeld in SALK

Blz. 143-146 door Franky Hungenaert

Eens iets anders... een trekamp...

Blz. 147-148 door Piet Theuwissen

Postkaarten als facebook voor studentes van de ursulinen in 1899

Blz. 149-158 door Stan Hendrickx

Postkaarten van toen is de facebook van nu
Leesclub Maaseik viert haar 50ste boek-bespreking

Blz. 159-161 door Magda Slangen

Grafstenen van priors van de kruisheren in Maaseik uit de eerste helft van de 18de eeuw

Blz. 163-165 door Roger Janssen o.s.c.

Toponymisch praatje: de Drènk

Blz. 167-168 door Martin Boonen

Een Drènk is een plaats waar men het vee liet drinken

Oud nieuws uit de voorbije eeuw.

Blz. 169-170 Martin Boonen

Over allochtonen, mensen zonder papieren en krakers in de 17de en 18de eeuw.

Blz. 171-174 door Martin Boonen

"Van scamel Liedén die om heur broot gaen"

Thuis heb ik nog een ansichtkaart...

Blz. 174-176 door Lei Segers

Maaseiker woordenboek in wording

Blz. 177- 179 door Tony Van Wijck

Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden

Blz. 180 door Tony Van Wijck

DE DREI BOGE

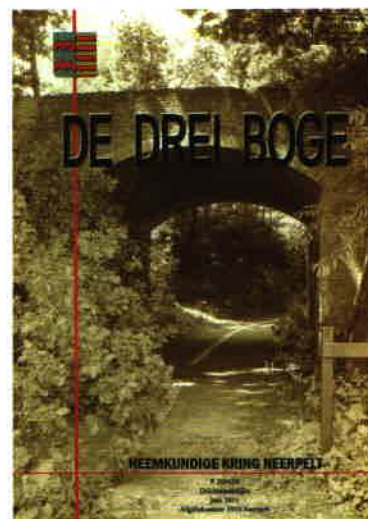
Heemkundige Kring Neerpelt

Nr. 1, juni 2013

V.U.: Jackie Geunes, Stationsstraat 12, 3910 Neerpelt.

Jackie.geunes@geunesgijbels.be

www.heemkringneerpelt.be

Van de redactie

Blz. 582-583

Borduurwerk gefabriceerd in Neerpelt

Blz. 584 door Ben Harmsen

Regelmatig duiken borduurwerkjes op die vòòr de W.O. I geproduceerd werden door een schilderijfabriekje dat dicht bij het station van Neerpelt lag.

Een remplaçant voor een Neerpeltenaar

Blz. 585-586 door Paul Cuyvers

Nicolaas Odekerken uit Valkenburg was remplaçant (vervanger) van (loteling) Gerard Booms wonende in Neerpelt

De familie Schulte en de hoogovenindustrie in Noord-Limburg

Blz. 587-589 door Yvo Coninx

Een artikel over 125 jaar Overpelt Fabriek en de verjaardag van 100 jaar overlijden van Willem Schulte, geïllustreerd met oude foto's en documenten.

Leden van de familie Schulte op bezoek in Overpelt en Neerpelt

Blz. 590-591 door Yvo Coninx

Afstammelingen van Willem en Joseph Schulte, de stichters van "Compagnie des Métaux" te Overpelt bezochten verschillende locaties van de fabriek

Esperanza Neerpelt 75 jaar

Blz. 592-599 door Paul Cuyvers

Esperanza is een voetbalclub die werd opgericht kort na het ontbinden van Traplust en zich gedurende hun 75 jarig bestaan regelmatig in 1ste provinciale of bevordering speelde.

Neerpelt in vroeger jaren

Blz. 600

Luchtfoto en enkele foto's uit vroeger jaren

INFO HEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

Heemkunde Nieuwerkerken

Jaargang 9, mei-juni, 2013

V.U.: Ludo Raskin, Opperstraat 183,
Wijer, 3850 Nieuwerkerken

Een koe met haar drieling

Blz. 1

Foto uit 1953 van een koe bevallen van een drieling

Mijn dorp, Wé 't was. (deel2)

Blz. 2-7 door Jean Thomas

Den Dries

De 101 jarige Victoire Kempeneers herinnert zich nog Den Dries en een deel van de Kerkstraat als een modderige aardenweg ...

Den Lichtbak

Oudere inwoners vertelden ooit wanneer men vroeger op één nacht een huis kon bouwen men het recht had erin te blijven wonen ...

Binnenring

Voor 1950 stonden er op de binnenring vijf huizen en een kapel waar o.a. drie kinderen van Jef Cuypers bouwden

Nog even nagelbijten

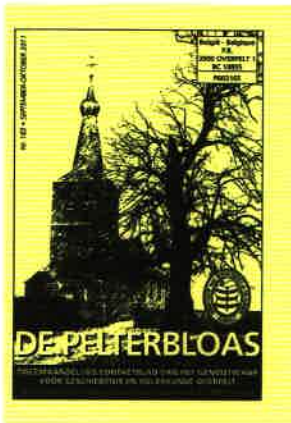
Blz. 8

DE PELTERBLOAS

Genootschap voor geschiedenis
en volkskunde Overpelt

Jaargang 2013, nr. 193

V.U.: Henri Naus, Zwamstraat 21
3900 Overpelt

Het parochieleven van Sint-Martinus Overpelt (2)

Blz. 1-11 door Giel Hendriks

Vieringen volgens het verloop van het kerkelijk jaar: Tijd- en feestdagen

In twee periodes die men "sterke tijden" noemt, één rond Kerstmis en één rond Pasen, was en is in de katholieke kerk een wekelijks liturgisch gebeuren. Iedere periode start met een voorbereidingstijd, waarop een hoofd- en een of meer navieringen volgen. Daarnaast is er, doorheen de rest van het jaar, de 'gewone tijd'. Ook die is gesplitst in twee periodes van samen ca 34 weken, één tussen de Kerst- en de Paasperiode, de andere van na Pinksteren tot de eerste zondag van de Advent.

De nazaten van de familie Schulte op bezoek

Blz. 12-19 door Henri Naus

Op 15 en 16 mei 2012 bezochten afstammelingen van de familie Schulte voor de 1ste maal Overpelt. In oktober 2012 werd een tegenbezoek gedaan. In januari 2013 kwamen Ansgar en Margret Schulte een 2de maal naar Overpelt waar plannen werden gesmeed voor een grote samenkomst met de familie in mei 2013. Van dit bezoek werd een uitgebreid verslag gemaakt

Giselbert van Redenken, bezitter van een landgoed in het Weel

Blz. 20-23 door Giel Hendriks

Tijdens een contactdag van de werkgroep "Nobertijnergeschiedenis in de Nederlanden" kwam men meer te weten wie ridder Giselbert van Redenken was, die volgens een oorkonde van 1231 zijn landgoed in Overpelt verkocht. Rendenken is een vroegere benaming van Rekem. In het jaar hij zijn landgoed verkocht in Overpelt, bouwde hij een nieuwe kerk in zijn heerlijkheid Rendenken-Rekem

De degen van Drossaard Clercx is terug

Blz. 23-24

Luce, de zus van Marie-Anne Wilsens, de bewoonster van het Hobos, schonk het degen dat toebehoorde aan drossaard Clercx aan de gemeente.

Gouden bruiloft Hendriks-Theuwis

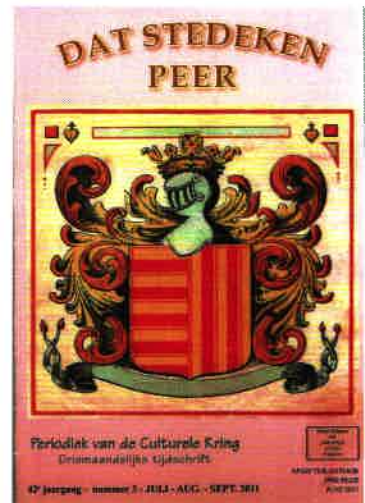
Blz. 25

DAT STEDEKEN PEER

Culturele Kring Peer

Jaargang 43, nr. 3, 2013

V.U.: Kamiel Nyssen,
Goudbergstraat 4, 3900 Peer

Met de groetjes van de redactie

Blz. 77

Toespraak v/d burgermeester nav Torenfeesten 2013

Blz. 77-78 en 80

Toespraak die burgermeester Steven Mathei naar aanleiding van de opening van de Torenfeesten

Fotomontage Torenfeesten 2013

Blz. 79

Torenfeesten te Peer

Artikel over de Torenfeesten van 1983 dat verscheen in Het Belang van Limburg, van 4 en 13 mei 1983

Blz. 80-84

Veel bos, maar ook een beetje Peer (deel 2)

Blz. 84-92 door Toon Esch

Koninklijke Harmonie kampioen VLAMO

Blz. 93 Tjeu Soors

Kunstschilder Theo Van Rintel

Een West-Vlaamse kunstschilder met Limburgse roots

Blz. 94-95 door Henri Ketelbuters

De "Groote Oorlog" van Perenaren

Blz. 96-97

Men wil meer weten van een oude foto. De foto is gemaakt in een (werk)kamp tijdens de 1ste wereldoorlog. Het gaat om gevangenen of weggevoerden. Wie zijn die personen? Waar en om welk kamp gaat het?

Nacht vd Geschiedenis 19.3.2013

Blz. 98 Henri Schutters

De oudste stenen grafkruisen in onze streek

Blz. 99-105 door Jaak Nissen

Men heeft onderzoek gedaan naar de oudste stenen grafkruisen, o.a. de 2 grafkruisen die ingemetseld zijn aan de zuidrand van de kerktoeren van Peer. Het resultaat van het onderzoek kan men lezen in het uitgebreid artikel

Uitdrukkingen en gezegden

Blz. 105-108 door Piet Lauwers

De betekenis van 20 uitdrukkingen en gezegden in het dialect

Familienieuws & Bericht

Blz. 108-109

DE ZEVEN TORENS

Heemkundige Kring Peer

Jaargang 28, nr. 2, 2013

V.U.: Jaak Geuns, Dijkerstraat ,
3990 Wijchmaal. 011 63 48 38

Woord vooraf

Blz. 29 door Jaak Geuns

De doodstraf als risico

Blz. 30-32

Freddy Ceyssens werkte onder de oorlog
mee aan de Comeetlijn Brussel-Spanje voor
ontsnapte piloten

Parachutist Jan Vos.

Blz. 32-35 door Jean Kelchtermans

Collectiedag WOI

Blz. 35-36

Erfgoed "Helden van ons volk": Broeder Gustaaf Hendrix

Blz. 37-38 door Piet Vandeur

Gustaaf Hendrix (1875-1902) missionaris
Congo

Zuster Eligia, 100 jaar

Blz. 38 door Jaak. Geuns

Leonie Ketelbuters, zuster Eligia, werd op
02.03.2013 100 jaar

Gipsen devotiebeelden in kerken en kapel- len van Peer en omgeving

Blz. 39-41 door Jan Gerits

Kleine-Brogel: de Giliskapel of Teutenkapel

Blz. 43 door Rik Leen

De Nieuwstraat te Peer gezien door een vroegere bewoner

Blz. 44-47 door André Meurs

André Meurs doet een poging om één en an-
der neer te schrijven over wie er zoal woonde
en wie er handelaar was in de omgeving van
zijn vroegere habitat: Nieuwstraat 13 in Peer,
Peer danst

Blz. 48 tekening door Steven Wilsens

De Koninklijke Harmonie van Peer

Blz. 49-50 door Tony Bloemen

Jouw dialect, onze zorg

Blz. 50 door Jaak Geuns

38ste goudslag

Blz. 51-52

Grappige verhalen van Karel Verlaak (1899- 1981)

Blz. 52-53 door Jef Verlaak

Wat betekent mijn straatnaam: Op de Kippen

Blz. 53-55 door Jaak. Geuns

Op de Kippen staan 3 oude boerderijen, waar-
van één "De kippen" heet.

Mededelingen

Blz. 56 door Jaak. Geuns

HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING RIJKEL

Heem- en Geschiedkundige kring
Rijkel

Jaargang 1, nr 2, 2013

V.U.: Flor Vanroye

Sint-Truidersteenweg 504,
3840 Rijkel

Woord vooraf

Blz. 1 door Joseph Breesch

Gichten

Blz. 2-9 door Joseph Breesch

In dit artikel worden een aantal gichten be-
sproken. Het betreft de gichten 17801223,
17801016, 17800416, 17801223 en 17801016

Im memoriam Clement Vanroye

Blz. 9-10 door Joseph Breesch

Op 13 april 2013 overleed Clement Vanroye. In
het nummer 65 van Heemkunde Rijke van de-
cember 2011 kunt u uitgebreid over hem lezen
het is maar een woord

Blz. 10

Portret van Emiel Van Manshoven

Blz. 11-15 door Jan Van Manshoven

Beknopte levensloop van Emiel Van Mansho-
ven ("Hoepertingen 27.11.1920, 21.07.1993)

Rijkel en zijn spoorweg (2)

Blz. 16-17 door Jacques Jelaers

De spoorweg en de trein mogen dan al ver-
dwenen zijn, de "rut" is er nog altijd.

Mededelingen

Blz. 17

HET LILLER HEEM

Heemkundige Kring Sint-Hui-
brechts-Lille

Jaargang 31, nr. 3, 2013

V.U.: Adriaan Pellens.

Dorp 21, 3910 St.-Huibrechts-Lille

Woord vooraf

Blz. 97

Terugblik goudslag

Blz. 98-100

Familie Ker(c)khofs (deel7)

Blz. 101-117 door Anny Cleeren-Kerkhofs
Anny Kerkhofs vertelt uitgebreid over haar va-
der. Alfons Kerkhofs maakte als hulpdokter de
gruwelen mee aan de IJzer tijdens de 1st WO.
Na de oorlog studeert hij verder af voor chirurg.

Kerkhofs in de 17de en 18de eeuw

Blz. 118-121 door François Joosten
Genealogische gegevens van de Teutenfamilie
Hendrick Kerckhofs- Corstiens Helena

Lille Sancti Huberti

Blz. 122 door Jos Vandervelden

Tot voor kort nam men aan dat Lille voor het
eerst Sint-Huibrechts-Lille werd genoemd
in 1621. Pastoor Leijssen tekende een ouder
document in 1604 met de aanvulling "Lille
Sancti Huberti"

Het Lilse station (deel 4)

Blz. 123-131 door Jan Schuermans

Het artikel gaat over de zogezegde wachters-
woning of Maissonnette, "OW 56- Type GCB 2
en Maissonnette type Etat Belge".

Kanaliseren van de Kempen

Blz. 132-134 door Jos Vandervelden

In 1803 besloot Napoleon een verbinding te
maken tussen de Rijn, Maas en Schelde. Hoe
ervoeren onze voorouders de aanleg van een
kanaal in hun dorp

Liller kroniek

Blz. 135-138 door Jef Geens

De maanden april, mei en juni 2013

Jubilarissen

Blz. 139

Gouden priesterjubiläum: Leon Verbeek

Gouden kloosterjubiläum: Zuster Bernadette
Rabijns

Gouden paar: Jef Brouwers-Wies Leen, Jos
Van Vlierden-Nelly Van Winkel

Diamanten paar: Jan Vandaal-Anna Brouwers,
Jef Winters- Mia Philippe

WEIT WAS ...

Heemkring Sint-Truiden Zuid-Oost

Jaargang 6, Nr. 1, 2013

V.U.: Désiré Flamend,

Luikersteenweg 425

3800 Sint-Truiden

Woordje vooraf

Blz. 1 door Désiré Flamand

Vette Donderdag

Blz. 2

50 jaar geleden schreef een leerling van het 4de leerjaar een opstel over Vette Donderdag

Huwelijksplechtigheid

Blz. 3-4 door Gilberte Moers

Hoe werd vroeger een huwelijksplechtigheid gevierd?

Diefstal van koffiebonen

Blz. 5-13 door Thijsen Marcel

In 1826 wordt Jan Robijns beschuldigd van diefstal van koffiebonen. Hij wordt hiervoor veroordeeld ... *tot de straf van eeuwigen dwangarbeid en om aan de kaak gesteld te worden op den openbare markt ter dezer stad, en er openlijk gedurende een uur lang ten toon te staan, en om vervolgens in 't openbaar met een gloeiend ijzer dragende de letters T P op den regter schouder gebrandmerkt te worden ...*

Toen gevangenisstraf nog niet bestond

Blz. 14-19

Rijk en arm in de gevangenis

Blz. 19-22 door Thijsen Marcel

Onze samenleving vóór W.O.1

Blz. 22-23 door Désiré Flamand

De oorsprong van onze wegen (deel 1)

Blz. 24-29 door Thijsen Marcel

Vastenwet

Blz. 29-31 door Thijsen Marcel

Document uit 1862.

Analfabetisme in de 19de en begin 20ste eeuw

Blz. 33-35 door Désiré Flamand

Een geneesmiddel tegen kanker

Blz. 35 door Désiré Flamand

Een (paarden)middel tegen kanker uit 1864

Onze eerste koning Willem 1

Blz. 36-37 door Désiré Flamand

Trefwoorden in de liturgie

Blz. 37-38

Wat is een albe, een amict, een bonnet, een kazuifel, een koorkap, een kovel, een pallium, een parament of een toog

Weit was!

Blz. 39 door Désiré Flamand

DE BAKEMAN

Kunstkring Arnold Sauwen vzw Stokkem

Jaargang 33 nr. 133

V.U.: Jean-Pierre Segers,

Keyertstraat 30,

3650 Dilsen-Stokkem.

segersjp@hotmail.com

Geschiedenis: Ontspanning na het werk

Blz. 4-7 door Gerard Mostert

Als ontspanning na het werk kon men zich aansluiten bij één van de 2 harmonieën

Manjelevaage: Bekans opnouw Pappaa!!!

Blz. 8-9

Stokkem leeft

Blz. 10-12 door Jean-Pierre Yzermans

Mensen van bij ons: Mia Op't Eynde (alias Juf Mieke)

Blz. 13-15 door Joséphine van den Berg

Eerste Wereldoorlog: oproep

Blz. 16 door Jean-Pierre Segers

Gerard Scheepers

Blz. 17-21 door Jean-Pierre Segers en Jean-Pierre Van Holzaet

(Joannes) Gerard Scheepers (°Stokkem 25.02.1914, + Waterschei 16.03.2006)

Good gezag

Blz. 19

Uit de oude doos: De eerste leidersploeg van de Roodkapjes

Blz. 22-23 door Gerard Mostert

Ôs naobers-7 – Elen

Blz. 24-26 door Jean Kenzeler

5 Gesneuvelden, 25 maal herdacht

Blz. 26-28 door Jean-Pierre Yzermans

Stokkemenaren publiceren

Blz. 29-31 door Jaak Bergers

Kennismaken met Molenveld

Blz. 31-32 door Jean-Pierre Yzermans
Molenveld is één van de 3 sateliet-woonkernen rond Stokkem-centrum

Contrast- Huis Segers - Maasstraat 16

Blz. 33

Tentoonstelling in het Maascentrum de Wissen: de bever is terug

Blz. 34 door Gerard Mostert

Stoelverpachting in de kerk in 1907

Blz. 35 door Jean-Pierre Segers

Vroeger werden de kerkstoelen verpacht aan bepaalde voorwaarden

Fokveedagen te Stokkem

Blz. 36-37 door Theo Guffens

Teen- en rietvlechtschool

Blz. 38-39 door Jean-Pierre Segers

Krantenartikel van 03.01.68 naar aanleiding van het 50-jarig bestaan van de school

EEUWENTEMMER

Loois Archief &

Documentatiecentrum LAD

Jaargang 12, Nr. 2, 2013

V.U.: Louis Alaerts

Windmolenstraat 14

3980 Tessenderlo

Tel: 013 66 73 30

EEUWENTEMMER

De ergste oorlog voor Tessenderlo (3)

Blz. 1-7 door François Van Gehuchten

Ik onderwerp me volledig aan deze uitspraak

Blz. 8-11 door Jos Van Thienen

Over de macht van de kerkelijke autoriteiten in cultureel Vlaanderen tussen de twee wereldoorlogen.

100 jaar parochiaal leven in Hulst (8)

Blz. 12-14 door Jos Deygers

Over keelgeluiden en ingeslikte tanden: de glottisslag

Blz. 15-20 door Jos Van Thienen

Het fenomeen dat Jos Van Thienen hier beschrijft, wordt glottisslag of stembandoclusief genoemd (in wat volgt gebruikt hij beide termen door elkaar). De typische keelklank ontstaat doordat de stemspleet (glottis) over haar hele lengte dichtslaat en meteen weer openslaat. Na het sluiten (occlusie) is er als het ware een kleine explosie te horen. Zo'n keelklank zou de indruk kunnen wekken dat letters worden ingeslikt en dat dialectgebruikers dus slordig spreken. Maar de glottisslag komt niet alleen voor in dialecten. In het A.N kan je bijvoorbeeld een glottisslag horen aan het begin van een woord, denk aan 'aap' en in een woord, denk aan 'beamen'. Sommige dialecten gaan een stap verder

Looise armenzorg (1)

Blz. 21-25 door François Van Gehuchten

Armoede is van alle tijden maar in vroeger eeuwen was het veel erger. Er heerste 'bittere' armoede. Er waren armen en 'bitter armen' of schamel huisarmen, zoals men het heette. Dat waren mensen die niet in staat waren te werken: weduwen, wezen, gebrekkigen en verminkten. Zij moesten voortdurend bijstand krijgen van de H. Geesttafel of privé-liefdadigheid

Wees ook kuis in uw gemoed

Blz. 25 door Jos Van Thienen

Hondenstiel

Blz. 27 door Jos Van Thienen

SPROKKELINGEN

Heemkundige Kring Wijchmaal

Jaargang 36, nr. 136, 2013

V.U.: Guido Meeus

Tichelovenstraat 31

3990 Wijchmaal

Editoriaal

Blz. 1 door Guido Meeus

Van sigarenfabriek tot Bed & Breakfast

Blz. 2-32

Dit nummer is integraal gewijd aan de sigarenfabriek J.W. Hoefnagels & Zonen die nu omgebouwd is tot een Bed & Breakfast. De voormalige sigarenfabriek Hoefnagels, met bijhorende directeurswoning, staat aan de Spoorwegstraat in Wijchmaal (Peer). In 1832 werd ze opgericht door de Valkenwaardse cigarier Johannes Hoefnagels. In 1862 werd de fabriek opnieuw opgericht door de vennoten H.A. Raijmakers en J.H. Timmerman. In 1872 werd P.H. Liekens de nieuwe eigenaar. Door de concurrentie met Nederland en de oorlog ging de productie achteruit zodat na de oorlog de productie volledig werd stopgezet. De eigenlijke fabriek is een langgerekt, bakstenen gebouw. Het centrale gedeelte is hoger en breder, en is aan beide zijden toegankelijk via een grote rondboogpoort. De directeurswoning is een neoclassicistisch herenhuis. In 1994 werd het complex beschermd als monument en de omgeving ervan als dorpsgezicht.

Sigarenmakerslied

Blz. 20 lied gemaakt door Commaar en Jos Liekens

Ode aan de Tabak

Blz. 32 gedicht gemaakt door Gummaris Liekens

Het nummer is rijk gedocumenteerd met oude foto's waaronder groepsfoto's van de arbeiders, recente foto's, oude plannen, vele affiches en documenten, krantenartikelen en een uitgebreide bronnenvermelding

STOPPELS

Geschied- en Heemkundige Kring Zutendaal

Jaargang 25

V.U.: Raymond Lambie

Gijzenveldstraat 43

3690 Zutendaal

De stronkenuitroeier

Hoe een uitvinding van koster Desiré Peters mee het uitzicht van Zutendaal bepaalde

Blz. 2-14 door Raymond Lambie

Over de heideontginning in Zutendaal en de impact op de vorming van het landschap en de evolutie van de gemeente.

De stronkenuitroeiers, vergeten machines van drie geniale Limburgers, vergemakelijkten de ontginning van bos en hei

Blz. 15-44 door Raymond Lambie

Drie Limburgers vonden een stronkenuitroeier uit: Ferdinand Smeets uit Eksel, Lambert Hubrechts uit Gruitrode en Désiré Peters uit Zutendaal. (Met talrijke foto's, tekeningen en documenten.)

Stamhuis Wolter Driesen - Bij Mengke, bij Niehses

Blz. 45-56 door Raymond Lambie

De geschiedenis van het stamhuis Driesen en hun bewoners op de Besmer, de grootste boerderij in periode 16-18de eeuw.

"Treurig voorval in Wiemesmael"

Charivari ontaardt in moord en haalt internationale pers

Blz. 57-66 door Raymond Lambie

Op 21 januari 1857 werd de 53-jarige Jan Vaes neergeschoten door gendarm Vermeersch van As tijdens een uit de hand gelopen charivari die gehouden werd bij "Winkes" in Wiemesmeer.

Lang leve de jubilarissen

Blz. 67-95 door Harrie Beerts en Raymond Lambie

De viering van drie gouden bruiloften begin jaren zestig met talrijke foto's.

- Frans Cieborgs en Josephine Remans (bij "Finne" op de Besmer)
- Pieter Jozef Bobbaers en Helena Heymans (bij "Nelkes")
- Victor Cuypers en Maria Smeets

OPGELET!!!!

Stuur uw kringtijdschriften voor de tijdschriftenshow enkel naar
Jaak Paredis, Opitterkiezel 57, 3960 Bree

Heemkunde Limburg

De vereniging zonder winstoogmerken werd opgericht op 1 mei 1982.
De zetel van de vzw: Gijzenveldstraat 43, 3690 Zutendaal.
Statuten verschenen in bijlagen van het Belgisch Staatsblad op 17 februari 1982, blz. 909, nr. 1739.
Wijzigingen in bijlage van het B.S. van 28 november 1985, blz. 6287, nr. 13888; in bijlage van het B.S. van 23 januari 1992, blz. 504, nr. 1058-1066 en in bijlage van het B.S. van 8 april 1993, nr. 5702-5726, blz. 2689.

Stichter:

Jan Gerits, Vossenpad 9, 3670 Gruitrode,
tel: 089-85 30 47

Erevoorzitters:

Tuur Wouters (†), Medestichter-Voorzitter
E.P. Alex Coenen
Jozef Remans (†)

Bestuur Heemkunde Limburg

Erevoorzitters:

Rik Thomas, Stegereindweg 32,
3660 Opglabbeek, tel: 089-85 78 69
Ferdie Geerts, Molsekiezel 84,
3920 Lommel, tel: 011-55 24 70

Voorzitter:

Raymond Lambie, Gijzenveldstraat 43,
3690 Zutendaal, tel: 089-71.64.45

Ondervoorzitters:

Luc Van de Sijpe, De Schijf 12,
3930 Hamont, tel: 011-44 70 07
Mathieu Jacobs, Vlessersweg 40,
3650 Dilsen, 089-75 58 02

Secretaris:

Ferdie Geerts, Molsekiezel 84,
3920 Lommel, tel: 011-55 24 70

Penningmeester:

Eric Royackers, Winkelomstraat 9,
3740 Eigenbilzen, tel: 089-41 65 06

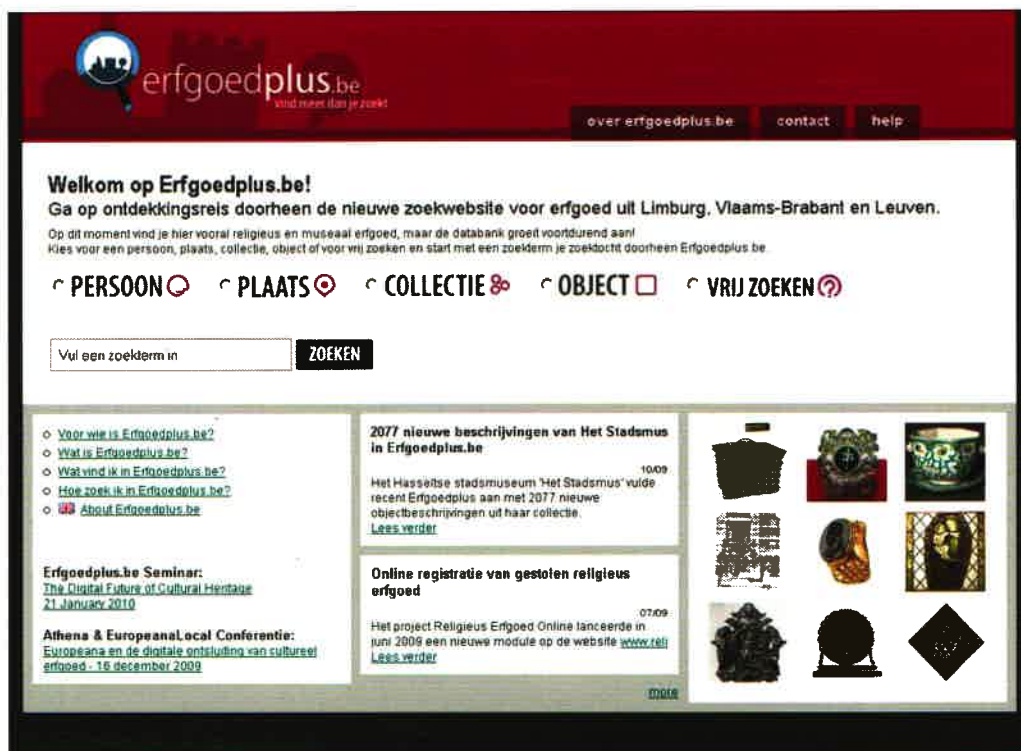
Tijdschriftenshow

Paredis Jaak, Opitterkiezel 57,
3960 Bree, tel: 089/47 29 71

Leden:

Michel Mathei, Dumontlaan 34,
3870 Heers, 011-48 45 37
Rombout Nijssen, Schansstraat 135,
3850 Wijer, tel: 011-58 25 06

Met steun van

Aangesloten
bij

Heemkunde Limburg verschijnt 4x per jaar:

- op 1 maart: teksten binnen vóór 1 februari
- op 1 juni: teksten binnen vóór 1 mei
- op 1 september: teksten binnen vóór 1 augustus
- op 1 december: teksten binnen vóór 1 november

het abonnement bedraagt:

- 55 Euro voor de heemkring (inbegrepen lidgeld, verzekering BA en abonnement "Tijd-Schrift")
- 15 Euro voor extra abonnementen voor uw kringleden
- 20 Euro voor individuele abonnementen (niet-leden)

U kan het abonnementsgeld eenvoudig overschrijven op rek. BE49 7350 1417 0371 op naam van Heemkunde Limburg, met de vermelding abonnement Heemkunde Limburg.